TYKS U-SAIRAALA

Rakennushistoriaselvitys 3.10.2014

Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy

Terhi Lehtimäki, Hanna Lyytinen, Hanna Sivula

TYKS U-sairaala
Rakennushistoriallinen selvitys
tilauspvm 10.6.2014
valmistumispvm 3.10.2014

tilaaja

Turun kaupunki, ympäristötoimiala
tilaajan edustaja arkkitehti Iina Paasikivi
Puolalankatu 5, PL 355, 20101 Turku
050 5589211

tekijä

Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy
arkkitehdit Terhi Lehtimäki, Hanna Lyytinen ja Hanna Sivula
Mäntykatu 4
33200 Tampere
010 4399499
toimisto@arklyytinen.com

kannen kuva

U-sairaala vastavalmistuneen Hämeentieltä katsottuna. Kuva kirjasta Havia Tapani: Turun lasaretista yliopistosairaalaksi. Kaksisataaviisikymmentä vuotta suomalaista sairaalaelämää. Turku 2006.

perustiedot

kohde	TYKS U-sairaala: sairaala, talousrakennus, lämpökeskus ja pysäköintitalo	
katuosoite	Kiinamyllynkatu 4-8, Hämeentie, Helsinginkatu	
kiinteistötunnus	1-35-12-5 sairaala ja talousrakennus	
	1-35-12-4 lämpökeskus	
	1-35-12-7 pysäköintitalo	
asemakaava	voimassaoleva asemakaava 55/1991, vireillä oleva asemakaava 34/2013	
nykyinen omistaja ja käyttäjä	Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri	
nykyinen käyttötarkoitus	yliopistollinen sairaala, talousrakennus, lämpökeskus ja pysäköintitalo	
alkuperäinen käyttötarkoitus	yliopistollinen sairaala, talousrakennus, lämpökeskus ja pysäköintitalo	
rakennuttaja	Suomen valtio	
omistaja	Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri	
merkittävimmät suunnittelijat	Martta ja Ragnar Ypyä	
rakentamisaika	lämpökeskus	1962
	talousrakennus	1966
	sairaala	1968
	pysäköintitalo	1969
laajuustiedot	lämpökeskus	3736 br-m², 2450 krs-m²
	talousrakennus	11169 br-m², 9620 krs-m²
	sairaala	47088 br-m², 38433 krs-m²
	pysäköintitalo	3500 br-m²

paikannuskartta. Ei mittakaavassa.

Sisällysluettelo

Esipuhe 6

Selvityksen laajuus ja tarkoitus 6

Selvityksen sisältö 6

Selvityksen tekijät 6

Käytetyt lähteet 6

Kirjalliset lähteet 6

Arkistolähteet 7

Valokuvat 7

1 Johdanto 8

Sairaalalaitoksen alku Suomessa 8

Valtion ja kuntien sairaaloista keskussairaaloihin 8

Keskussairaaloiden rakennuttamisorganisaatio 9

2 U-sairaalan rakentaminen 10

2.1 Turun lääninsairaala 10

Kiinamyllynmäen sairaala-alueen rakentuminen 10

Lääketieteen opetus Turussa 11

Sairaalahankkeen rakennustoimikunta 11

2.2 Aatekilpailu uuden sairaalan suunnittelusta 11

Rakennuspaikan valinta 11

Aatekilpailu julistetaan 11

Aatekilpailun sisältö 11

Aatekilpailun ratkaisu 12

2.3 Uuden sairaalan suunnittelu 15

Päivitetty rakennusohjelma 15

Suunnitteluaika pitkittyy 15

Rakennustoimikunnan uusi kokoonpano 16

2.4 U-sairaalan rakennustyöt 17

Rakennustöiden alku 1958 17

Lämpökeskuksen rakentaminen 17

Sairaalan työmaa 17

Talousrakennuksen ja sairaalan valmistuminen 19

Pysäköintitalon rakennustyöt 23

3 Uusi sairaala valmiina 24

3.1 Turun uusi maamerkki 24

3.2 Uuden sairaalan toiminnot ja logistiikka 24

Sairaala 24

Huollon tilat talousrakennuksessa 29

Uusi lämpökeskus 30

3.3 Interiööri 34

Seinäpinnat 34

Lattiat 35

Ovet 35

Alakatot 36

Kalusteet 36

3.4 Tekniset ratkaisut 36

Rakennetekniikka 36

Talotekniikka 37

4 Martta ja Ragnar Ypyä 39

bibliografiat 39

Ypyöiden arkkitehtuuri 39

Ypyöiden sairaalasuunnittelua 40

5 Muutosvaiheet **41**
5.1 1970-luku **42**
5.2 1980-luku **43**
5.3 1990-luku **45**
5.4 2000-luku **46**
6 Sairaala rakennustyyppinä **47**
6.1 Paviljonkisairaaloista blokkisairaaloihin **47**
Tower-on-podium-tyyppi 47
6.2 Modernistinen sairaala-arkkitehtuuri **48**
6.3 Keskussairaala 1950- ja 1960-luvuilla **48**
6.4 Keskussairaala-arkkitehtuurin aikalaisia **49**
7 Nykytilanne **50**
7.1 Tontti **50**
Asemakaava- ja suojelutilanne 50
7.2 Julkisivut **51**
7.4 Tilaryhmät **60**
7.3 Rakennusosat **89**
8 Yhteenveto **96**
8.1 Kiinamyllynmäen sairaalakokonaisuus **96**
Lääninsairaalasta nykypäivään 96
Ypyöiden suunnittelema U-sairaala 97
8.2 Rakennustaiteelliset erityispiirteet **98**
Kaupunkikuva 98
Kaupunkitila 99
Arkkitehtuuri 99
Rakennusteknikka 100
8.3 Rakennushistorialliset erityispiirteet **101**
Edustavuus 101
Säilyneisyys 101
8.4 Historialliset erityispiirteet **103**
8.5 Nykytilanne **103**
Muuntojouston mahdollisuudet 104
Lähteet **105**
Kirjalliset lähteet 105
Arkistolähteet 106

Esipuhe

Selvityksen laajuus ja tarkoitus

Rakennushistoriallisen selvityksen tarkoituksena on esittää Turun yliopistollisen keskussairaalan U-sairaalan rakennushistoria, muutosvaiheet ja nykytilanne sekä arvioida rakennusten kaupunkikuvallista ja rakennushistoriallista asemaa ajankohtaisen asemakaavoituksen tarpeisiin. Kiinamyllynmäen sairaala-alue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö eli RKY-alue. Tavoitteena on antaa riittävät pohjatiedot rakennuksen ja sen ympäristön rakennushistoriallisen ja kaupunkikuvallisten arvojen huomioimiseen. Tämä selvitys käsittää Martta ja Ragnar Ypyän arkkitehtuurikilpailuvoiton pohjalta suunnittelemat varsinaisen U-sairaalan sekä siihen liittyvät talousrakennuksen, lämpökeskuksen ja pysäköintitalon. Samanaikaisesti Turun kaupungin asemakaavoituksen omana työnä on selvitetty TYKS:n kantasairaalaa ja sen rakentamisen vaiheita kokonaisuutena.

Selvityksen sisältö

Selvitys jakautuu kahdeksaan lukuun. Johdannossa kuvaillaan U-sairaalan rakentamista edeltänyt yhteiskunnallinen ja sairaalahistoriallinen tilanne. Toisessa kappaleessa esitellään U-sairaalan rakennushankkeen suunnittelu ja rakentaminen. Kolmas kappale kuvailee valmista uudisrakennusta. Kohteen arkkitehtuuri, rakennustavat, materiaalit sekä konkreettiset tilaan ja rakennusosiin liittyvät asiat käsitellään aihepiireittäin. Kappaleessa neljä esitellään arkkitehdit Martta ja Ragnar Ypyä. Rakennusten muutosvaiheita on koottu lukuun viisi. Luvussa 6 luodaan lyhyt katsaus sairaalarakennustyyppien kehittymiseen ja keskussairaalarakentamiseen Suomessa.

U-sairaalan nykytilanne esitellään luvussa seitsemän. Inventointi on tehty päätilaryhmittäin, ei huonekohtaisesti, painottaen käsiteltävän rakennuksen erityispiirteitä. Kappaleessa kahdeksan tuodaan esiin yhteenvedon omaisesti U-sairaalan kaupunkikuvallisia, arkkitehtonisia ja historiallisia merkityksiä ja erityispiirteitä.

Selvityksen tekijät

Selvitys on laadittu Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy:ssä kesä-syyskuussa 2014. Työn sisällöstä on vastannut arkkitehti Terhi Lehtimäki. Tausta-aineistoa ovat tuottaneet asiantuntijoina tutkija Kaarin Kurri Turun museokeskuksesta ja erikoistutkija Hilkka Högström Museovirastosta.

Käytetyt lähteet

Kirjalliset lähteet

U-sairaalan suunnittelun ja rakentamisen historian päälähteenä on Turun yliopistollisen keskussairaalan histo-

riikkeja. Tärkeimpinä näistä Risto Lahesmaan toimittama teos ”TYKS Keskussairaalaliiton aika 1958-1990” ja Tapani Havian ”Turun lasaretista yliopistosairaalaksi”. Vastavalmistuneen sairaalan kuvailussa on käytetty tietolähteenä Arkkitehti-lehden 1/1969 kohde-esittelyä. Martta ja Ragnar Ypyän arkkitehtuuriin on perehdytty Leena Makkosen kirjan perustella. Sairaalarakennustyyppien päälähteenä ovat olleet Mikael Paatelan sairaalarakentamista käsittelevä opinnäyte ja eurooppalaista sairaalarakennusperintöä käsittelevä Hospital Heritage.

Arkistolähteet

Arkkitehtikilpailuun liittyvät kirjalliset aineistot on Arkkitehtimuseon arkistoista. Lasarettimuseosta löytyi tämän työn yhteydessä tehtyjen selvittelyjen yhteydessä kadoksissa olleet Ypyöiden kilpailuehdotuksen, Kallonporaajan paratiisin, alkuperäiset kilpailuplanssit. Kallonporaajan paratiisin pienoismalli on edelleen kadoksissa. Joidenkin tietojen mukaan malli saattaa olla lahjoitettu arkkitehtuurimuseolle, mutta etsinnöistä huolimatta sitä ei löytynyt museolta. Rakennuslupapiirustukset uudisvaiheesta ja lupaa edellyttäneistä muutoksista ovat Turun kaupungin arkistosta. Rakennustoimikunnan pöytäkirjat on luovutettuTurun maakunta-arkistoon. Lisäksi on selvitelty TYKS:n tekniset toimiston ja TYKS:n keskusarkiston aineistot.

Valokuvat

Valokuvia on saatu TYKS:n lasarettimuseon kautta, ilmakuvia Turun kaupungin asemakaavoituksesta. Lisäksi on käytetty lähdekirjallisuudessa ollutta kuvamateriaalia. Valokuvat, joissa ei ole lähdeviitteenä kuvaaja- tai arkistotietoa, ovat selvityksen tekijän.

1 Johdanto

Sairaalalaitoksen alku Suomessa

Suomalaisen sairaalalaitoksen historian alkuna voidaan pitää Turun lasaretin perustamista 1759. Valtion sairaalalaitos kehittyi vähitellen, kun lääninsairaaloita perustettiin suurimpiin kaupunkeihin. 1800-luvulle tultaessa Suomessa oli viisi lääninsairaalaa: Turussa, Helsingissä, Oulussa, Kuopiossa ja Heinolassa. Lääninsairaalat toimivat ensimmäisinä yleisinä sairaaloina ja niitä ylläpidettiin paikallisin varoin. (Kivalo 1986, 9). Vuonna 1814 lääninsairaaloista tuli valtion tuella toimivia. Koska lääninsairaaloihin oli syrjäseuduilta pitkä matka, alettiin asutuskeskuksiin perustaa pienempiä, niin ikään valtion ylläpitämiä, yleisiä sairaaloita. Valtion sairaalaverkon lisäksi myös kunnat, kaupungit ja jopa yksityiset tahot perustivat omia sairaaloitaan ja sairastupiaan. (Kivalo 1986, 9). Silti 1900-luvulle tultaessa sairaalapalvelujen saavutettavuudessa ja –laadussa oli edelleen suuria eroja maan eri osien välillä. Suomen julistauduttua itsenäiseksi 1917 alkoi maassa voimakas kehittämisen kausi, ja taloudellinen vaurastuminen antoi mahdollisuuksia myös terveydenhuollon kehittämiselle. Lääketiede samoin kuin terveydenhuoltohenkilöstön koulutus edistyivät ripeästi. (Kivalo 1986, 9-10).

Kehitettäessä Suomen sairaalalaitosta sotavuosien jälkeen tavoitteena oli sairaalapalvelujen saattaminen tasaarvoisesti kaikkien kansalaisten ulottuville asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Tavoiteltiin myös suurempia sairaalayksiköitä, jotta niistä muodostuisi entistä monipuolisempia ja toimintakykyisempiä. 1940-luvulla muokattiin lainsäädännöllistä ja hallinnollista perustaa näille kehittämispäämäärille. (Paatela 2006, 29).

Valtion ja kuntien sairaaloista keskussairaaloihin

Turussa lääninsairaalan laajentaminen 1930-luvulla nykyisen A-sairaalan uudisrakennuksella oli ensimmäinen hanke, jossa kunnat ja valtio yhdistivät voimansa. Lääninsairaala oli valtion omistama ja ylläpitämä, mutta kunnat tarjoutuivat suorittamaan huomattavan osan uuden hankkeen rakennuskustannuksista ja jatkuvista käyttökustannuksista sillä ehdolla, että saavat sairaalasta pysyvästi käyttöönsä sairaansijoja. (Pesonen 1980, 596). Näin luotiin alku järjestelmälle, jolla yleissairaalalaitosta alettiin kehittää koko maan kattavaksi keskussairaalajärjestelmäksi. Vuonna 1943 säädettiin keskussairaalalaki. (Havia 2006, 63). Lain tultua voimaan alettiin järjestää lain edellyttämiä sairaanhoitopiirejä (Pesonen 1980, 602). Keskussairaalalaki velvoitti kunnat osallistumaan keskussairaaloiden kustannuksiin. (Pesonen 1980, 598). Keskussairaalat jäivät kuitenkin aluksi valtion omistukseen.

Vuonna 1957 voimaan tulleessa uudessa sairaalalaissa vastuu sairaanhoidon järjestämisestä siirrettiin kunnille. Tällöin olemassa olevat keskussairaalat luovutettiin vasta-

perustettujen kuntainliittojen hallintaan ja omistukseen. (Paatela 2006, 31). Vuonna 1957 tuli voimaan myös laki yliopistollisista keskussairaaloista. Laissa säädettiin niiden keskussairaalapiirien, joissa Helsingin ja Turun yliopistot sijaitsivat, keskussairaalat toimimaan yliopistollisina keskussairaaloina. Yliopistojen oli lisäksi varattava hoitopaikkoja itsenäistä lääketieteen harjoittamista ja opetustyötä varten. (Paatela 2006, 31). Yliopistolliset keskussairaalat omisti ja niitä hallitsi keskussairaalaliitto, jonka jäseninä olivat keskussairaalapiiriin kuuluneet kunnat sekä vastaavat yliopistot. (Pesonen)

Keskussairaaloiden rakennuttamisorganisaatio

Keskussairaaloiden rakennuttamiseksi oli luotu valtiovallan toimesta organisaatiomalli. Paikallistasolla kunkin keskussairaalan suunnittelusta ja rakentamisesta vastasi kutakin hanketta varten erikseen perustettu rakennustoimikunta. Kuusijäsenisen rakennustoimikunnan puheenhohtajan määräsi sisäasianministeriö, kaksi muuta jäsentä Lääkintöhallitus loppujen ollessa jäsenkuntien edustajia. (Paatela 2006, 38). Käytännössä rakennustoimikunta koostui paikallisista luottamushenkilöistä ja virkamiehistä. (Jussari 1997, 376). Paikallistason rakennustoimikunnan tehtävänä oli laatia ehdotus rakennussuunnitelmasta lääkintöhallitukselle, joka taas oman lausunnon annettuaan lähetti sen edelleen sisäasianministeriöön vahvistettaviksi. Saatuaan vahvistuksen ministeriöltä rakennustoimikunnan tuli toteuttaa sairaalan rakentaminen avaimet käteen periaatteella, ja lopulta luovuttaa valmis rakennus keskussairaalaliiton omistukseen. (Havia 2006, 69). Lääkintöhallituksella oli vastuu ohjata ja valvoa paikallisen rakennustoimikunnan toimintaa. Koko rakennushankkeen ja toteutuksen ajan lääkintöhallitus toimi tilivirastona, joka laskutti vuosittain kuntia rakennuskustannuksista sovitun maksuosuuden mukaan. (Havia 2006, 69). Käytännössä valtion ohjaus- ja valvontavastuu siirrettiin tätä tarkoista varten perustetulle lääkintäalan rakennustöiden keskustoimikuntalle eli LRK:lle. Sen tehtävänä oli huolehtia siitä, että rakennustöiden suunnittelu ja rakentaminen tapahtui tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti. (Pesonen 1980, 608). LRK valvoi erityisesti taloudellisuutta karsien usein suunnitelmista sekä toimintoja että neliöitä rakennustoimikuntien vastuksesta huolimatta. (Paatela 2006, 38). Kaiken kaikkiaan rakennuttamis- ja valvontaprosessi osoittautui jäykäksi ja byrokraattiseksi. (Havia 2006, 67).

2 U-sairaalan rakentaminen

2.1 Turun lääninsairaala

Kiinamyllynmäen sairaala-alueen rakentuminen

Turun lääninsairaala siirtyi nykyiselle paikalleen Kiinamyllynmäelle 1880-luvulla. Asemakaavoitetun kaupungin ulkopuolella Hämeentullin kohdalla sijainneella mäellä oli ollut 1700-luvulla turkulaisapteekkien yhteinen kiniinimylly. Kiinamyllynmäelle valmistui ensimmäisessä rakennusvaiheessa 1880-luvulla lasarettiosasto, talouskeskus, iho- ja sukupuolitautien osasto ja mielitautien osasto (suunn. Dahlström ja Lindqvist). Samaan aikaan alueelle rakennettiin myös porttivahdin ja alilääkärin asuinrakennukset sekä puisto. 1931 rakennettiin uusi talousrakennus tuolloisen sairaalan pohjoispuolelle (T. Montell ja K.A. Krank) sekä sairaanhoitokoulu ja oppilasasuntola vanhan talousrakennuksen jatkeeksi (R. Wessman). Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan teoreettiset laitokset valmistuivat 1948 (R. Wessman) ja lääketieteellisen tiedekunnan opetusrakennus 1955 (J. Järvi). Lääninsairaalan uudisrakennus, ns. A-sairaala, rakennettiin 1934–1937 (J. Paatela ja U. Ullberg). Samassa vaiheessa varsinaisen sairaalan kanssa rakennettiin tunneli talousrakennukseen, siipirakennus, kappeli sekä henkilökunnan asuntola. (RKY).

Kiinmyllynmäen sairaala-alue ilmakuvassa 1956.

Lääketieteen opetus Turussa

Lääketieteen opetus oli Turussa alkanut jo Turun Akatemian aikana, mutta Turun palon 1827 jälkeen lääketieteellinen tiedekunta oli siirtynyt muun yliopiston mukana Helsinkiin. Turun yliopistoon perustettiin lääketieteellinen tiedekunta uudelleen vuonna 1943. Tällöin ensimmäiset yhdeksän kandidaattia Helsingin yliopistosta otettiin sisätautien klinikalle. (Viikari 1997, 293, 296). Niin suuri ja nykyaikainen kuin Turun lääninsairaalan uusi A-sairaala valmistuessaan olikin, sen suurimpana ongelmana oli opetustilojen puute. Sairaalaa suunniteltaessa kandidaattiopetusta ei ollut tarvinnut ottaa huomioon, joten luentosaleja tai ryhmäopetustiloja sairaalassa ei ollut lainkaan. Lääketieteellinen tiedekunta tekikin vuonna 1948 yksityiskohtaisen esityksen lisätilan saamiseksi. Tiedekunnan sinnikäs lobbaustyö sysäsi rakennushankkeen liikkeelle. Sisäasianministeriö asetti vuonna 1951 rakennustoimikunnan valmistelemaan hanketta. (Havia 2006, 63).

Sairaalahankkeen rakennustoimikunta

Turun yliopistollisen sairaalan hanketta varten perustetun rakennustoimikunnan puheenjohtajaksi tuli kaupunginjohtaja Eero Mantere, ja muiksi jäseniksi lääkintöhallituksen nimeämät professori A. R. Klossner arkkitehti Lauri Sipilä, sekä kuntainliiton edustajiksi apulaiskaupunginjohtaja Jaakko Ranta ja kunnallisneuvos J. Erl. Pilppula. (Klossner 1967, 261). Rakennustoimikunta ehti myöhemmin vaihtua pitkän suunnittelu- ja toteutusajan aikana useita kertoja. Vuoden 1952 alkupuolella rakennustoimikunnan uudeksi puheenjohtajaksi tuli kaupunginjohtaja Kalervo Pellinen. (Jussari 375–376, 381).

2.2 Aatekilpailu uuden sairaalan suunnittelusta

Rakennuspaikan valinta

Uuden sairaalan rakennuspaikasta käytiin keskustelua. Lääninsairaalan tontti Kiinamyllynmäellä tiedettiin ahtaaksi ja maastoltaan vaikeaksi rinnetontiksi. Yhtenä vaihtoehtona uuden sairaalan sijainniksi esitettiin Koivulan kaupunginosaa. Lääketieteellinen tiedekunta kuitenkin tyrmäsi sijainnin liian etäisenä tiedekunnan kirjastosta. (Havia 2006, 67). Lääketieteellisen tiedekunnan teoreettiset laitokset olivat juuri valmistuneet lääninsairaalan tontin välittömään läheisyyteen. Lääninsairaalan tontin tilaongelmaan saatiin tyydyttävä ratkaisu, kun sairaala lunasti Kiinamyllynkadun ja Hämeentien kulmassa sijainneen Mimmi Lindvallin lastenkodin tontin 1955.

Aatekilpailu julistetaan

Lääketieteellinen tiedekunta antoi suunnittelun ohjeeksi vaatimuksen, että uuden sairaalan oli luotava edellytykset tehokkaalle potilashoidolle, yliopisto-opetukselle ja tieteelliselle tutkimustyölle. Valtiovarainministeriön alainen Lääkintäalan rakennustoimikunta laati tiedekunnan sisältöesityksen pohjalta alustavan rakennusohjelman. Rakennustoimikunta päätti järjestää uuden sairaalan suunnittelusta avoimen aatekilpailun toteuttamaan lääketieteellisen tiedekunnan laatimaa toimintaohjelmaa. Kilpailu julistettiin vuonna 1954. (Havia 2006, 67). Kilpailun palkintolautakuntaan kuuluivat kaupunginjohtajat Kalervo Pellinen, Öyvind Stadius, professorit A. R. Klossner ja Urpo Siirala, arkkitehdit A. S. Sandelin ja Lauri Sipilä sekä arkkitehtiliiton valitsemana arkkitehti Jonas Cedercreutz, asiantuntijoina käytettiin lääkintäneuvos A. Tähkää ja talousjohtaja M. Siroa (PLP, 1).

Aatekilpailuvaiheessa 1954 rakennustoimikunnan kokoonpanoa muutettiin. Toimikuntaan kuului puheenjohtajan lisäksi kaksi edustajaa valtiolta, yksi yliopistolta, viisi kunnilta ja vielä kaksi lisäjäsentä. (Havia 2006, 67).

Aatekilpailun sisältö

Avoimella arkkitehtikilpailulla etsittiin periaateratkaisua sairaalan alueen kehittämiseen ja tilojen sijoittamiseen annetun rakennusohjelman pohjalta. Olemassa olevaan rakennuskantaan nähden lisärakentaminen oli mittavaa. Tavoitteena oli lähes kaksinkertaistaa sairaansijojen määrä. Sairaalaosastojen lisäksi rakennusohjelma käsitti poliklinikat, laboratoriot, luentosalit, apteekin, arkistot sekä hallinto- ja talousosastojen huonetilat. Ohjelmaan kuului lämpövoimalaitos, jonka tuli palvella uuden sairaalan lisäksi olemassa olevia sairaalaosia ja Turun yliopiston rakennusten lämmön ja voiman tarvetta. (RO, 2-3, 35). Rakennusohjelmassa korostettiin logistisen sujuvuuden merkitystä, mikä tarkoitti käytännössä potilaiden ja tavaroiden mahdollisimman lyhyitä kuljetusmatkoja. (RO, 2-3). Kilpailutontti Kiinamyllynmäen rinteessä oli ahdas ja maastoltaan vaikea. Vaatimus sairaalatoiminnan jatkumisesta häiriintymättä muissa sairaalan tiloissa vaikeutti osaltaan suunnittelutehtävän ratkaisemista. (Makkonen 1998, 74). Kilpailussa etsittiin kokonaisratkaisua tontille. Kilpailijoilla oli mahdollisuus ehdottaa olevien rakennusten purkamista tarkoituksenmukaisen kokonaisratkaisun saavuttamiseksi. (RO, 2-3).

Aatekilpailun ratkaisu

Arkkitehtikilpailu ratkaistiin 26.5.1955. (Ypyä 1969, 36). Kilpailuun jätettiin 12 kilpailuehdotusta, joista kaikki täyttivät ohjelman vaatimukset. (PLP, 2). Palkintolautakunta päätti yksimielisesti antaa ensimmäisen palkinnon Martta ja Ragnar Ypyän ehdotukselle ”Kallonporaajan paratiisi”. Ypyöiden avustajina kilpailussa toimivat ark yo Mikko Honkanen ja arkkitehti Barbara v. Mirbach. Toista palkintoa ei jaettu, jaetun kolmannen palkinnon saivat Veli ja Jaakko Paatelan ehdotus ”Resepti” sekä Matti Hirvosen ja Esko Korhosen ehdotus ”Aboa vetus et nova”. Lunastetuiksi tulivat Marjatta ja Martti Jaatisen ehdotus ”Ankkuri” ja Veijo Martikaisen ja Erkki Helamaan ehdotus ”Vanhaa ja uutta”. (PLP, 17)

Onnistuneimmaksi osoittautui voittotyössäkin esitetty tontinkäyttöratkaisu, jossa uusi rakentaminen sijoittui pitkin Hämeenkatua omana erillisenä rakennuskomplek-

sinaan jättäen tontin keskiosan puistomaiseksi. ’Kallonporaajan paratiisin’ perusratkaisuna oli tower-on-podium -tyyppinen sairaala, jossa, vuodeosastotorni nousi matalamman jalustaosan päältä. Huolto- ja taloustiloja sisältävät rakennukset sekä lämpökeskus sijoittuivat sairaalan jatkeeksi tontin koilliskulmaan. Myös A-sairaalaan oli ehdotuksessa osoitettu rakennusohjelman mukaisia tiloja.

Ypyöiden ehdotus sai kiitosta harkitusta massoittelusta ja asiallisista julkisivuista. Myös sisätilojen toiminnallista suunnittelua ja logistiikkaa pidettiin hyvinä. (PLP, 3-4). Kritiikkiä tuomaristolta ehdotus sai pienehköistä asioista kuten vuodeosastosiiven porrashuoneen korostamisesta julkisivussa.

Sairaalan toteutussuunnittelua päätettiin jatkaa Kallonporaajan paratiisi –ehdotuksen pohjalta ja työ annettiin luonnollisesti Martta ja Ragnar Ypyälle.

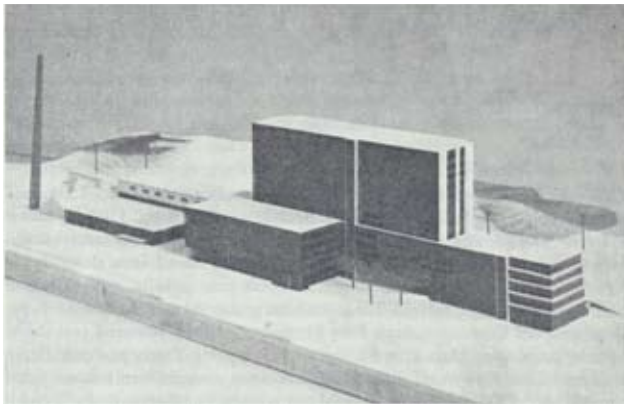

Pienoismalli Ypyöiden kilpailuehdotuksesta Kallonporaajan paratiisi. Kuva kirjasta A.R. Klossner: Turun lääninsairaalan vaiheita 1857–1957.

Ypyöiden kilpailuehdotuksen toimintakaavio.
Valokuva Arto Arvilahti

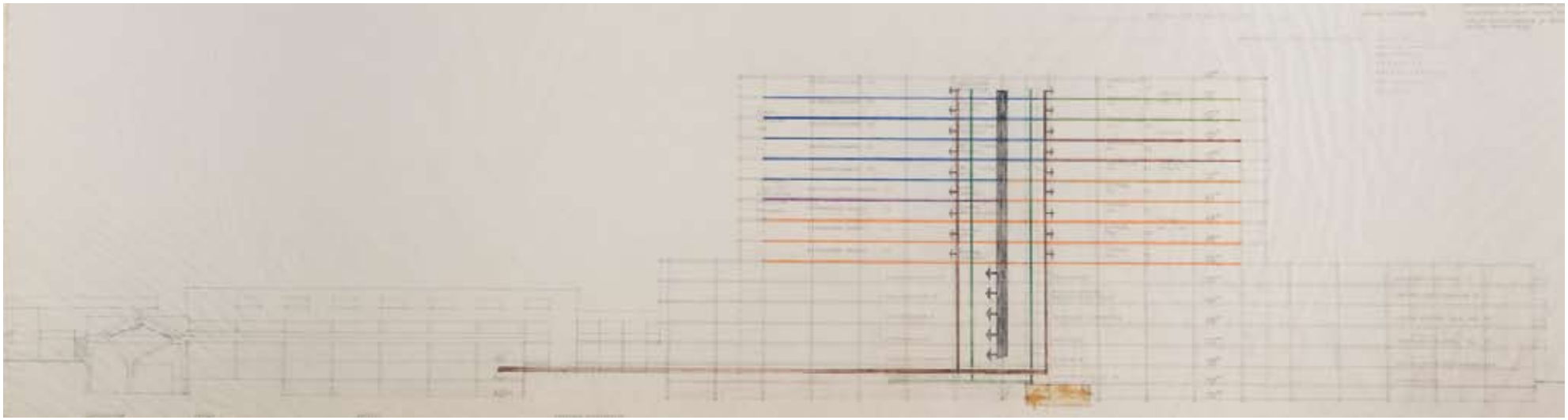

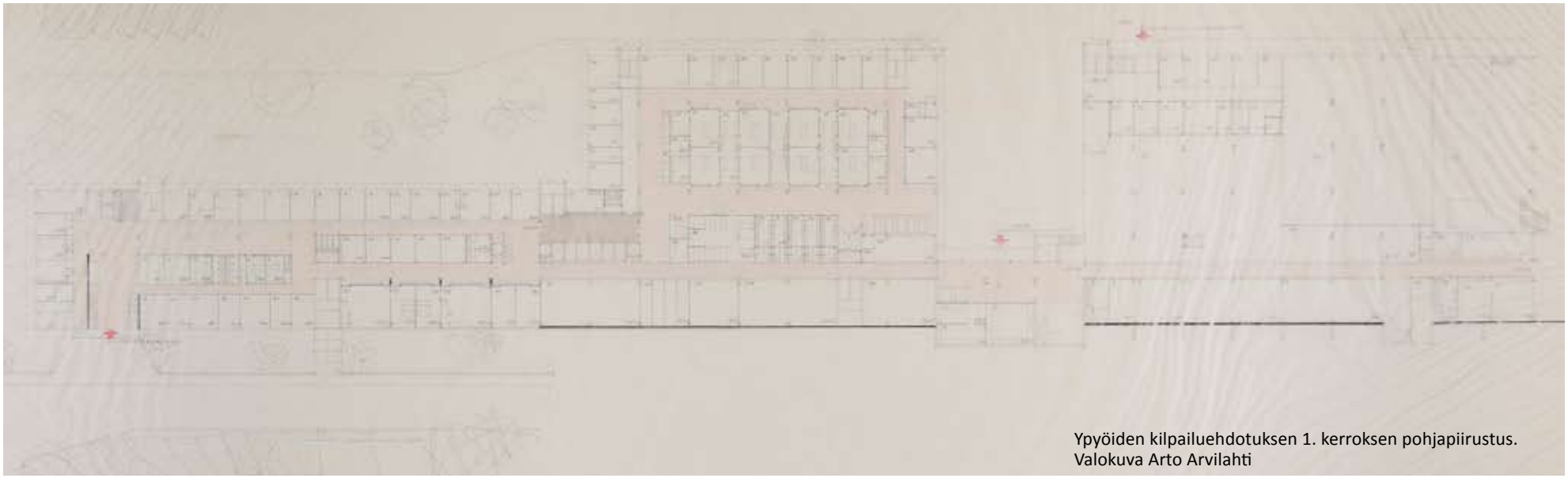

Ypyöiden kilpailuehdotuksen 1. kerroksen pohjapiirustus.
Valokuva Arto Arvilahti

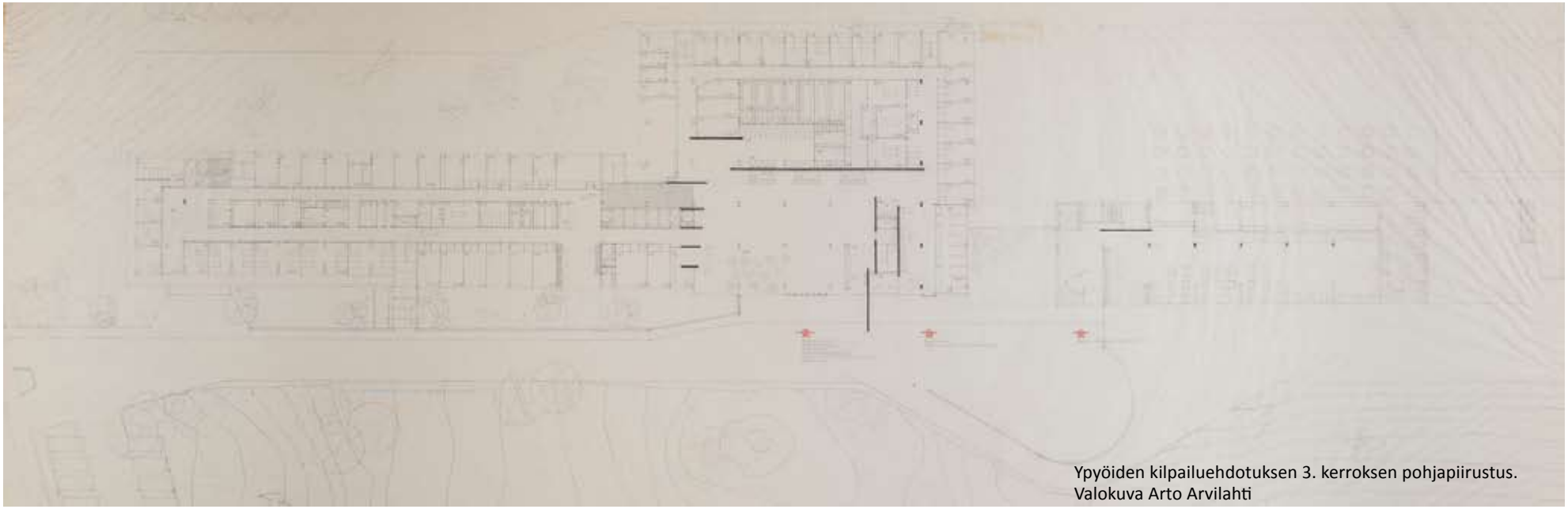

Ypyöiden kilpailuehdotuksen 3. kerroksen pohjapiirustus.
Valokuva Arto Arvilahti

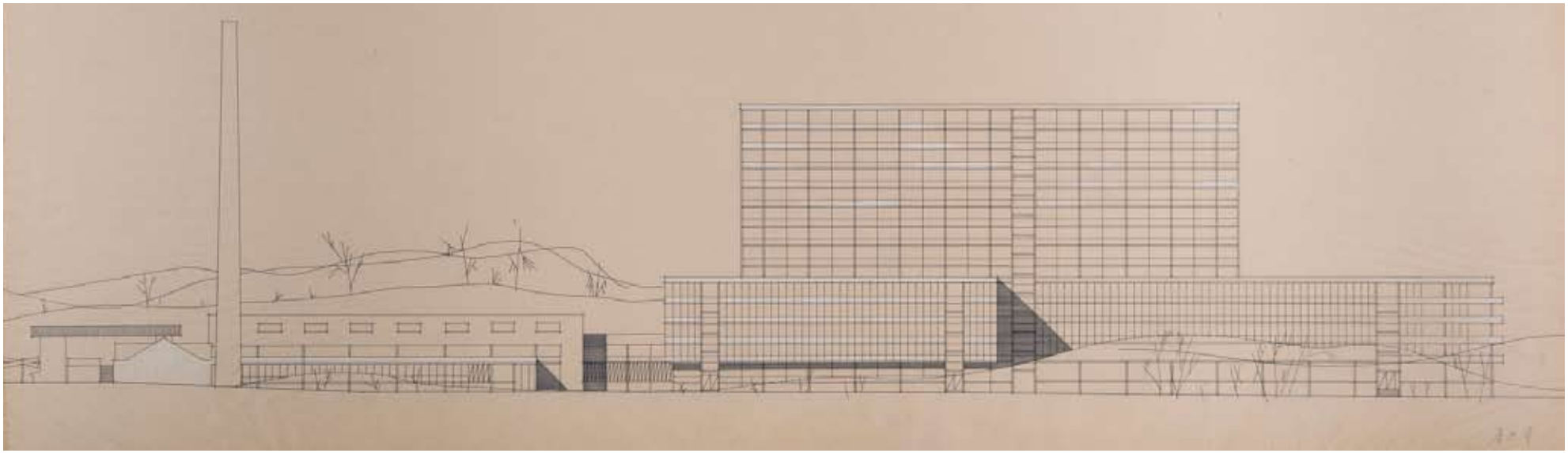

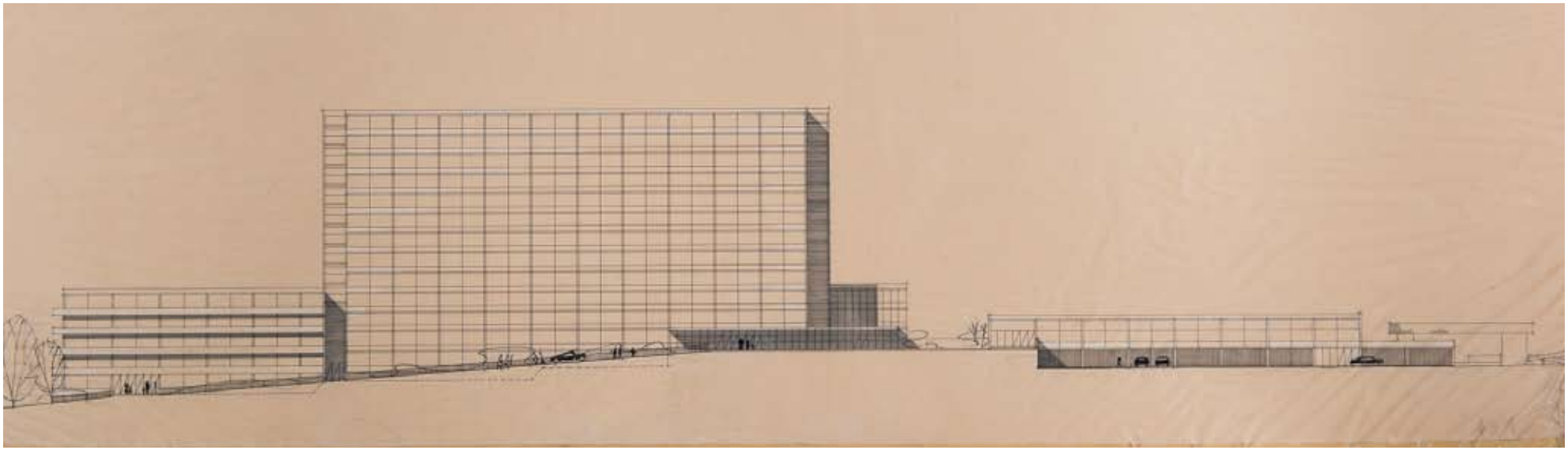

Ypyöiden kilpailuehdotuksen julkisivu pohjoiseen (yllä) ja etelään (alla). Valokuvat Arto Arvilahti

2.3 Uuden sairaalan suunnittelu

Päivitetty rakennusohjelma

Pian kilpailun jälkeen vuonna 1956 säädetty laki yliopistollisista keskussairaaloista sai aikaan sen, ettei aatekilpailun voittanutta suunnitelmaa voitu sellaisenaan käyttää (Havia 2006, 68). Turun keskussairaalan muuttuminen kesken suunnittelutyön yliopistolliseksi keskussairaalaksi eli opetussairaalaksi edellytti suunnitelmien päivittämistä. Lääketieteellinen tiedekunta laati uuden perussopimuksen mukaisen rakennusohjelman. Päivitetyn rakennusohjelman piti taas kiertää kaikissa virastoportaissa, ja pitkien neuvottelujen jälkeen sisäasianministeriö hyväksyi uusitun rakennusohjelman vuonna 1958. (Havia 2006, 68).

Suunnitteluaika pitkittyy

Päivitetyn rakennusohjelman hyväksymisen jälkeen käynnistyi toteutussuunnittelu. Ypyöiden toimistossa aloitettiin piirustusten ja työselitysten laadinta. (Havia 2006, 68). Hankkeen nimeksi vakiintui pian U-sairaala viitaten 'uuteen sairaalaan'. Sairaalan suunnittelu osoittautui monimutkaiseksi ja aikaavieväksi niin toiminnallisesti, teknisesti kuin hallinnollisestikin. Muuttuneet vaatimukset viivästyttivät työtä. Asiakirjat viipyivät lausunnoilla ja hyväksyttävinä pitkiä aikoja epäselvien hyväksymiskäytäntöjen ja erilaisten organisaatiomuutosten vuoksi. Valtion ohjauksesta vastaavien tahojen mielivaltaisesti asettamat säästöpaineet aiheuttivat tilojen alimitoittamista. Kunkin erikoisalan klinikasta vastaava ylilääkäri ajoi oman klinikkansa asiaa, ja klinikat kävivät keskinäistä kädenvääntöä uusista tiloista. (Jussari 1997, 379). U-sairaalan luonnospiirustukset lähetettiin viranomaisten hyväksyttäviksi

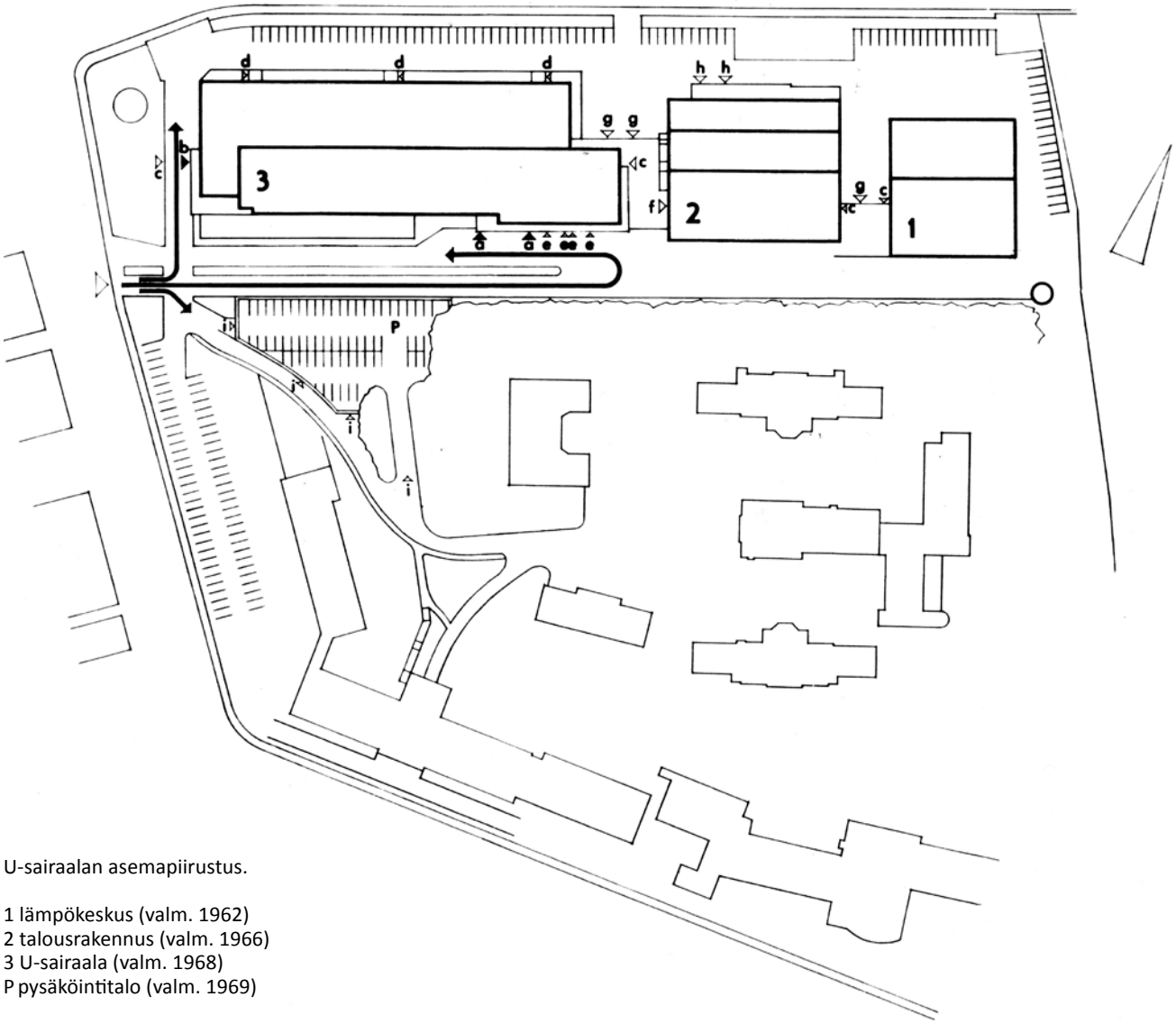

U-sairaalan asemapiirustus.

1 lämpökeskus (valm. 1962)
2 talousrakennus (valm. 1966)
3 U-sairaala (valm. 1968)
P pysäköintitalo (valm. 1969)

Kuva Arkkitehti 1/1969. Ei mittakaavassa.

syksyllä 1961, ja hyväksymispäätös saatiin helmikuussa 1962. Sen jälkeen alkoi pääpiirustusvaihe. Hankkeen rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Magnus Malmberg, LVI-suunnittelusta Insinööritoimisto E. Serimaa, ja sähkösuunnittelusta Insinööritoimisto Eino Ranta-aho. (Ypyä 1969, 36).

Pääpiirustukset ja työselitys olivat valmiit viranomaistarkastusta varten tammikuussa 1963. (Jussari 1997, 378). Ministeriö hyväksyi sairaalan suunnitelmat vasta vuoden 1963 lopulla ja antoi luvan rakennustöiden aloittamiseen. Kokonaisuudessaan U-sairaalan suunnitteluun kului aikaa yli seitsemän vuotta, ja tästä puolet erilaisiin virastokierroksiin. (Havia 2006, 68-69).

Rakennustoimikunnan uusi kokoonpano

Rakennustoimikunnan kokoonpano oli muotoutunut vuoden 1957 aikana seuraavaksi: puheenjohtajana kaupunginjohtaja Kalervo Pellinen, lääkintöhallituksen edustajina professorit Osmo Järvi ja A. R. Klossner, kuntien edustajina apulaiskaupunginjohtajat Öyvind Stadius ja Ahti Näykki, apulaiskaupunginarkkitehti Pekka Sivula, kaupunginjohtaja Viljo Mertano ja maanviljelijä Pekka Kaskinen sekä asiantuntijajäseninä kunnanhallituksen puheenjohtaja Gunnar Lindroos ja kunnasneuvokset Pentti Härmälä ja Lauri Hollo. Liittohallituksen hallintojohtaja Veikko Jussari tuli toimikunnan sihteeriksi vuonna 1958. Puheenjohtaja Pellisen kuoltua 1961 tilalle tuli maaherra Esko Kulovaara, ja kaupunginjohtaja Mertanon kuoltua 1964 häntä seurasi virassa Veikko Santero. Eläkkeelle 1963 siirtynyttä Klossneria seurasi professori Pekka Brummer. Asemakaavaarkkitehti Pekka Sivula erosi 1963, ja tilalle tuli arkkitehti Heikki Sarainmaa. (Jussari 375–376, 381).

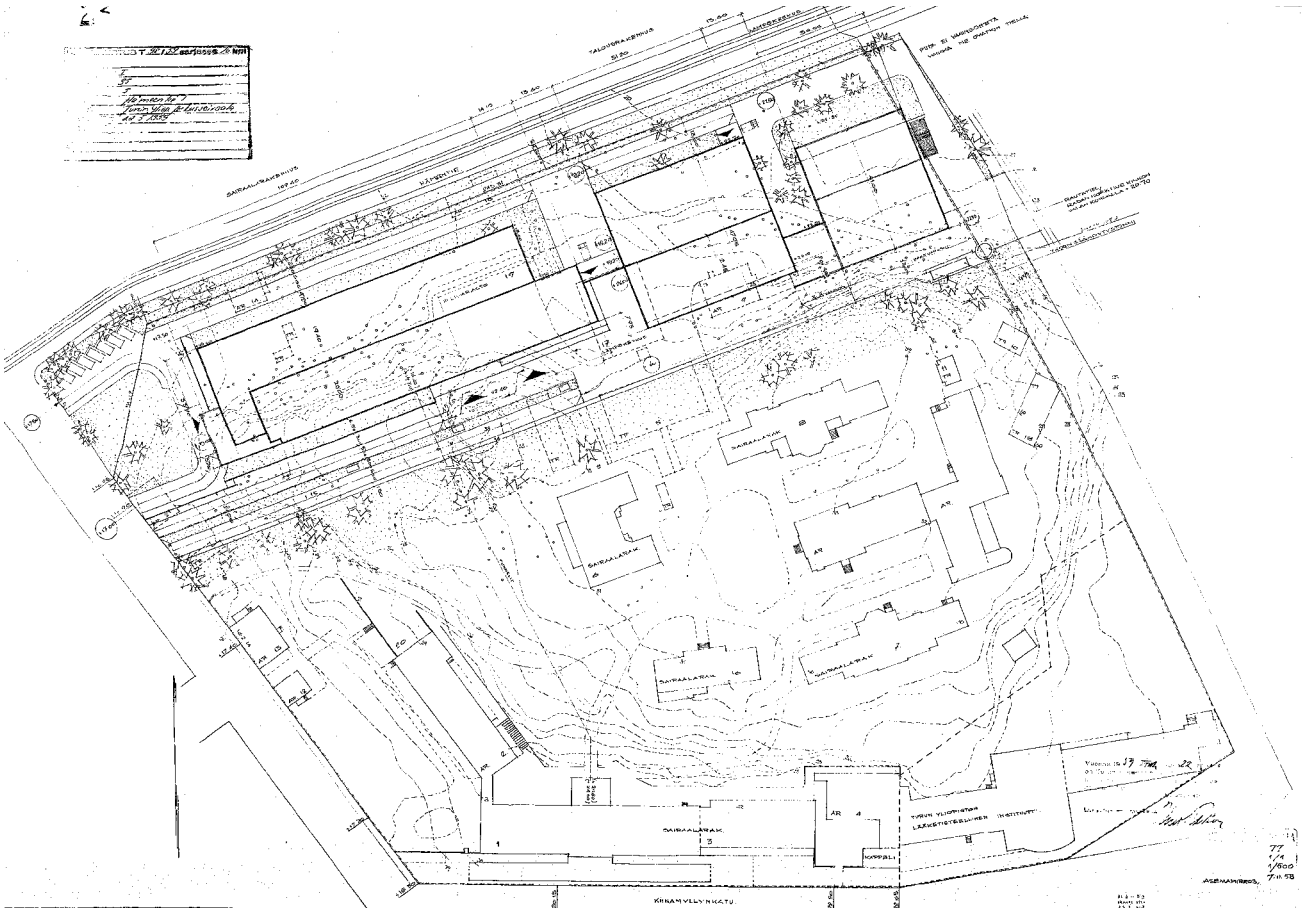

U-sairaalan asemapiirustus vuodelta 1958.
Turun kaupunginarkisto

2.4 U-sairaalan rakennustyöt

Rakennustöiden alku 1958

Heti ministeriön hyväksyttyä rakennusohjelman vuonna 1958 aloitettiin Kiinamyllynmäen Hämeentien puoleisen rinteen louhintatyöt (Havia 2006, 68) ja Puolimatka Oy:llä teetettiin ilman sisäänottokanaalien betonityöt (Jussari 1997, 380). Uudisrakennusten tieltä purettiin vanha lämpökeskus ja pieniä talous- ja asuinrakennuksia.

Lämpökeskuksen rakentaminen

Lämpökeskuksen piirustukset hyväksyttiin jo vuonna 1959. Lämpökeskuksen urakoitsijaksi valittiin Kivikartio Oy, ja rakennustyöt valmistuivat seuraavana vuonna 1960.

Sairaalan työmaa

Suunnitteluajan venyessä itse sairaalan työmaa seisoi avolouhoksena monta vuotta. (Havia 2006, 68). Ministeriön annettua luvan sairaalan rakennustyön aloittamiseen vuoden 1963 lopulla päästiin järjestämään urakkatarjouskilpailu vuodenvaihteessa 1963–64. Urakkasopimukset allekirjoitettiin helmikuussa 1964, ja U-sairaalan rakennustyöt aloitettiin vihdoin 15.2.1964. (Jussari 1997, 376). Pääurakoitsijaksi valittiin Rakennustoimisto Ruola Oy, ja pääurakkaan alistetuiksi sivu-urakoitsijoiksi Vesijohtoliike Huber Oy putkitöiden, Turun Asennuspaja sähkötöiden ja Suomen Puhallintehdas Oy ilmastointitöiden osalta. Lisäksi oli suuri joukko erikoisurakoita ja –hankintoja. (Jussari 1997, 380). Sairaalatyömaan vastaavana mestarina toimi Tuukka Vainio, lämpökeskustyömaalla hänen veljensä Tuomo Vainio. Työmaa oli suuri. Työntekijöitä oli kolme ja puolisataa ja mestareitakin parikymmentä. (Ettanen 2010, 31). Valvojana toimi rakennusmestari Alpo Mäkirinne. (Jussari 1997, 381).

Lämpökeskuksen pohjapiirustus, päivätty 4.2.1959.
Turun kaupunginarkisto.

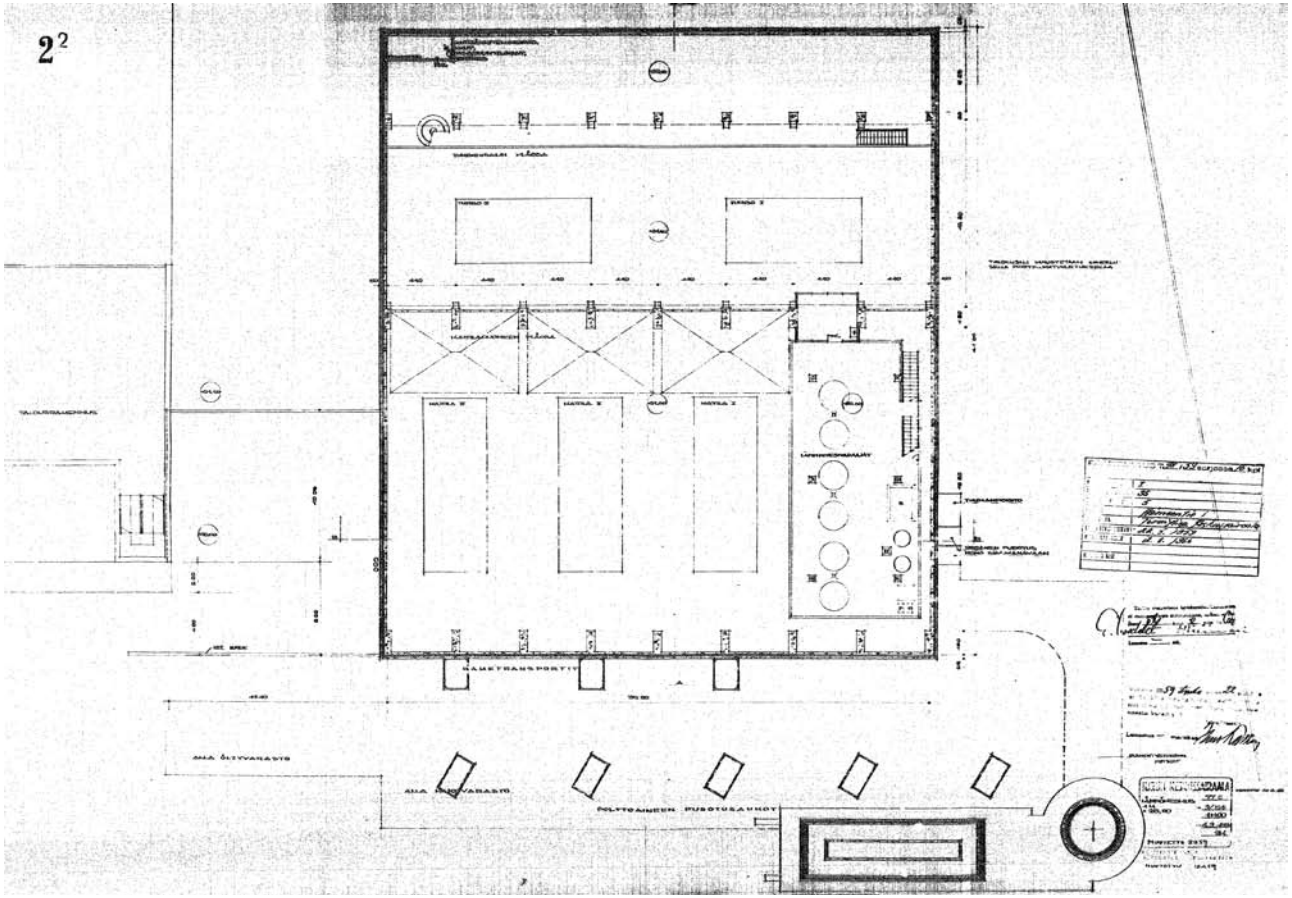

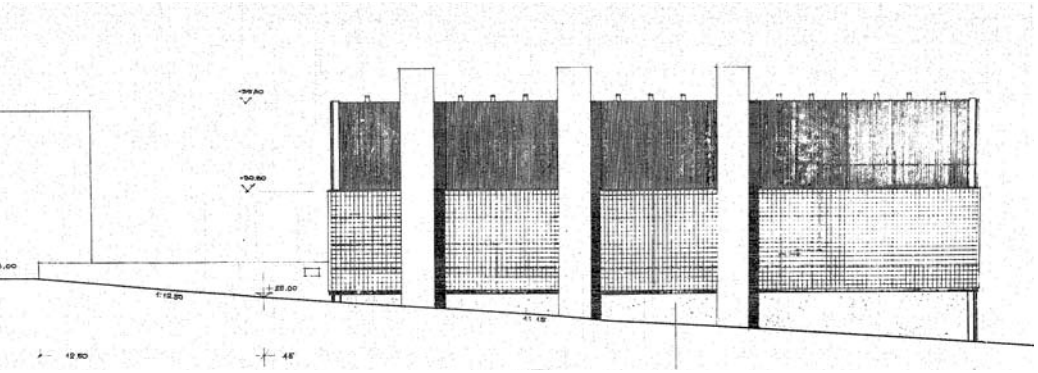

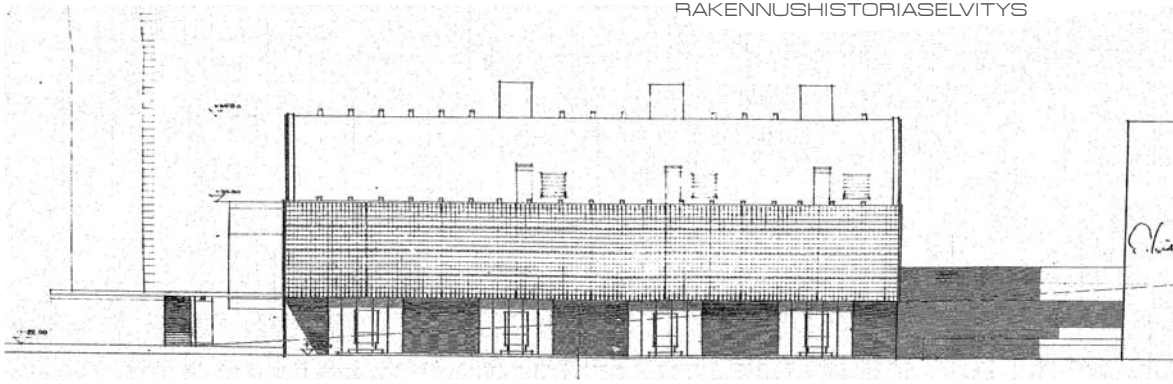

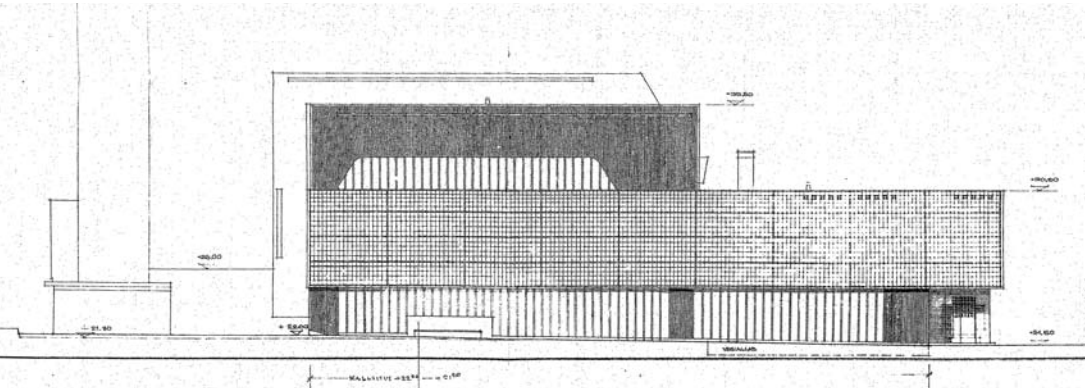

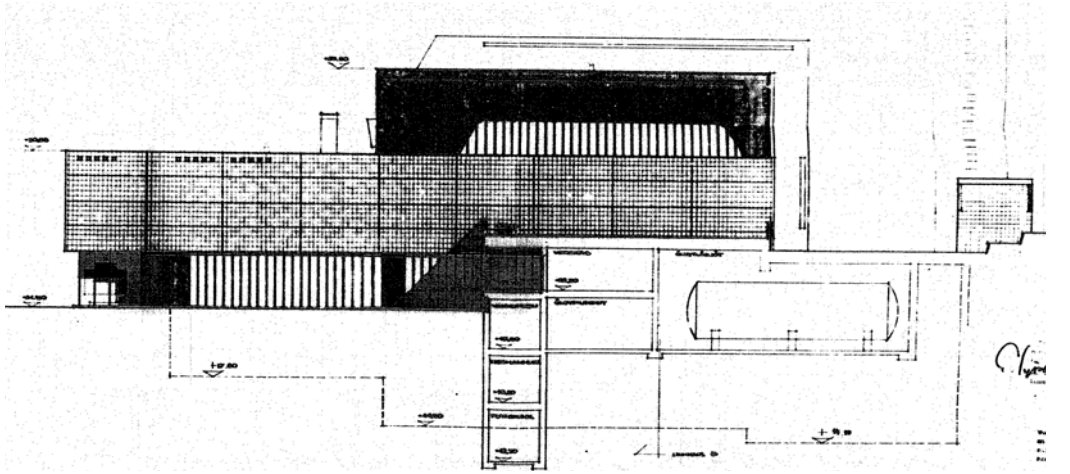

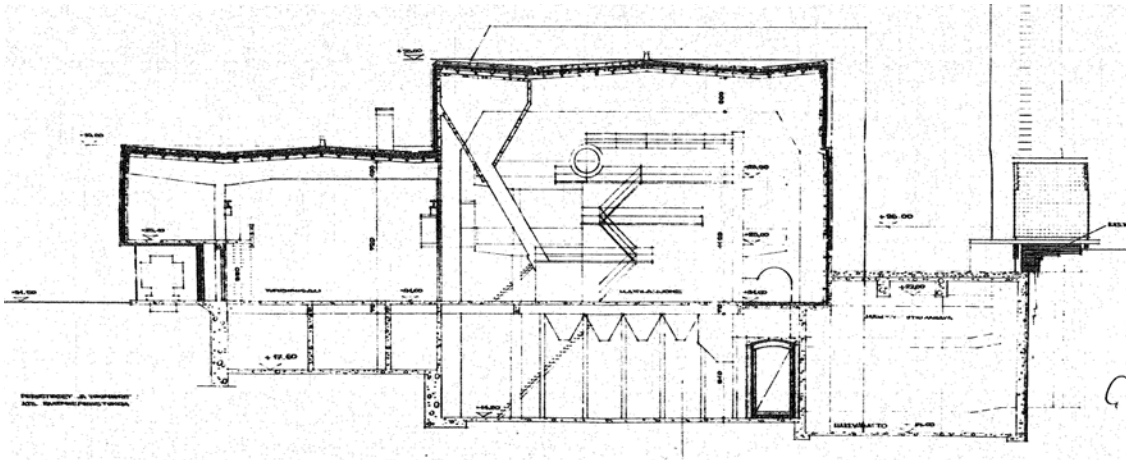

Lämpökeskuksen julkisivut ja leikkaus, päivätty 4.2.1959.
Turun kaupunginarkisto

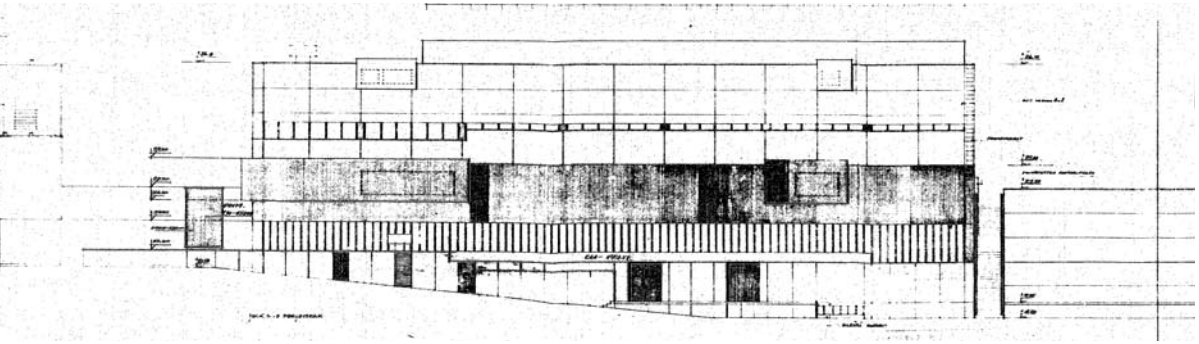

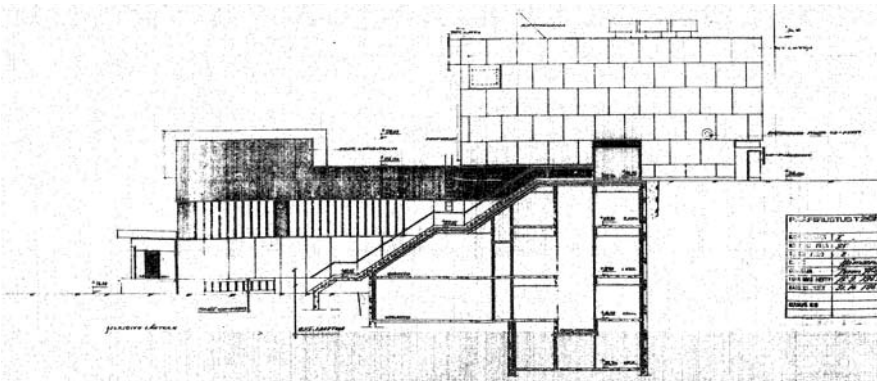

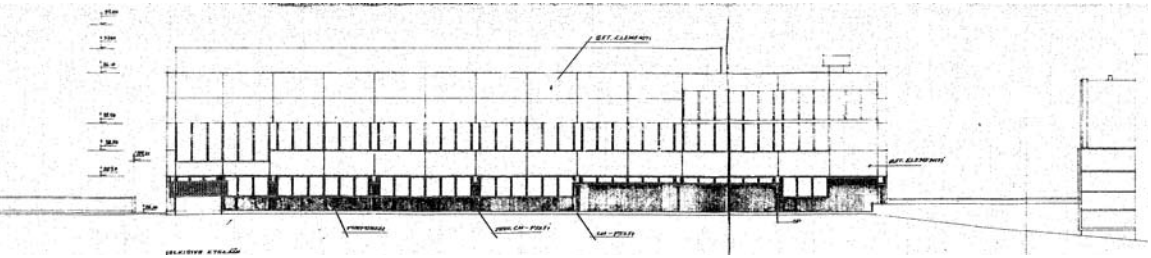

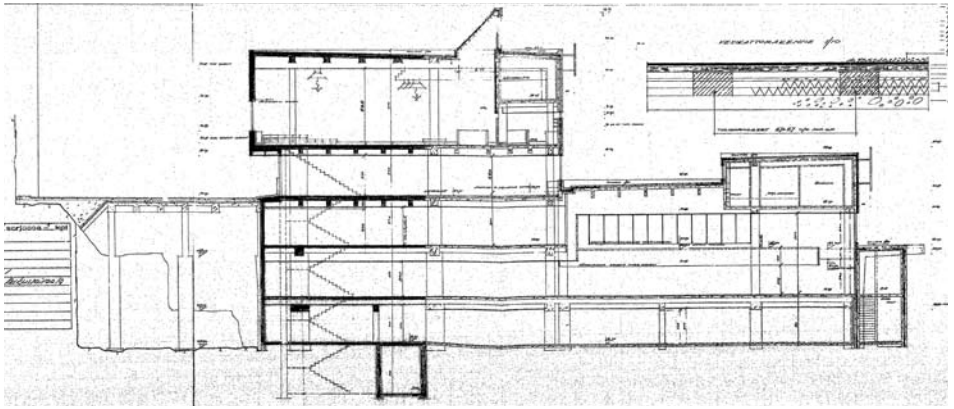

Talouskeskuksen julkisivut, päivätty 30.10.1964 ja leikkaus, päivätty 17.6.1965. Turun kaupunginarkisto

Talousrakennuksen ja sairaalan valmistuminen

Talousrakennuksen rakennustyö valmistui 15.3.1966. (Ypyä 1969, 36). Rakennustoimikunta otti sairaalan vastaan tammikuussa 1968. Varsinaiseksi rakennusajaksi tuli kolme vuotta. Rakennustoimikunnan ja sairaalahallinnon kesken syntyneiden ristiriitojen takia sairaalahallinto ei halunnut ottaa rakennusta vastaan, koska katsoi sen edelleen keskeneräiseksi. Koska sairaala oli kuitenkin käyttökunnossa, otettiin sairaala laitteineen käyttöön kevään ja kesän 1968 aikana. Omistusoikeuden siirto sen sijaan lykkääntyi. U-sairaalan luovutus keskussairaalaliitolle tapahtui vasta 12.7.1971 sairaalan oltua käytössä kolme vuotta. (Jussari 1997, 381-382).

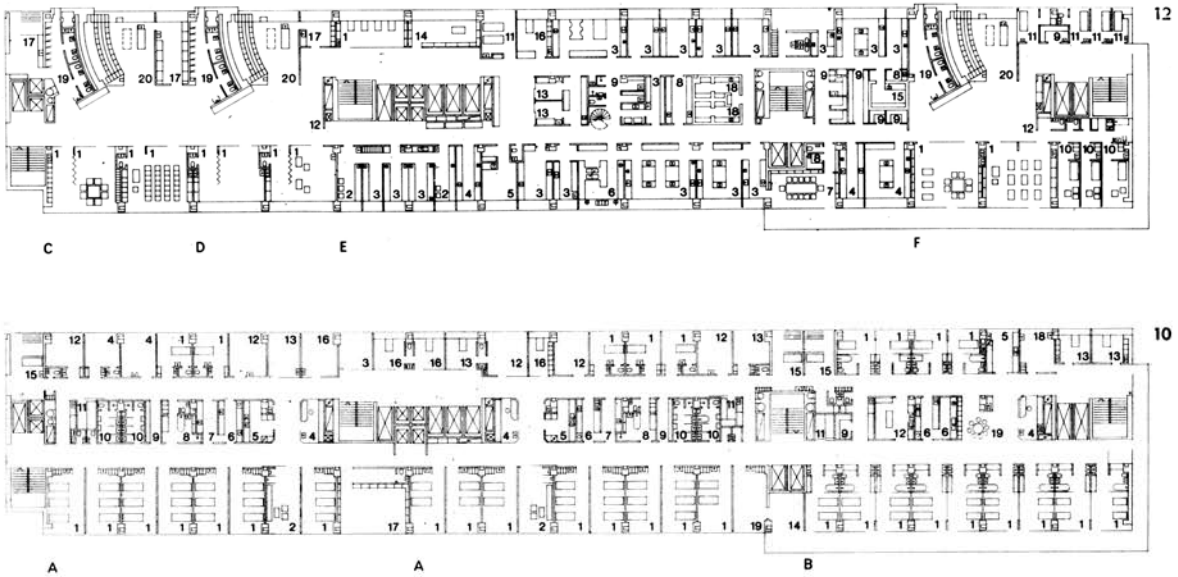

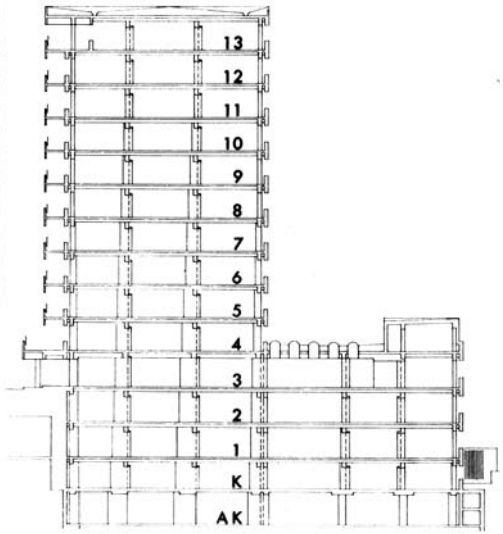

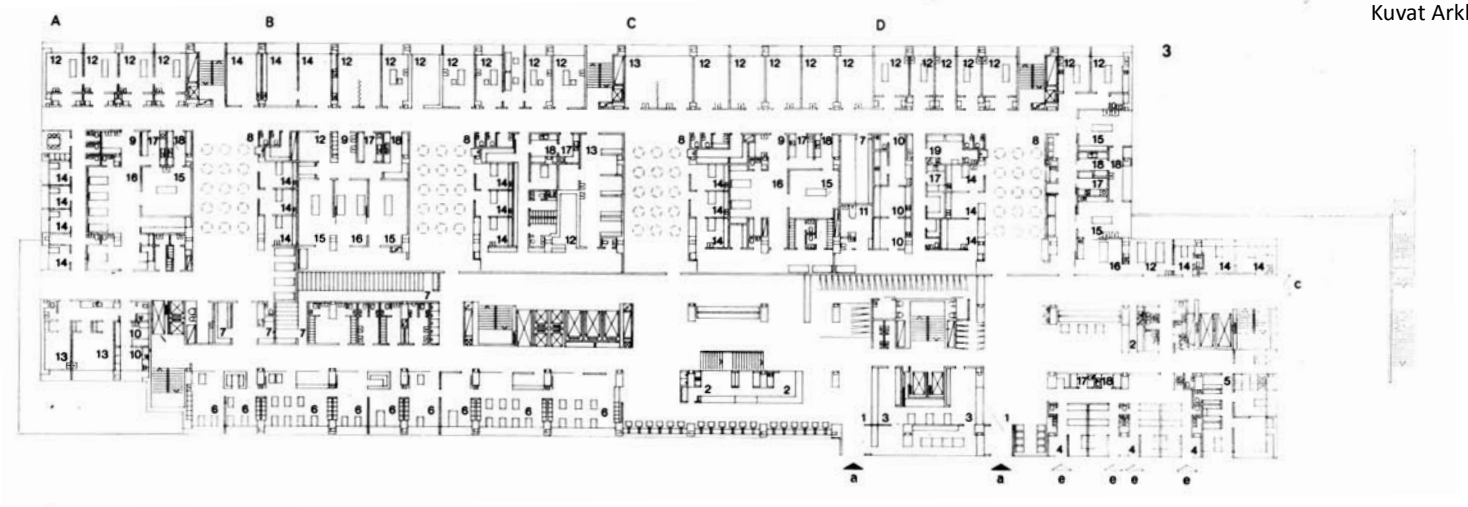

Sairaalan 12., 10. ja 3. kerroksen pohjapiirustus ja leikkaus.
Kuvat Arkkitehti-lehti 1/1969.

Sairaalan julkisivut länteen ja etelään, päivätty 10.8.1961.
Turun kaupunginarkisto

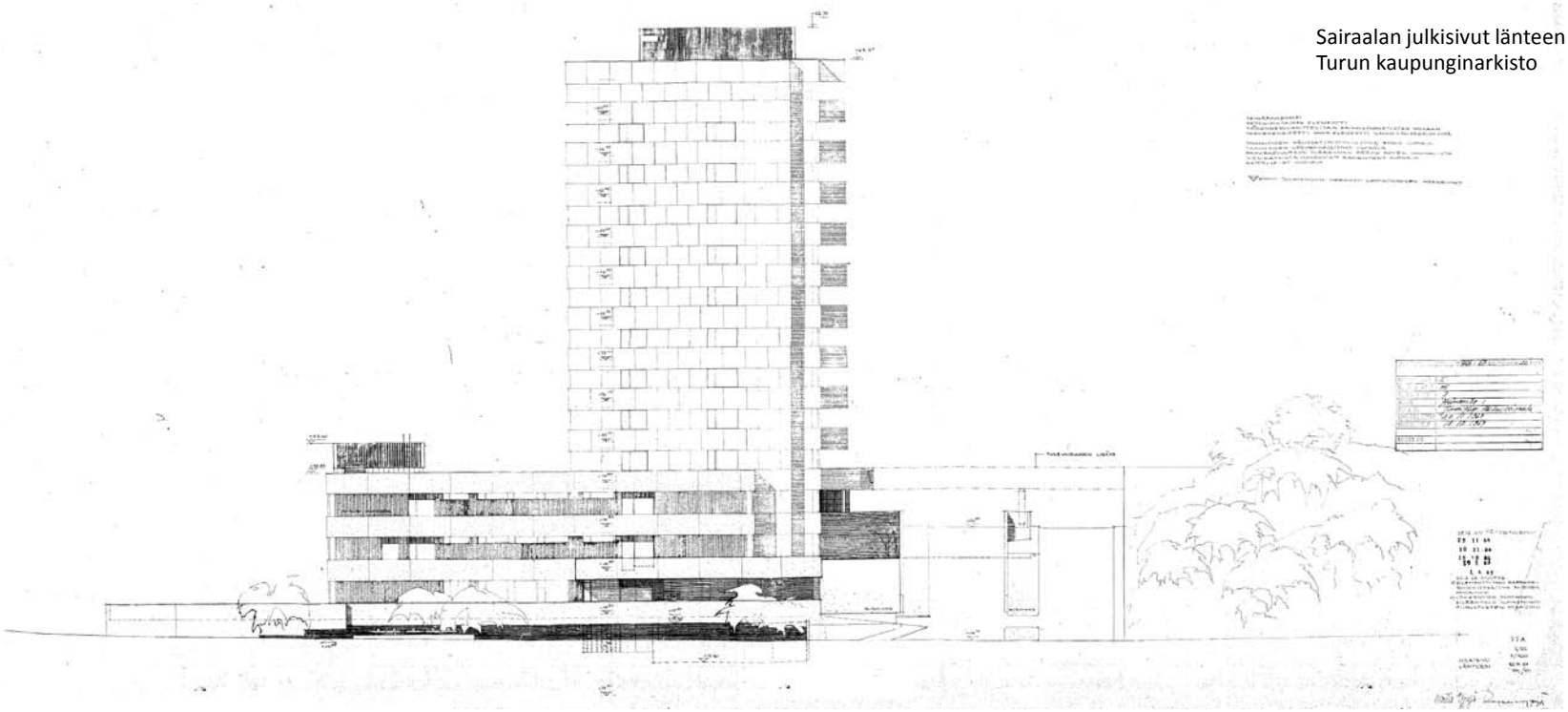

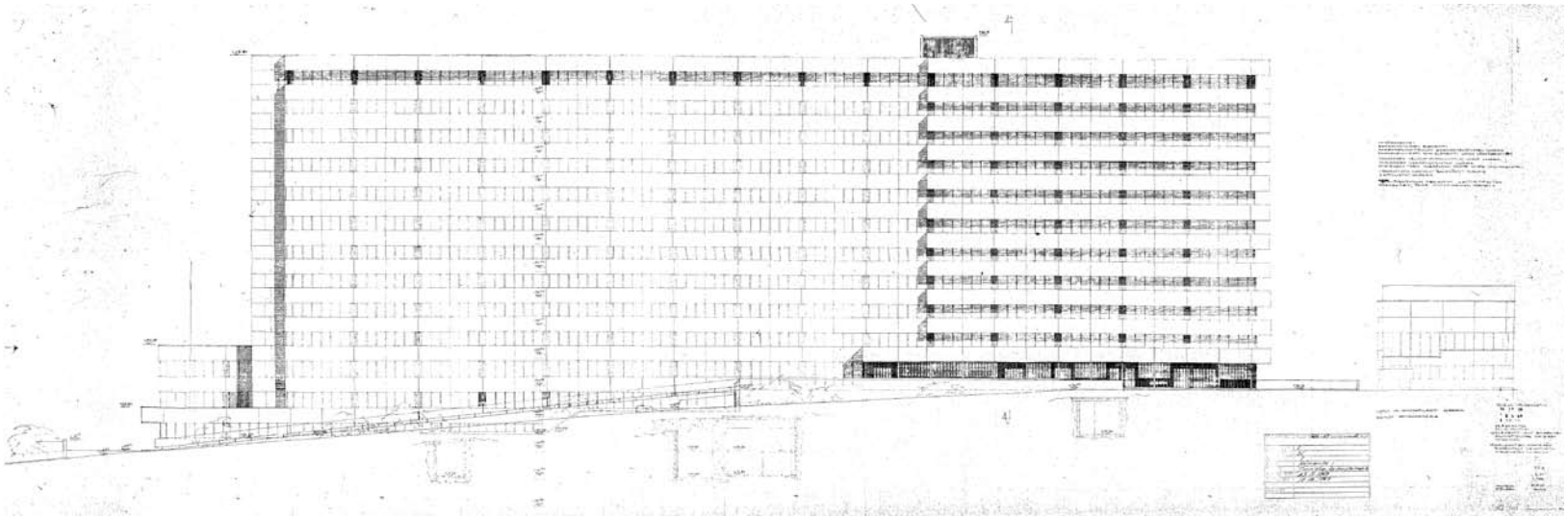

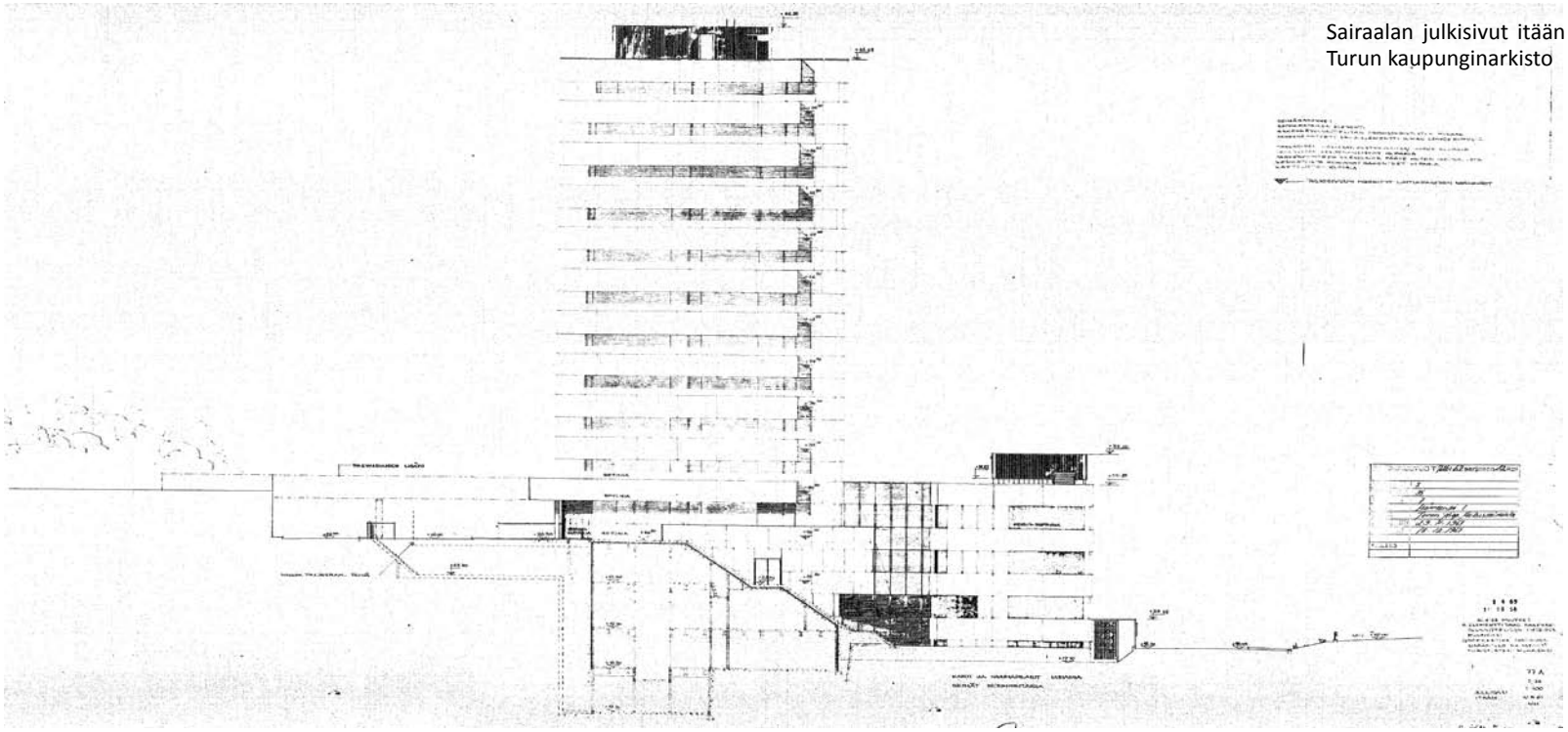

Sairaalan julkisivut itään ja pohjoiseen, päivätty 10.8.1961.
Turun kaupunginarkisto

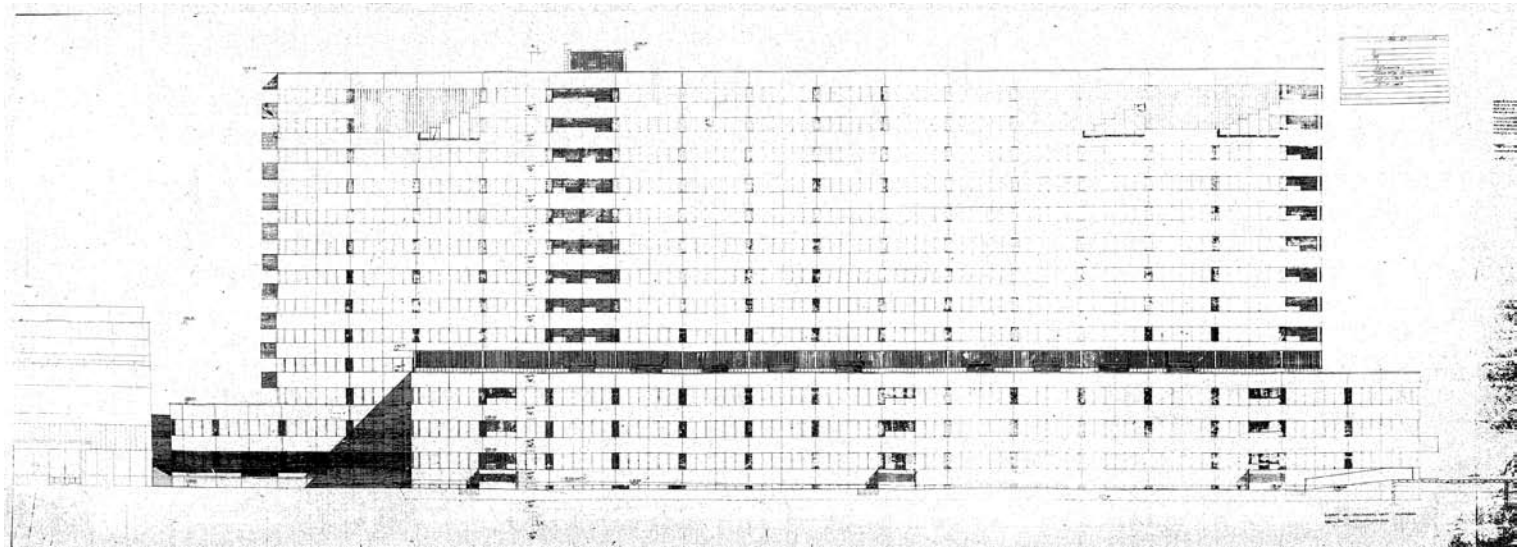

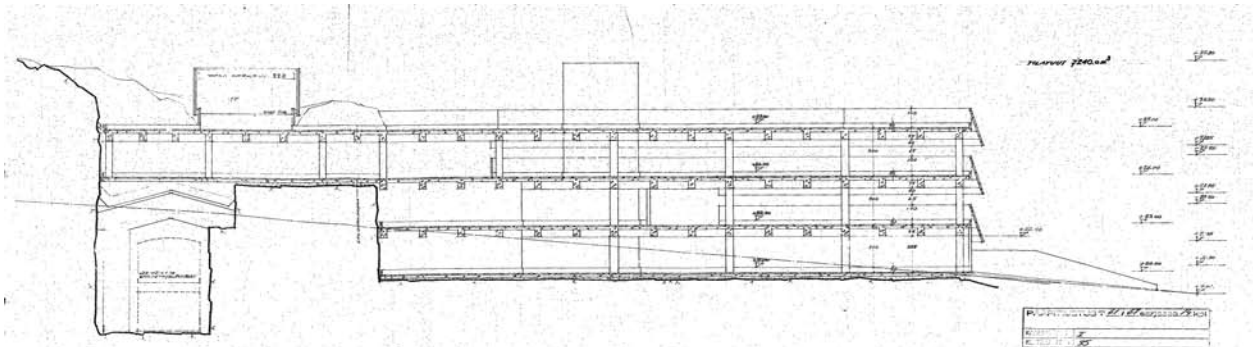

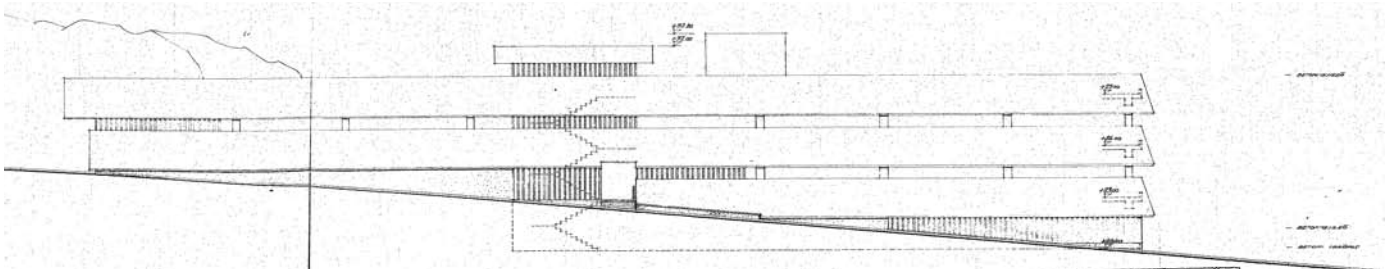

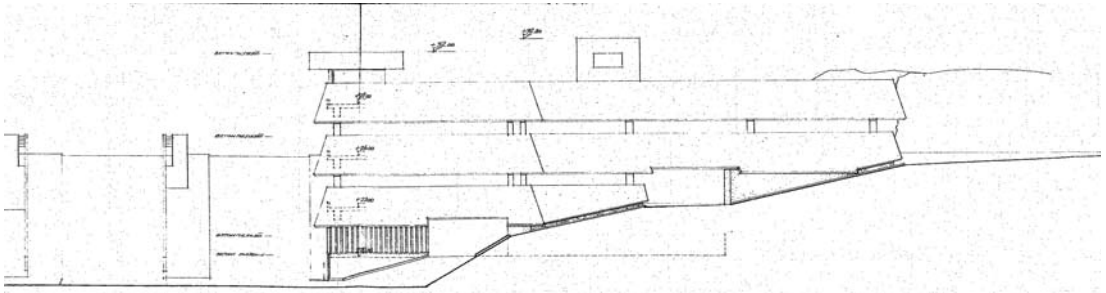

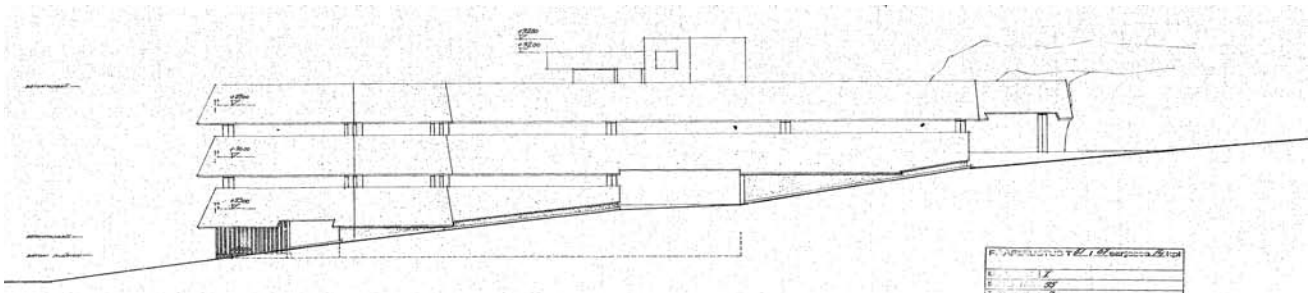

Pysäköintitalon rakennustyöt

Rakennushankkeen alkuvaiheessa autojen pysäköinti oli ajateltu tontille maantasoon. Asemapiirustuksessa vuodelta 1958 esitettiin tontin luoteiskulmaan 7 autopaikkaa. Sairaalan asemapiirustuksessa vuodelta 1961 esitettiin tontille jo 151 autopaikkaa sijoitettuna tontin pohjois- ja itäreunoille sekä lasten leikkipaikalla katettuun pysäköintitaskuun vanhan talousrakennuksen kohdalle. Varsinainen pysäköintitalo liitettiin mukaan hankkeeseen ilmeisesti vasta 1965, jolloin päivätyssä asemapiirustuksessa esitetään nelikerroksisen pysäköintitalon sijoitussuunnitelma Kiinamyllynkadun liittymän viereen sairaalan ajorampin eteläpuolelle. Pysäköintitalo sijaitsi keskeisesti sairaalan tontille saavuttaessa. Maaston korkeuseroa käytettiin suunnittelussa hyväksi siten, että ajo eri pysäköintitasoille tapahtui tien tasosta rinteen eri puolilta, ja sisätiloja voitiin näin säästää varsinaiseen pysäköintitarkoitukseen. Pysäköintitalon pääpiirustukset on päivätty tammikuussa 1967, ja rakennus valmistui 1969.

Pysäköintitalon leikkaus ja julkisivut, päivätty 19.1.1967. Ei mittakaavassa. Turun kaupunginarkisto

3 Uusi sairaala valmiina

3.1 Turun uusi maamerkki

Valmistuttuaan kolossaalinen sairaalarakennus kohosi kaupungin uudeksi maamerkiksi. Kolmetoistakerroksinen sairaala virtaviivaisine nauhaikkunoineen loi uuden modernin tyylikkään julkisivun sairaalalle Hämeentien suuntaan. Sairaalan kolme alinta kerrosta ja kaksi kellarikerrosta olivat rungoltaan 40 metriä leveitä ja muodostivat jalustan 13-kerroksiselle vuodeosastomassalle.

Uusi sairaala pohjoisesta. Kuvan ajoitus 1969..1972.
Kuva TYKS Naistenklinikka.

3.2 Uuden sairaalan toiminnot ja logistiikka

Sairaala

Alakellari oli teknistä tilaa, jossa sijaitsivat ilmanvaihtokoneet, lämmön-, höyryn- ja vedenjakokeskukset, keskuspölynimurilaitteisto, sähkö- ja puhelinkeskukset. (Ypyä 1969, 42) Ylempi maanalainen kerros käsitti pukuhuoneita, varastoja sekä kuulontutkimusyksikön. Alimpiin varsinaisiin kerroksiin 1-3 sijoitettiin poliklinikoita ja tutkimushuoneita, jotka eivät tarvinneet päivänvaloa. Näissä syvärunkoisissa kerroksissa tilat jakautuivat usean poikittaisen ja pitkittäisen käytävän varrelle ja näin niistä saatiin aikaan keskitetty ja tehokas kokonaisuus. (Makkonen 1998, 74.). Ensimmäinen kerros oli varattu synnytysosastolle sekä sädehoitoklinikalle, toiseen kerrokseen sijoittuivat leikkausosastot, röntgen sekä lasten sydänasema ja kolmanteen kerrokseen poliklinikat. (Havia 2006, 71)

Poliklinikoiden odotusauloihin saatiin luonnonvaloa pyöreistä kattoikkunoista. Sairaalan pääsisäänkäynti tapahtui eteläjulkisivun keskeltä kolmanteen kerrokseen. Aikuisille ja lapsille oli omat sisäänkäynnit. Pääsisäänkäynneille johti Kiinamyllynkadulta pitkä kaksikaistainen ajoramppi. Synnytysosastolle oli oma sisäänkäynti länsipäädystä. Sisäänkäyntejä ei korostettu, vaan pääsisäänkäynnit sijoittuivat vähäeleisesti ylempien kerrosten parvekkeiden muodostamien katosten alle.

Neljännestä kerroksesta ylöspäin rakennuksen runkosyvyys oli 20 metriä. Neljäs kerros varattiin hallinnolle ja lasten psykiatrialle. (Havia 2006, 71) Kerrokset 5-11 olivat vuodeosastoja. Vuodeosastot perustuivat uuteen, Yhdysvalloissa yleistyneeseen kaksikäytäväjärjestelmään, jonka mukaisesti potilashuoneet sijaitsivat rungon ulkoreunoilla, ja aputilat rungon keskiosissa käytävien välissä. Tämä oli keskityksen kannalta edullista, ja näin osastojen pituus voitiin minimoida. Ypyät näkivät, että vaikka rakennusrungon syvyys kasvoi aputilojen sijoittuessa sen keskelle, liikenteen sujuvuus ja lyhyet välimatkat helpottivat hoitohenkilökunnan työtä ja lisäsivät potilaiden viihtyvyyttä siinä määrin, että ratkaisu oli puolustettavissa. (Makkonen 1998, 74). Suuremmat potilashuoneet suuntautuvat etelään ja pienet potilashuoneet sekä lääkäreiden vastaanottotilat ja kansliat pohjoiseen. Aputilat, portaikot ja hissit sijoittuvat keskelle runkoa. Kahdessa ylimmässä kerroksessa oli kolme luentosalia, lääkäreiden ja kandidaattien päivystyshuoneita sekä laboratoriotiloja. Luentosalien muotoa hyödynnettiin sekä sisätilojen järjestelyissä että

aa = aikuiset (vuode)
al = lapset (vuode)
h = hallinto
pl = poliklinikka (lapset)
ps = poliklinikka (silmätaudit)
pk = poliklinikka (korva-, nenä- ja kurkkutaudit)
pn = poliklinikka (naistentaudit)
x = rtg-läpivalaisu
xx = rtg-radiumterapia
l = leikkausosasto
s = synnytysosasto
hp = henkilökunnan pukuhuoneet
keskussterilointi
maitokeittiö
äidinmaitokeskus
veripalvelu
huoltoliikenneväylät
m = eläintallit
z = laboratoriot
e = luentosalit
r = henkilökunnan ruokailu
k = keskuskeittiö
p = keskuspesula
q = lämpökeskus

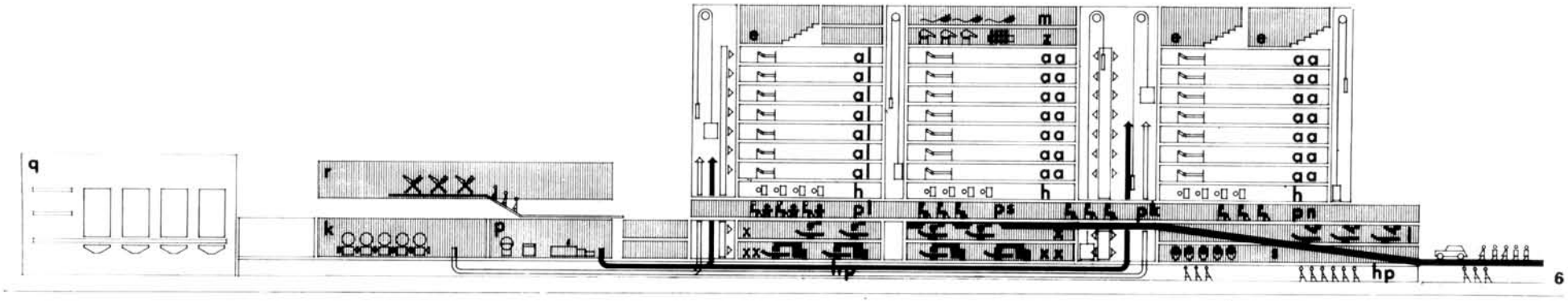

Sairaalan toimintokaavio. Kuva ARK 1/1969.

Ilmakuva sairaala-alueesta 1960-luvun lopulta. Kuva TYKS Lasarettimuseo

Uusi sairaala kaakosta. Kuva ARK 1/1969.

pohjoisjulkisivun porrasmaisessa muotoaiheessa. (Makkonen 1998, 76). Ylimmän kerroksen pohjapinta-alasta suuren osan veivät hissi- ja ilmastointikonehuoneet.

Ajalle tyypillisesti huonekorkeutta oli vähemmän kuin A-sairaalassa, ja huoneet olivat pienempiä. Sairaalan sisäinen liikenne järjestettiin jakamalla rakennus pystysuorassa kolmeen blokkiin, joilla kullakin oli oma hissiryhmänsä. (Havia 2006, 71). U-sairaalasta oli sisäyhteys A-sairaalaan huoltotunnelin kautta. Tunneli oli kaksikerroksinen liittyen K- ja 1. kerroksiin. Tunnelia ajateltiin käytettäväksi myös väestönsuojana.

Sairaalaan tuli 555 sairaansijaa, joista 212 oli alkuperäisessä suunnitelmassa tarkoitettu naistentautien ja synnytysten käyttöön, 138 lastentautien ja 50 lasten kirurgian

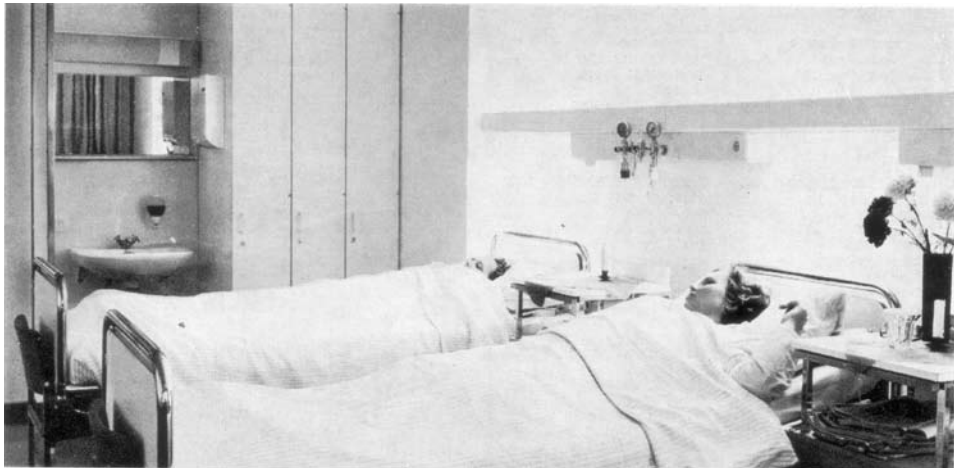

Vuodeosaston potilashuone. Taustalla kiintokomerot ja pesupiste. Kuva ARK 1/1969.

Synnytysvastaanotto 1. kerroksessa. Kuva TYKS Naistenklinikka

Lasten teho-osasto. Kuva kirjasta Risto Lahesmaa: TYKS: keskussairaalaliiton aika 1958-1990.

Oikealla: näkymä pääaulasta. Keskellä kukka- ja kahvikioskit sisältävä tilakokonaisuus. Kuva ARK 1/1969.

Vasemmalla: M.A. Numminen ja Pedro Hietanen esiintyvät lapsipotilaille. Aulatilojen reliefikatto näkyvissä.
Kuva kirjasta Risto Lahesmaa: TYKS: keskussairaalaliiton aika 1958-1990

Vasemmalla: näkymä poliklinikan odotusaulasta.
Kuva ARK 1/1969.

Oikealla: lastenpoliklinikan aulan lastenkalusteet Vakiopuu Oy:n Jysky-kalusteita.
Kuva kirjasta Risto Lahesmaa: TYKS: keskussairaalaliiton aika 1958-1990

käyttöön. Korvataudit saivat 60 sairaansijaa, silmätaudit 45 sairaansijaa ja sädehoitoklinikka 50 sairaansijaa. (Havia 2006, 70). U-sairaalan valmistuttua TYKS:n sairaansijojen määrä oli yhteensä 1000 (Ypyä 1969, 36).

Huollon tilat talousrakennuksessa

Sairaalan itäpäädyn puolelle sijoittui talousrakennus. Talousrakennukseen tuli sairaalan huolto- ja aputoiminnot: pesula, ompelimo ja liinavaatevarasto sekä pääkeittiö ja sen varastot, lisäksi autotallitiloja ja muutama asunto. Ylimpään kerrokseen sijoitettiin henkilökunnan ruokala. Ruokala oli korkea, suurin laajoin ikkunapinnoin ja kattoikkunoin varustettu valoisa tila, ja siihen liittyi kabinettiparveke. Uusi keskuskeittiö oli moderni sekä tiloiltaan että toimintatavoiltaan; U-sairaalassa otettiin käyttöön toisena sairaalana Suomessa keskitetty potilaskohtainen ruuanjakelu. Talousrakennuksen tiloista oli yhdyskäytävät U-sairaalaan kahdessa kellarikerroksessa ja kahdessa alimmassa varsinaisessa kerroksessa.

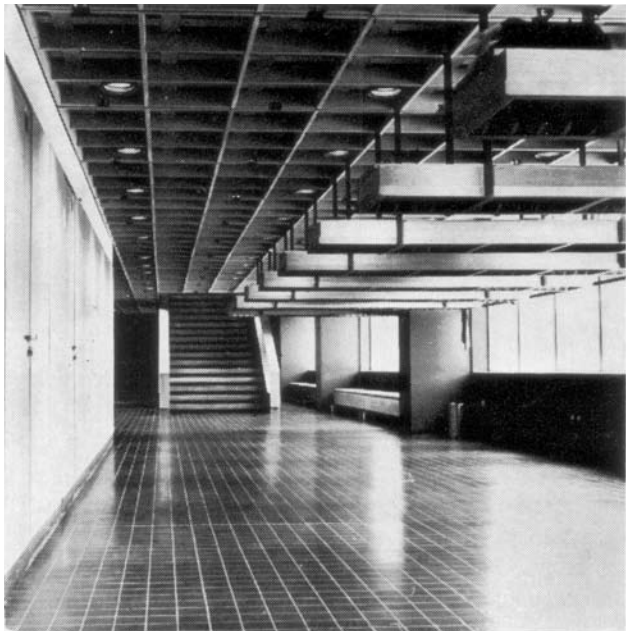

Talousrakennuksen aula 3. kerroksessa. Etualalla katosta riiputetut vaatenaulakot ja taustalla henkilökunnan ruokalaan nousevat portaat.
Kuva ARK 1/1969.

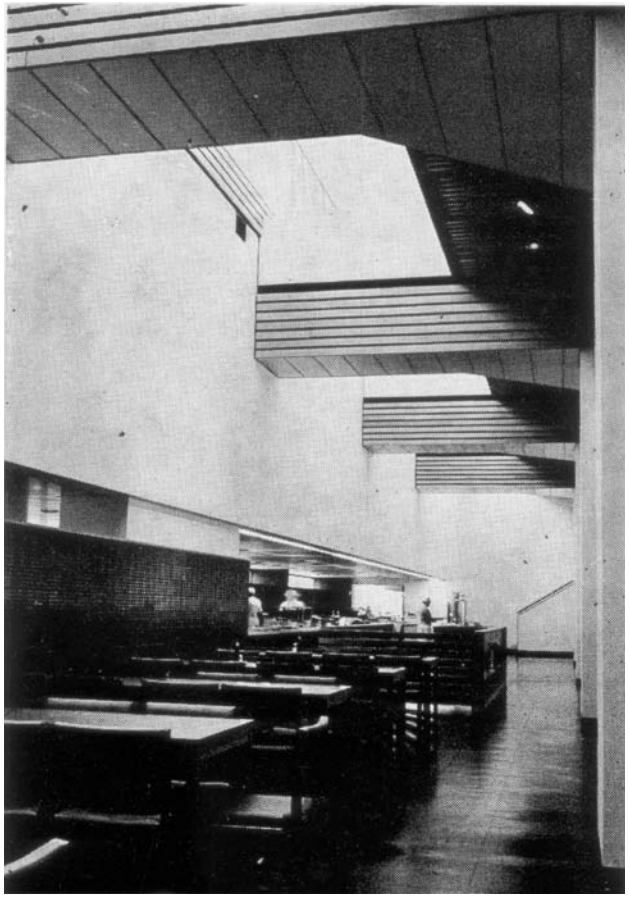

Henkilökunnan ruokalaan saatiin luonnonvaloa myös kattolyhdyn kautta. Sisutuksessa käytettiin paljon tammea. Kuvassa ylhäällä näkyvät ilmanvaihtokanavien tammipaneloidut kotelot.
Kuva ARK 1/1969.

Uusi lämpökeskus

Talousrakennuksen itäpuolella oli koko sairaala-aluetta palveleva uusi lämpökeskus, jossa oli sekä hake- että öljykattilat sekä turbiinisali. Lämpökeskuksen kaakkoispuolella kohosi korkea tiilinen savupiippu ja sen juurella niin ikään tiililaattapintainen lauhdeveden jäähdytystorni. Uusi lämpökeskus palveli koko sairaala-aluetta tuottaen sen tarvitseman sähkön, lämmön ja höyryn. Lämpökeskus oli mitoitettu kattamaan myös sairaalan seuraavan rakennusvaiheen lämmöntarpeen. Lämpökeskuksessa oli kolme painehöyrykattilaa ja kaksi 4000 kW:n turbiinia. Laitos käytti polttoaineenaan öljyä, mutta myös hakkeen käyttöön oli valmius, sillä valtiovallan päätöksen mukaisesti kaikki valtion rahoittamat laitokset oli varustettava myös puulämmitystä varten. Kattilat toimitti Rosenlewin Porin konepaja, turbiinigeneraattorin AEG ja sähkölaitteet Sähköliikkeiden Oy. (Karinkanta ja Sarkkinen 1997, 366–367). Lämpökeskuksen kattilat oli ylimitoitettu siten, ettei niitä voitu käyttää kesällä, ja turbiinisaliin jouduttiin asentamaan pieni höyrynkehitin kesäaikaa varten. (Jussari 1997, 378).

Lämpökeskus idästä. Kuva ARK 1/1969.

Ilmakuva. Lasarettimuseo.

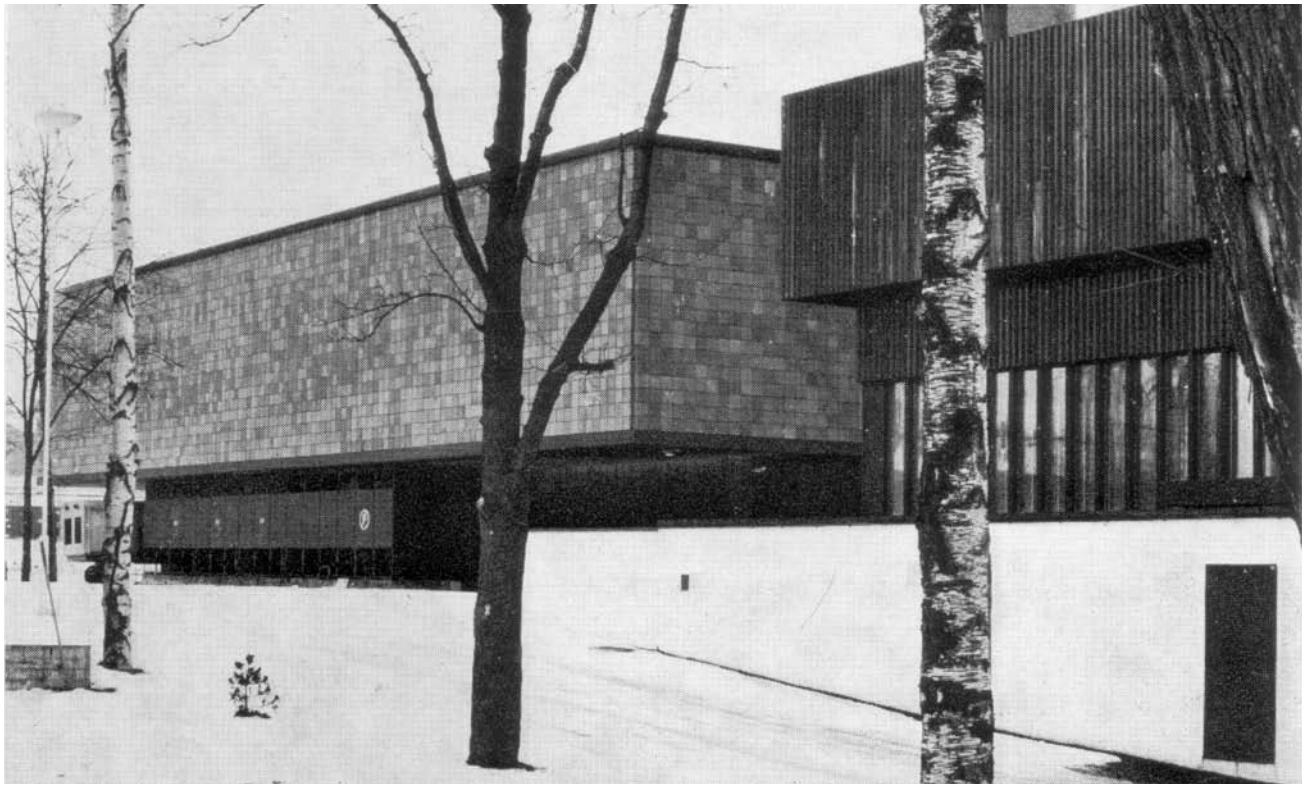

Lämpökeskuksen pohjoisjulkisivu. Kuva ARK 1/1969.

Piha

Tontin ahtaudesta johtuen sairaalan ympärille jäi hyvin vähän vapaata puistoa. Kallioinen pohjoiseen viettävä rinne edellytti kallioleikkausta. Kallioleikkaus toteutettiin sairaalan eteläjulkisivun suuntaisena linjana. Kallioleikkauksen ja rakennusten välisen solan täyttivät pääsisäänkäynnille ja lämpökeskukselle johtavat kaksikaistainen ajoramppi ja ajotie. Kallio toimi myös pysäköintitalon yhtenä ulkoseinänä.

Tontin korkeuseroja käytettiin hyväksi eri kerrosten sisäänkäyntien järjestelyissä. Lastauslaiturit sijoitettiin alarinteen puolelle rakennuksen pohjoissivulle.

Ypyöiden suunnitelmista ilmenee tavoite sairaalapuiston jatkumisesta myös U-sairaalan välittömässä ympäristössä, erityisesti tontin itä- ja koillisosissa. Lämpökeskuksen asemapiirustustekstin mukaan puut tuli säilyttää vaikka sijaitsivat ajoradalla. Kiinamyllynkadun puoleisen pieni piha-alue rakennuksen länsipäädyssä suunniteltiin urbaanimmalla otteella. Eri kerroksiin johtavien sisäänkäyntien pengerrykset ja kulkutasojen kaiteet rajaavat pienen piazzan, jonka keskellä oli pyöreä suihkukaivo.

Puistoalue vesialtaineen tontin länsipäässä

Sairaalan eteläjulkisivun eduspiha

Ajorampin välikaiteen kuparipellitysdetalji

Villiviinin peittämä kallioleikkaus ajorampin eteläpuolella

Sairaalan pohjoisjulkisivun edustan istutusalue

Julkisivut

Lämpökeskuksen ulkoarkkitehtuuri muodostui kuparisen jalustan päällä olevasta tiililaattapintaisesta laatikosta. Myös katto ja siihen liittyvät pellitykset olivat profiloitua kupariohutlevyä. Poltettu tiililaatta oli teetetty tätä työmaata varten Kupittaan Savi Oy:ssä. Arkkitehti kuvaili sävyä ”häränverenpunaiseksi”. Tiililaattapintaan elävyyttä toi tiilen eri polttoasteiden tuoma punaruskeiden sävyjen kirjo. Rakennuksen julkisivut olivat melko umpinaiset, ovet sijoittuivat pääosin kupariseen pohjakerrokseen. Rakennus oli vaivattomasti tunnistettavissa teollisuuslaitokseksi. Eteläjulkisivua rytmittivät kolme pystysuuntaista, katolle johtavaa, haketransporttia.

Sairaalan pitkät julkisivut ovat pelkistetyn linjakkaita nauhaikkunajulkisivuja. Länsipääty on umpinaisempi. Eteläsivulla ja itäpäädyssä kiertävä parvekevyöhyke lisää julkisivun syvyysvaikutelmaa. Sairaalan ulkoseinämateriaaliksi tuli pystyrihlattua muottia vasten valettu valkobetoni. Ikkunoiden välit ja kaikki pellitykset tehtiin Outokummun korrugeeratusta eli valmiiksi patinoidusta kupariohutlevystä. (Ypyä 1969, 38, 42). Ikkunoiden karmin ulkopinta oli teakia, sisäpuoli tammea.

Talousrakennuksen julkisivumateriaalit mukailivat sairaalaa: eteläreunan massa valkobetonia, jalusta ja lastaussillan puoli kupariohutlevyä.

Arkkitehti oli esittänyt lämpökeskuksessa käytettyä tiililaattaa myös talousrakennuksen ja sairaalarakennuksen julkisivuihin, mutta rakennushallitus ei tätä hyväksynyt. (Havia 2006, 68). Arkkitehti esitti korvaavaksi julkisivumateriaaliksi valkobetonilevyjä kuparisin pellityksin. Rakennustoimikunnan enemmistö vastusti myös tätä vaih-

Lämpökeskuksen julkisivuote itäjulkisivusta

Sairaalan julkisivuote pohjoisjulkisivun pohjakerroksesta

toehtoa, koska pelkäsi kuparin aiheuttamia valumajälkiä vaalealla betonipinnalla. Toimikunnan puheenjohtajan tuella kuitenkin päädyttiin tähän vaihtoehtoon. (Jussari 1997, 380).

Pysäköintitalon julkisivut koostuivat kerroksen korkuisista vaakasuuntaisista viistopintaisista vaaleista betonielementeistä. Ratkaisu häivyttää pysäköintitalon eräänlaiseksi kallioleikkauksiin liittyväksi jalustaksi. Rakennukseen tulee runsaasti luonnonvaloa, vaikkei julkisivussa ole nähtävissä perinteistä aukotusta. Ratkaisulla myös estettiin sateen pääsy rakennukseen, mutta mahdollistettiin tehokas tuuletus. Pysäköintitalon kattotasannetta ajateltiin käyettäväksi helikopterin laskeutumistasona.

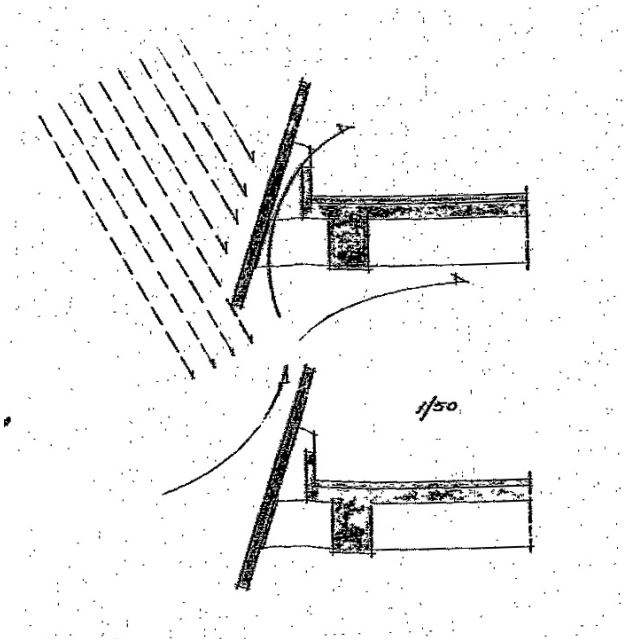

Pysäköintitalon julkisivurakenteen toiminta-ajatus. Yksityiskohta pysäköintitalon pääpiirustussarjan leikkauspiirustuksesta, päivätty 19.1.1967.

Näkymä Kiinamyllynkadulta pääsisäänkäynnille johtavalle ajorampille. Kuvan ajoitus 1969..1972.
Kuva TYKS Naistenklinikka.

3.3 Interiööri

Sairaalan interiööri on suunniteltu yksityiskohtaisesti palvelemaan modernin sairaalalaitoksen toimintaa. Kiinteä sisustus suunniteltiin kokonaisuudessaan U-sairaalaa varten. Sisustussuunnittelusta vastasi Martta ja Ragnar Ypyän tytär Marjatta Ypyä-Silvennoinen.

Sisäpintojen materiaaleilla oli toiminnallinen merkitys. Tilahierarkiaa luotiin materiaalien, värien ja ovityyppien vaihtelulla. Tilahierarkiassa erottuu omiksi ryhmikseen ainakin julkiset aulat, poliklinikat, leikkausosastot, vuodeosastot, opetustilat sekä tekniset ja logistiset tilat.

Seinäpinnat

Sisätilojen yleisväri oli vaalea. Aulatiloissa ilmettä on pehmennetty lämminsävyisellä puulla. Sairaalan aulojen sisäseinissä on käytetty leveää vaakasuuntaista tammipaneelia. Myös henkilökunnan ruokalan sisustuksessa on käytetty runsaasti tammea. Osastokäytävillä ja poliklinikoilla muuratut sisäseinät levytettiin alumiinilistoin kiinnitetyillä Plastcolor-pintaisilla Luja-levyillä rakennustoimikunnan vastuksesta huolimatta. Rakennustoimikunta olisi toivonut sisäseiniin rappausta ja maalausta. Jussarin (Jussari 1997, 380) mukaan arkkitehti oli perustellut kalliimpaa levytysratkaisua sillä, että levyillä pystyttiin eliminoimaan se epäsymmetrisyys, joka olisi näkynyt, kun ovet eivät olleet säännöllisesti sijoitettuja. Potilashuoneissa, lääkärien huoneissa, tutkimushuoneissa ja kanslioissa seinäpinnat suurimmaksi osaksi rapattiin ja maalattiin.

Erivärisillä keraamisilla laatoilla päällystettyjä tehosteseiniä käytettiin tarkoituksenmukaisesti lisäämään tilojen tunnistettavuutta ja orientoitavuutta. Klinkkerilaattojen mallit ja

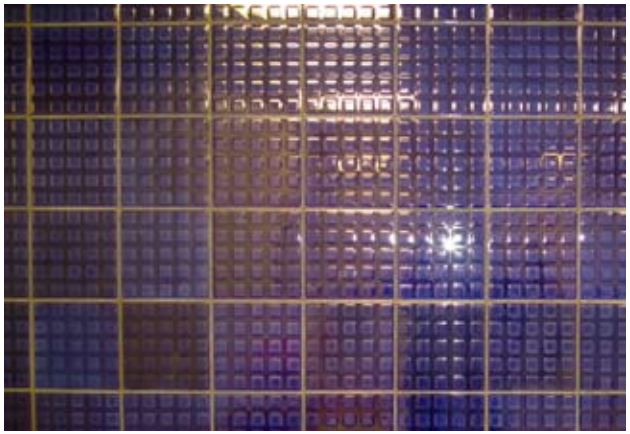

Reliefipintaista keraamista laattaa on käytetty tehosteseininä sairaalan ja talousrakennuksen eri osissa.

Näkymä poliklinikan odotusaulasta.
Kuva kirjasta Havia Tapani: Turun lasaretista yliopistosairaalaksi. Kaksisataaviisikymmentä vuotta suomalaista sairaalaelämää.

Levypintaisten seinien levyjako suunniteltiin seinäkohtaisesti. Ei mittakaavassa.

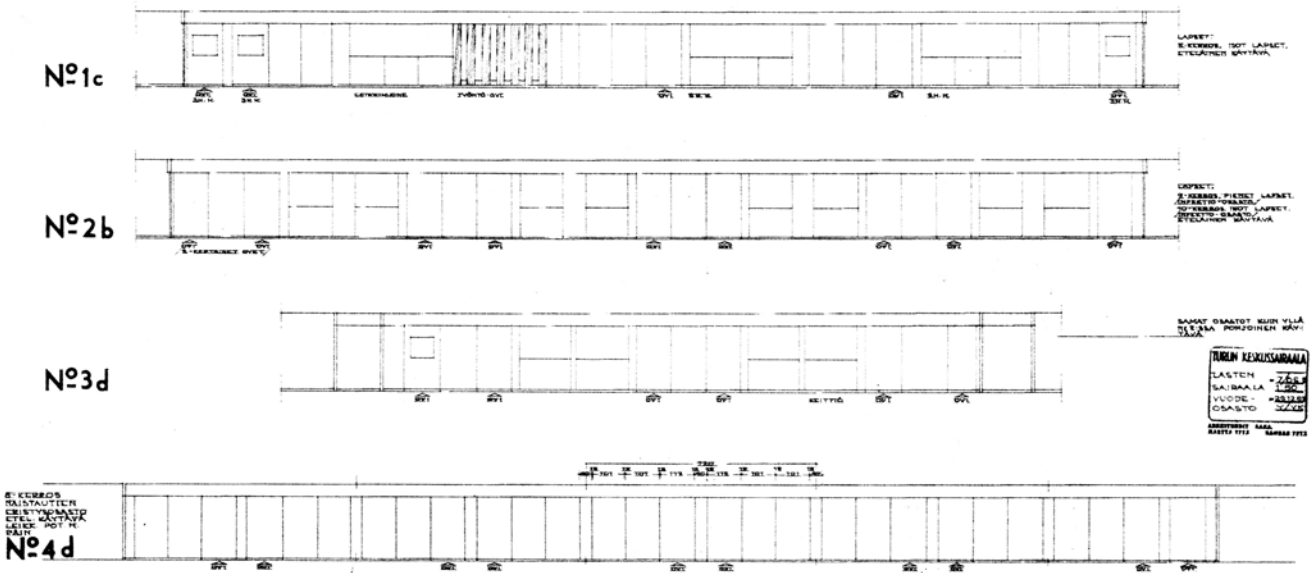

värit suunniteltiin ja toteutettiin Kupittaan saven tehtaalla nimenomaan U-sairaalaa varten. (Makkonen 1998, s.76). Auditorioiden seinissä käytettiin tammiviilupintaista levytystä.

Lattiat

Pääaulassa ja portaissa oli valkoiset mosaiikkibetonilattiat, heräämöissä vihreät. Osastokäytävien ja kerrosaulojen lattiat olivat Finnflex-asbestivinyylilaattaa, väreinä punaruskea ja valkoinen. Aikuisten vuodeosastojen potilashuoneiden, kanslioiden, 12. ja 13. kerrosten päivystys- ja majoitushuoneiden sekä hallinto-osan toimistohuoneiden lattiat olivat linoleumia. Talousrakennuksessa aulan lattia oli tummanruskeaa keraamista neliölaattaa, henkilökunnan ruokalan lattia Vinyl-laattaa ja muissa tiloissa Finnflex-laattaa. Talousrakennuksen alimmassa kellarikerroksessa oli Dafoleum-massalattia.

Ovet

Ulko-ovet olivat lasiaukollisia alumiiniovia. Sisäovia oli useita eri tyyppejä tilan toiminnan ja käyttötarkoituksen mukaan. Osastojen väliset sisäovet olivat lasiaukollisia alumiiniovia joissa on puinen sivupaneeli sekä vaakasuuntaiset puuvetimet. Kolmannen kerroksen poliklinikoiden ovet olivat leveitä yksilehtisiä puupaneelipintaisia ovia. Sisäovet olivat muuten pääosin valkoiseksi maalattuja tammireunaisia yksilehtisiä laakaovia ja niissä on erikokoisia tammilistaisia lasiaukkoja. Aputiloissa oli umpiovet.

Sisäovien seinäliittymä toteutettiin ilman listoja niiden liittyessä levytettyyn seinään, jolloin levyt peittivät ovikarmin. Yli metrin levyisissä ovissa karmit olivat terästä kestääkseen paremmin kulutusta.

Naistentautien klinikan vuodeosaston päiväsali, 1970-luvun alku.
Kuva TYKS naistenklinikka.

Vuodeosaston tilojen lattiamateriaaleja: punaruskea neliskanttinen keraaminen laatta ja asbestivinyylilaatta

Porrashuoneiden tammikäsijohde ja tammilaudalla viimeistelty väliseinän pää

Alakatot

Alakatot olivat pääosin metallia, talousrakennuksessa rei'itettyä metallilevyä ja sairaalassa metallisäleitä. Auloissa alapinnastaan loivan v-kirjaimen muotoiset alakattolevyt limijaotuksella loivat reliefimäisen alakattopinnan.

Kalusteet

U-sairaalaan suunniteltiin suuri määrä kalusteita. Aiempaan rakennustapaan verrattuna uutuutena U-sairaalan kalusteet olivat tehdasvalmistettuja. Työtasot ja kaappien ovet sekä hyllyt olivat molemmin puolin laminaattipintaisia, muut osat tehdasmaalattuja. Laboratorio- ja huuhteluhuoneissa työtasot ruostumatonta terästä, ja takareunassa 20 cm seinänosto. Irtokalusteet, verhot sekä sairaalatekstiilit hankittiin sairaalan kokonaissuunnitelmaan liittyen. (Ypyä 1969, 38).

3.4 Tekniset ratkaisut

Rakennetekniikka

Kantavat rakenteet paikallavalettuja teräsbetonirunkoja. Sairaalan vuodeosastojen rakennusrungossa on syvyyssuunnassa neljä pilaririviä: laitimmaiset ulkoseinien lähellä hiukan seinälinjasta sisäänvedettyinä ja toiset symmetrisesti keskirungossa. Pituussuunnassa pilarien väli on noin 8 metriä, pilarien paikat rytmittävät pitkien julkisivujen ikkunanauhoja kuparisina umpiosina. Julkisivut ovat sandwich-elementtejä: ulkoseinäpintana valkosementtikvartsirouheesta valettu betonielementti, välissä ilmarako ja lämpöeristys, sisäpuolella kantava teräsbetoniseinä. Tasakatto kolminkertainen bitumikermikatetta.

Leikkaussalin sterilointitilassa pinnat olivat keraamista laatta: seinät vihreää kaakelia ja lattiat tummanruskeaa klinkkeriä

Pääaulan penkki, materiaalit tammi ja alumiini. Taustalla vaakasuuntainen tammipaneeliseinä

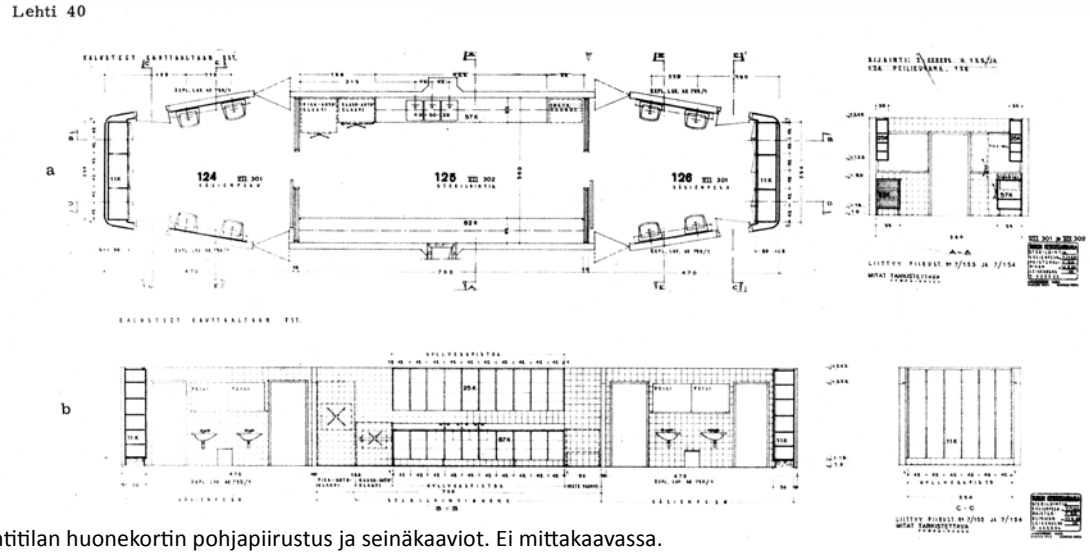

Leikkaussalin sterilointitilan huonekortin pohjapiirustus ja seinäkaaviot. Ei mittakaavassa.

Välipohjien kannatusrakenne ratkaistiin betonipalkistolla, jossa sekundääripalkit on sijoitettu primääripalkkien yläpuolelle. Pääpalkit ovat pitkittäiset, sekundääripalkit poikittaiset. Välipohjavahvuus 50 cm. Kerroskorkeus vuodeosastoissa 330 cm ja toimenpideosastoissa 350 cm. (Ruuska 1969, 42).

Lämpökeskuksen saleissa oli pitkiä jännevälejä ja korkeita tiloja, ja sen rakenneratkaisut perustuivat paikalla valettuihin betonipilareihin ja palkkeihin. Pysäköintitalon kantavana rakenteena oli teräsbetonipilarit ja alalaattapalkisto. Pilarit, palkit ja laatat valettiin paikalla sahalautamuottiin. Julkisivut ovat elementtirakenteiset.

Talotekniikka

Betonipalkistovälipohjalla saatiin välipohjaan hyvät sijoitusmahdollisuudet tarvittavia teknisten järjestelmien vetoja varten. Kanavistot ja putkivedot kuljetettiin pituussuunnassa primääripalkkien välissä ja sivusuunnassa haaroitus oli helppoa sekundäärien väleissä primäärien yli. Vesi- ja viemäriputkistojen pystynousuja varten varattiin kunkin kantavan pilarin kylkeen roilotila, joka oli käytävän puolelta peitetty vain seinälevyllä. Ratkaisun etuna oli muurattuihin hormeihin verrattuna helppo käsiksipääsy putkiin. Tiheän pystynousuverkoston ansiosta vaakavedot olivat lyhyitä ja helppoja. Pystyroilot osoittautuivat kuitenkin ahtaiksi jo uudisrakennusvaiheessa. Ilmanvaihtokanaviston nousuhormit sijoittuivat rakennuksen keskivyöhykkeelle omina alueinaan. (Ruuska 1969, 42).

Ilmanvaihto toteutettiin siten, että tuloilma otettiin pysäköintirakennuksen vieressä olevien raitisilmakuilujen kautta koneellisesti alemmassa kellarikerroksessa sijaitsevaan raitisilmakäytävään. Raitisilmakäytävän varrelle sijoitettiin erikerrosten tuloilmakoneet, mistä tuloilma johdettiin nousuhormien kautta eri tiloihin. Poistoilmakoneet sijaitsivat neljännessä ja kolmannessatoista kerroksessa. (Talotekninen selvitys 2002).

Normaalin viemärijärjestelmän lisäksi laboratorio-, infektio- ja isotooppijätevesillä on omat viemärijärjestelmänsä. Sairaalassa oli vielä seuraavat verkostot: tislatun veden verkosto, keskuspölynimu, happi- ja ilokaasuverkosto, paineilmaverkosto, höyty- ja lauhdeverkostot ja nestekaasuverkosto. Sairaala lämmitettiin omasta lämpökeskuksesta saadulla lämpöenergialla. Lämmönluovuttajina käytettiin pääasiassa levyradiaattoreita, toimenpideosastot lämmitettiin ilmalla. (Ruuska 1969, 42).

Ypyöiden suunnitelmiin sisältyi varauksena U-sairaalan toinen rakennusvaihe, jolla sairaala-alue olisi laajentunut rautatien toiselle puolelle. TYKS:n seuraava laajennus sai kuitenkin odottaa toteutumistaan useita vuosikymmeniä. (RKY).

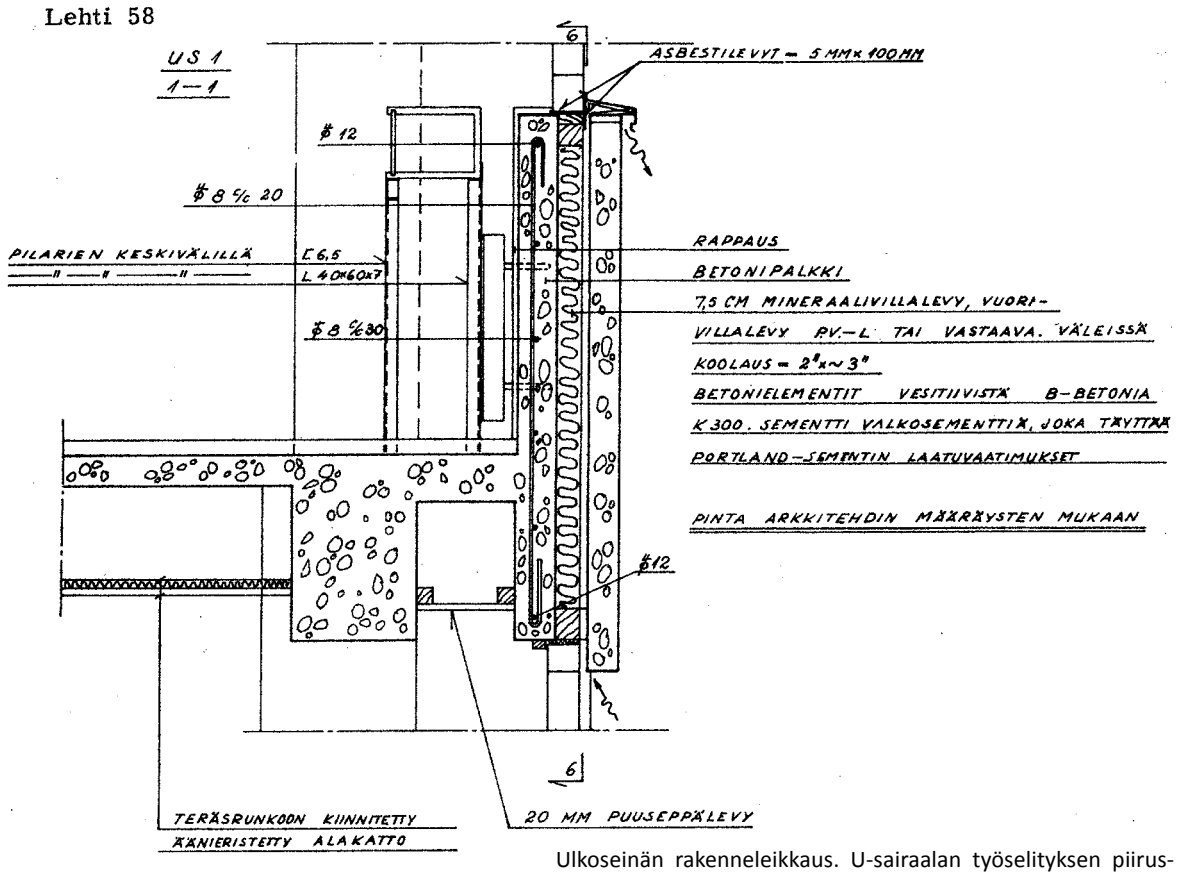

Ulkoseinän rakenneleikkaus. U-sairaalan työselityksen piirustusosa. Piirustus U-sairaalan työselityksen piirustusosa, TYKS Teknisen toimiston arkisto

Arkkitehdin periaaterakenneleikkaus U-sairaalan korkeasta osasta parvekkeen kohdalta työselityksen piirustusosa. Piirustus U-sairaalan työselityksen piirustusosa, TYKS Teknisen toimiston arkisto

abc

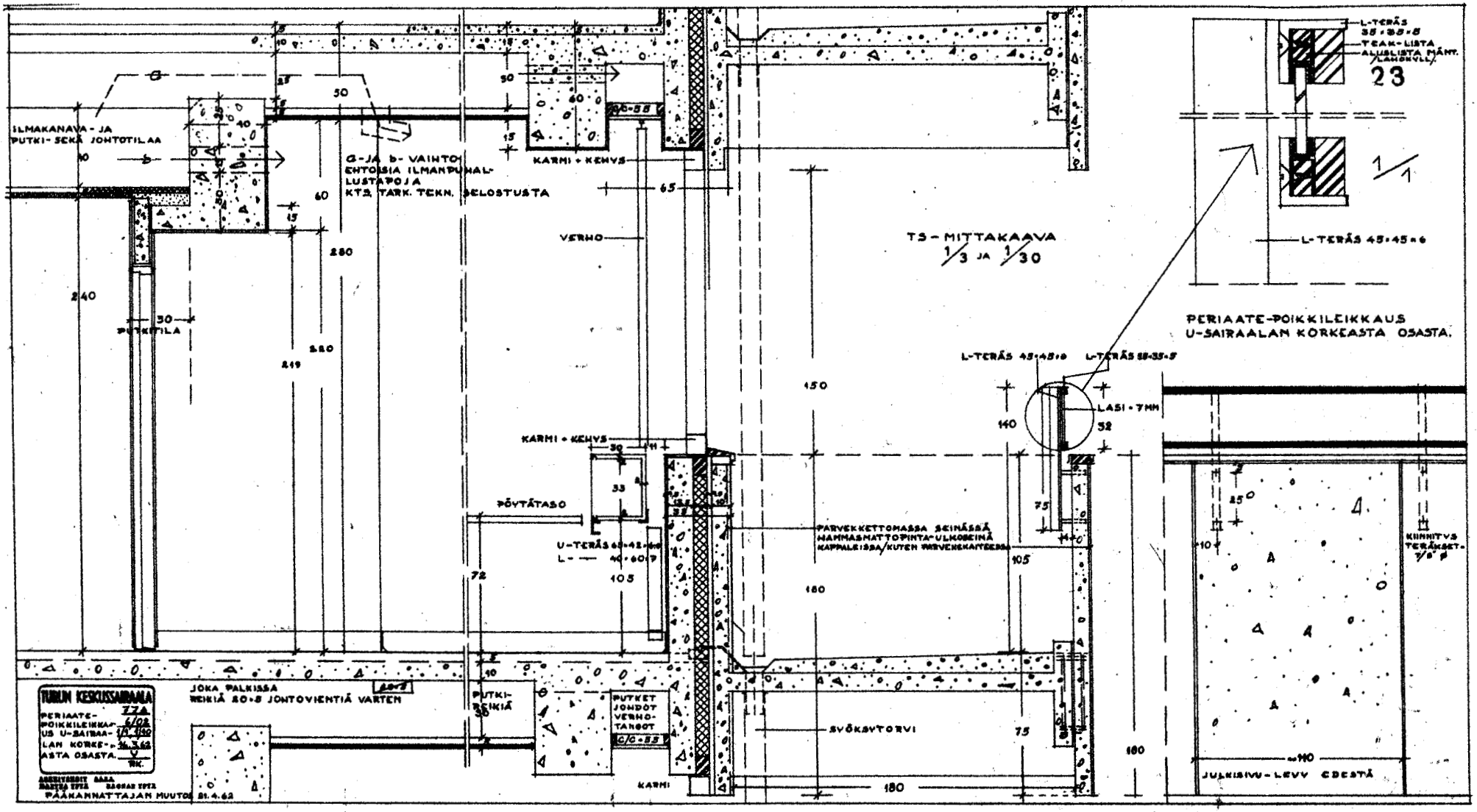

4 Martta ja Ragnar Ypyä

Ragnar Amandus Ypyä

20.5.1900, Helsinki - 5.10.1980, Tukholma

Martta Irene Martikainen-Ypyä

19.9.1904, Iisalmi - 17.12.1992, Helsinki

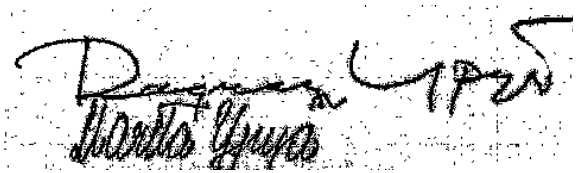

bibliografiat

Ragnar Ypyä valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1928. Opiskeluaikanaan hän oli töissä Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa vuosina 1924–25, ja siirtyi sieltä 1926 puolustusministeriöön suunnittelutehtäviin ja Pioneerikouluun rakennusopin opettajaksi. Ragnar Ypyä perusti oman toimiston yhdessä vaimonsa arkkitehti Martta Martikainen-Ypyän kanssa vuonna 1936 ja samana vuonna Ragnar Ypyä valittiin Viipurin kaupunginarkkitehdin virkaan. Hän hoiti virkaa myös sodan aikana aina helmikuuhun 1940 asti. Hän oli lyhyen aikaa Rakennushallituksessa arkkitehtina, kunnes hänet nimitettiin puolustusministeriön uudisrakennustoimiston yliarkkitehdiksi 1941. Jatkosodan aikana 1942–44 Ragnar Ypyä toimi jälleen Viipurin kaupunginarkkitehtina.

Martta Martikainen valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1932. Opiskeluaikanaan hän työskenteli arkkitehti Kaarlo Borgin sekä Carolus Lindbergin toimistoissa. Vuosina 1928–36 hän toimi Puolustusministeriön rakennustoimiston arkkitehtina. 1936–1944 Martikainen-Ypyä hoiti Ypyöiden yhteisen arkkitehtitoimiston töitä kaupunginarkkitehdin viran vaatiessa Ragnar Ypyän kaiken ajan.

Sodan jälkeen Ragnar Ypyä siirtyi yksityisarkkitehdiksi Helsinkiin. Martta Martikainen-Ypyä toimi johtavana arkkitehtina Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadslånebyråssa (HSB) Tukholmassa 1944–49. Vuonna 1947 myös Ragnar Ypyä siirtyi Ruotsiin, Hakon Ahlbergin toimistoon, missä hän oli mukana piirtämässä kahta sairaalaa, joista toinen rakennettiin USA:han ja toinen Venezuelaan. Ragnar Ypyä hoiti Teknillisen korkeakoulun rakennusopin vt. professorin virkaa 1949–51. Voitettuaan 1951 Kööpenhaminan Glostrupin keskussairaalan kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun Ypyät omistautuivat kokonaan suunnittelutyölle ja heillä oli oma toimisto Kööpenhaminassa 1952–60. Professorin arvonimen Ragnar Ypyä sai vuonna 1971.

Ypyöiden arkkitehtuuri

Martta ja Ragnar Ypyä tekivät elämäntyönsä pääasiallisesti kolmen vuosikymmenen aikana, jolloin suomalaisessa modernismissa tapahtui suuria muutoksia. Funktionalismin 1930-luvulle mahtuivat niin lama- kuin nousukausikin, kunnes sota rajusti pysäytti kaiken. 1930-luvulla Ypyöiden keskeisiä tehtäviä olivat niin asunnot kuin lukuisat julkiset rakennukset. Juuri ennen sotaa valmistunut Pielishovi nosti Ypyöitten nimen arkkitehtien kärkijoukkoon. 1940-luvulla keskityttiin sodan jälkeiseen jälleenrakentamiseen ja Ypyät osallistuivat muiden tavoin sotakorvausteollisuuden rakentamiseen ja asuntosuunnitteluun. 1950-luvulla saatettiin ryhtyä rakentamaan tulevaisuuden uskossa uuden hyvinvointiyhteiskunnan perusteita. Myös Ypyät osallistuivat yhteiskunnan kehittämiseen suunnittelemalla lukuisia koulu- ja sairaalarakennuksia.

Ypyät osallistuivat ahkerasti arkkitehtuurikilpailuihin ja myös menestyivät niissä. Noin 40 kilpailussa heidän ehdotuksensa sijoittui palkittujen tai lunastettujen joukkoon, Ensimmäinen sija mm. Helsingin messuhallikilpailussa ja Turun vesitornikilpailussa (Makkonen 1998, 86).

Ypyöiden arkkitehtuuria tutkinut Leena Makkonen kuvailee Ypyöiden arkkitehtuuria seuraavasti: *”---(Ypyöiden arkkitehtuurissa) rakennus on aina tasapainoinen sommitelma. Tämä sommitelmallisuus ilmenee niin pohjapiirustuksissa kuin julkisivuissa. Heidän arkkitehtuurissaan rakennushahmo koostuu osista, jotka ovat varmalla vaistolla luodussa keskinäisessä harmoniassa. Komposition tasapaino toteutuu myös hallitussa mittakaavassa, joka*

on Ypyöiden töiden tärkeimpiä tunnusmerkkejä. --- Eri vuosikymmenten ihanteet ja innostus kunkin kauden tarjoamiin mahdollisuuksiin näkyvät heidän töissään, mutta aina suodattuneina oman ajattelun läpi. --- Kautta vuosikymmenten Ypyöiden tavoitteena pysyi viihtyisän ympäristön luominen tavallisen ihmisen arkeen ja juhlaan." (Makkonen 1998, 86–87)

Ypyöiden sairaalasuunnittelua

Ypyöiden työhistoria kattaa hyvin laajasti erilaisia suunnittelu- ja rakennustyyppejä: asuinaluesuunnitelmia, asuin- ja liikerakennuksia, kouluja, kirjastoja, teollisuuslaitoksia ja varsinkin suuria sairaaloita. Näistä tärkeimmät Glostrup, Hesperia-Kivelä ja TYKS:n U-sairaala.

Glostrupin sairaalan suunnittelutyö tuli voitosta pohjoismaisessa arkkitehtuurikilpailussa vuonna 1951. Tehtävä sisälsi Glostrupin keskussairaalan, hoitajatarkoulun, lastensairaalan ja asuntojen suunnittelun. Ypyöiden ehdotuksen keskitetyn ja hajautetun ratkaisun yhdistelmä vastasi kilpailussa asetettuihin tehokkuuden ja taloudellisuuden vaatimuksiin. Sairaalaa alettiin rakentaa 1953, ja sairaalan pääosa otettiin käyttöön 1958, psykiatrinen sairaala 1960 ja lastensairaala 1966. Voitto Kööpenhaminan Glostrupin sairaalakilpailussa ohjasi toimiston erikoistumaan sairaaloihin. Glostrupin sairaalan suunnittelun aikana Ypyöillä oli toimisto myös Kööpenhaminassa.

Vuonna 1951 Ypyät voittivat kutsukilpailun Hesperian sairaalan (tuolloin Kivelän sairaala) suunnittelemiseksi ja koko sairaala-alueen uudelleenjärjestelemiseksi. Kilpailuohjelman mittavasta rakennusohjelmasta toteutui kaksi henkilökunnan asuintornitaloa (1954) ja hermotautisairaalaksi tarkoitettu Hesperian sairaala (1961). Ypyät olivat hyvin tietoisia sairaalarakentamisen kansainvälisestä kehityksestä. Hesperian sairaalan suunnittelun yhteydessä he olivat tutustuneet Ruotsissa, Tanskassa ja Sveitsissä rakennettuihin sairaaloihin. (Makkonen 1998, 72–73).

U-sairaalan arkkitehtuurikilpailu käytiin 1954-1955. Jatkoluonnossuunnitteluvaihe ajoittui pääasiassa 1958-1961 ja työpiirustusvaihe 1962-1963. Voidaan todeta, että Ypyöiden toimiston suuret sairaalasuunnitteluhankkeet pitkine luonnos-, työpiirustus- ja työmaavaiheen suunnitteluaikoineen ajoittuvat osin päällekkäin. Turun yliopistollisen keskussairaalan U-sairaala jäi Ypyöiden toimiston viimeiseksi suureksi työksi.

Martta ja Ragnar Ypyän suunnittelema Hesperian sairaala

Sisänäkymiä Glostrupin sairaalasta. http://www.glostrupfotoklub.dk/2013/03/billeder-fra-arkitekturudstilligen-ii_5.html

5 Muutosvaiheet

U-sairaalaa on muutettu ja korjattu useissa vaiheissa. Rakennuksen osien ja tilojen käyttötarkoitukset ovat säilyneet pääosin alkuperäisinä. Koko rakennuksen läpikäyvää peruskorjausvaihetta ei ole ollut. Remontit on suunniteltu ja toteutettu rajattu alue tai osasto kerrallaan sairaalatoimintojen jatkuessa keskeytyksettä muissa tiloissa. Muutostoimenpiteet ovat olleet vaativaan käyttöön nähden vähäisiä ja niiden ote on ollut pääosin säilyttävä.

Tässä kappaleessa esitetyt tiedot muutosvaiheista ja korjaustoimenpiteistä perustuvat Turun kaupunginarkiston ja TYKS:n teknisen toimiston arkiston piirustuksiin ja muihin asiakirjoihin, TYKS:n talotekniseen selvitykseen vuodelta 2002 ja TYKS:n Teknillisen huollon vastuuyksikön laatimaan kiinteistöselvitykseen vuodelta 1994.

5.1 1970-luku

muutoksen valm. vuosi	lupapiir. pvm	muutos	suunnittelija	paikannus, kerros
1968	9.3.1968	käyttötarkoitusmuutos: Talousrakennuksen autotallien muutos varastoksi	arkkit. Martta ja Ragnar Ypyä	talousrakennus: 3. krs
1970		käyttötarkoitusmuutos: varastojen muuttaminen korjaamotiloiksi	TYKS piirtämö	AK-krs, pohjoissivu
1975	21.8.1972 14.4.1973	laajennus ja tilamuutos: Pääsisääntuloaulan ja lastenklinikan muutokset. Pääaulan kanttiini purettiin. Talousrakennuksen ja U-sairaalan väliin rakennettiin yksikerroksinen lisärakennus 269 m², johon sijoittui uusi kanttiini. Julkisivut pääosin lasia, pääkannattajat liimapuuta	arkkit. Martta ja Ragnar Ypyä	3. krs
1975	20.1.1974	tilamuutos:lastenpsykiatrian muutos munuaisosastoksi	rkm Jorma Soutukorva	4. krs

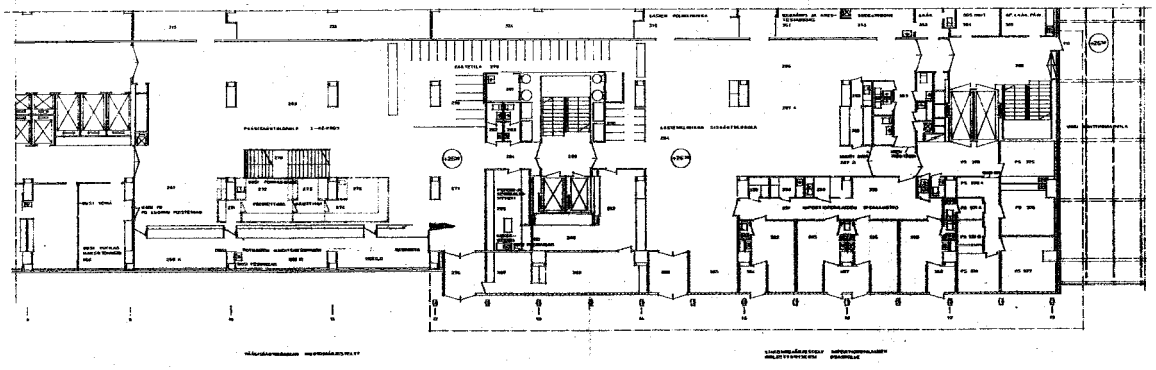

Pääaulan muutossuunnitelma. Päivätty 17.4.2014. Ei mittakaavassa.

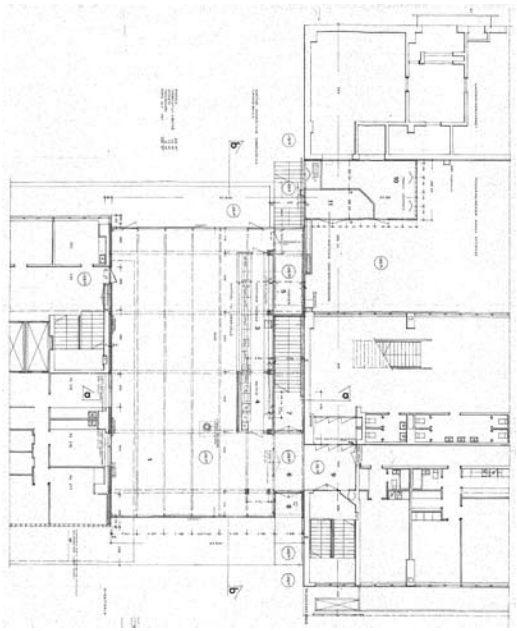

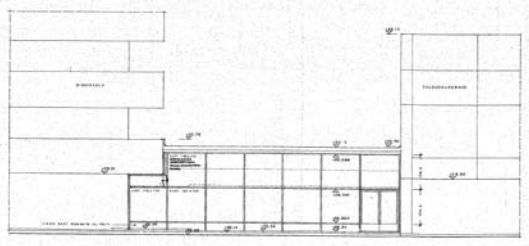

Muutossuunnitelmat 1970-luvun alusta. Uusi kanttiinilaajennus sairaalan ja talousrakennuksen välissä pääsisäänkäyntitasolla, julkisivu etelään ja pohjapiirustus.
Ei mittakaavassa.

5.2 1980-luku

1980	1.9.1980	tilamuutos: talousrakennus	rkm Pekka Laine	3. krs
1983	11.10.1983	tilamuutos: syväsäteilytystilat	Torsten Lindstam	1. krs, väestönsuoja
1984	30.1.1984	tila- ja käyttötarkoitus: talousrakennus, ent. autotallit muutetaan lääkintähuoltotiloiksi	rkm Pekka Laine	3. krs
1985	30.11.1983	tila- ja julkisivumuutos: välinehuoltokeskuksen tilojen rakentaminen, uusi tuloilmasäleikkö	Arkkitehtitoimisto Kaija ja Veli Paatela/ arkkit. Seppo Suoranta	K-kerros
1985	18.3.1985	julkisivumuutos: uusi savupiippu, TYKSin verkosto liitettiin kaukolämpöverkkoon, ja lämpökeskuksen laitteistot siirtyivät kaupungin sähkölaitoksen omistukseen	insinööritoimisto Sauli Mäenpää Ky	lämpökeskus, itäjulkisivu
1985	28.6.1984	tilamuutos: fysiatrian osaston, kuulokeskuksen, sytopatologian laboratorion ja henkilökunnan työterveysaseman muutostyöt. Uusi sisäporras	Arkkitehtitoimisto Kaija ja Veli Paatela/ arkkit. Veli Paatela	2-4 krs
1987	22.1.1987	julkisivumuutos: tuloilman esikäsittelylaitteet ja raitisilman sisäänottokuilujen korotus	Arkkitehtitoimisto Kaija ja Veli Paatela/ arkkit. Seppo Suoranta	pysäköintitalo, pohjoisjulkisivu
1988	9.9.1986	tilamuutos: äidinmaitokeskuksen tilajärjestelyt, lasten teho-osaston tilojen rakentaminen	Arkkitehtitoimisto Kaija ja Veli Paatela/ arkkit. Seppo Suoranta	K-kerros, 8. krs
1988	22.6.1987	tilamuutos: onkologian poliklinikan, sädehoitopoliklinikan ja isotooppiyksikön muutostyöt	Arkkitehtitoimisto Kaija ja Veli Paatela/ arkkit. Seppo Suoranta	1. krs
1988	31.12.1987	tila- ja käyttötarkoitusmuutos: sairaala-apteekin tilat entisen pesulan tiloihin talousrakennuksessa	Arkkitehtitoimisto Kaija ja Veli Paatela/ arkkit. Seppo Suoranta	K-2. krs
1989	28.6.1988	tila- ja käyttötarkoitusmuutos: eläintallien muutostyöt keskuslaboratorion hallintotiloiksi	TYKS suunnittelu- ja kehittämistoimisto/ Timo Seppälä	13. krs

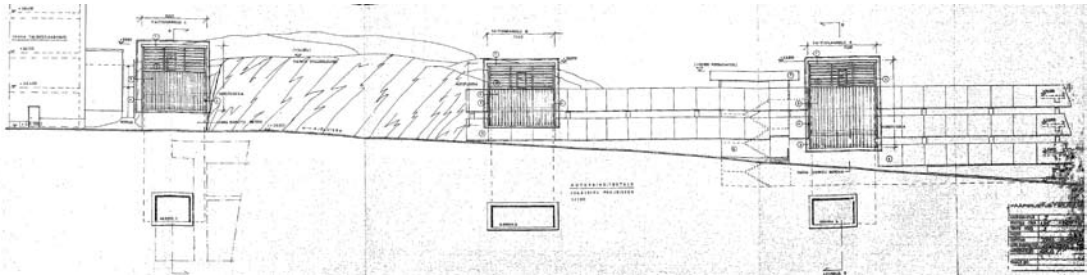

Muutossuunnitelmat vuodelta 1987: tuloilman esikäsittelylaitteet ja raitisilman sisäänottokuilujen korotus, julkisivu pohjoiseen ja leikkaus. Ei mittakaavassa. Piirustus Turun kaupungin arkisto

Välinehuollon tilat. Kuva kirjasta Risto Lahesmaa: TYKS: keskussairaalaliiton aika 1958-1990.

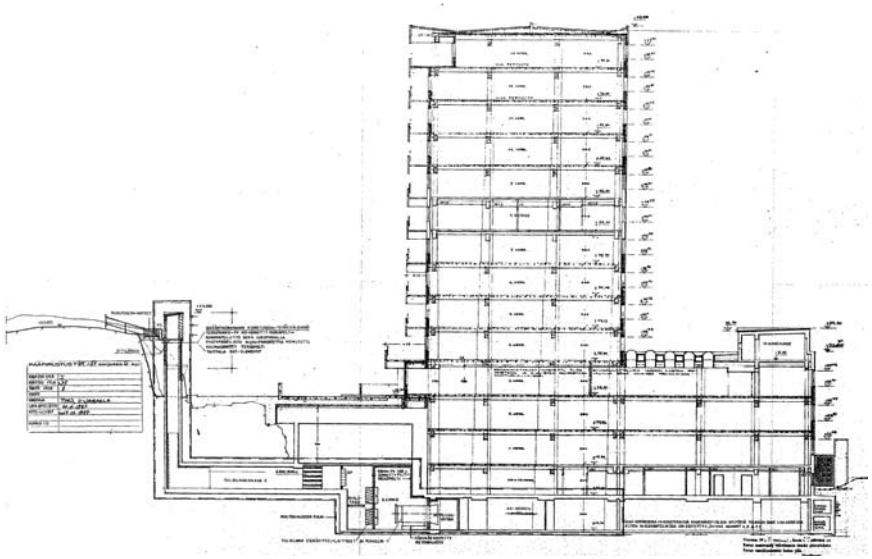

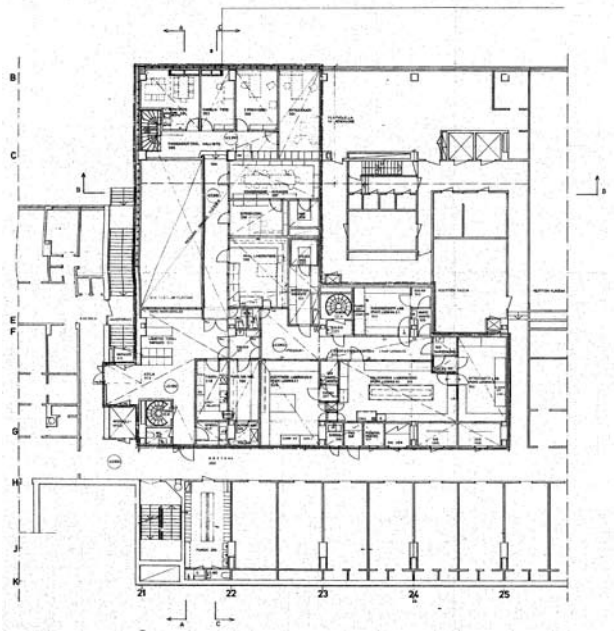

Sairaala-apteekin sijoittaminen pesulan entisiin tilohin. Päivätty 31.12.1987. Ei mittakaavassa. Piirustus Turun kaupunginarkisto.

5.3 1990-luku

1990		tilamuutos: pukutilojen rakentaminen		AK-krs
1991	15.12 1989	tila- ja julkisivumuutos: synnytysosaston ja äitiyspoliklinikan peruskorjaus, uusi tuulikaappi	Arkkitehtitoimisto Veli ja Arno Paatela Oy	1. krs
1991	10.4.1990	peruskorjaus: lasten leikkaussalin peruskorjaus	Arkkitehtitoimisto Veli ja Arno Paatela Oy/arkkit. Seppo Suoranta, Arno Paatela	2. krs
1992		tilamuutos: keskuslaboratorion korjaus- ja muutostyöt		12. krs
1993		peruskorjaus: vastasyntyneiden osaston peruskorjaus		7. krs
1996		julkisivu-, käyttötarkoitus- ja tilamuutos: Lämpökeskukseen teknisen huollon työtilat, keskusvaraston kaksi lavavarastotilaa sekä teknillisen varaston tilat, lämpökeskuksen uudet ikkunat		K-3. krs
1995		peruskorjaus: infektio-osaston tilat		6. krs
1998	22.1.1998	julkisivumuutos: talousrakennuksen katoksen muutos, lämpökeskuksen eteläjulkisivun muutos Pet-keskuksen rakentamisen yhteydessä		

Naistenklinikan tilojen peruskorjaus 1990-1991 ja peruskorjauksen yhteydessä rakennettu tuulikaappi.

5.4 2000-luku

2000	28.1.2000	julkisivu- ja tilamuutos, peruskorjaus: dialyysiosaston peruskorjaus, uusi iv-konehuone	Arkkitehtiryhmä Reino Koivula Oy/arkkit. Pekka Koivula	4. krs
2004	20.10.2003	peruskorjaus: kanttiinin saneeraus	Arkkitehtitoimisto Sigge Oy	3. krs
2005	19.8.2004	julkisivu- ja tilamuutos, peruskorjaus: endoskopia- ja isotooppiyksikön peruskorjaus, neurologian vuodeosastojen peruskorjaus. uusi ilmanvaihtokonehuone	Arkkitehtiryhmä Reino Koivula Oy, arkkit. Hannu Normo	9. krs, 14. krs
2005	3.5.2004	peruskorjaus: ravintokeskuksen ja talousrakennuksen peruskorjaus	Arkkitehtiryhmä Reino Koivula/ arkkit. Pekka Koivula, Outi Rajaniemi-Lemmetty	
2008	7.10.2006, 12.12.2006	tilamuutos, peruskorjaus: kuulokeskuksen korjaus- ja muutostyöt	Arkkitehtiryhmä Reino Koivula Oy, Pekka Koivula	K-kerros
2011	6.6.2011	sisämuutos: talousrakennuksen varastotiloja muutetaan tutkimus- ja työtiloiksi, iv-muutoksia	AD.CE suunnittelu Oy/ arkkit. Paula Markkula	2. krs+ pihatason alla

Ilmanvaihtokonehuoneet vuodeosastotornin ja talousrakennuksen katoilla.
Kuva Turun kaupunki/ ympäristötoimiala

6 Sairaala rakennustyyppinä

Laitosten suunnittelua ovat aina ohjanneet oman aikansa suunnittelukäsitykset ja teknologian –sekä rakennusteknologian että lääketieteenteknologian kehitys. Eri laitoksille vakiintuivat vähitellen pitkälti omat rakennustyyppinsä.

6.1 Paviljonkisairaaloista blokkisairaaloihin

Ensimmäiset sairaalat eivät rakennuksina juuri eronneet aikansa muista rakennuksista. 1800-luvun lopulle asti sairaaloiden tilaratkaisut perustuivat keskikäytäväratkaisuihin ja toiminnallinen suunnittelu mielisairaiden ja sukupuolitautisten erottamiseen muista potilaista. Pikkuhiljaa käsitykset hygieniasta sekä sisäisen liikenteen optimaalisesta järjestämisestä alkoivat vaikuttaa sairaalasuunnitteluun. Sairaalan perustyypiksi muodostui paviljonkisairaala, joka koostui useista erillisistä rakennuksista. Paviljonkityyppinen sairaala edellytti paljon maa-aluetta ja aiheutti pitkiä sisäisiä liikenneyhteyksiä. (lähde Kotilainen 2000, 106-109 ja Paatela 2003)

Kaupunkirakenteen tiivistyminen edellytti kompaktimpia sairaalarakennuksia. Uusi teräsrakenneteknologia ja hissit mahdollistivat uudentyyppiset monikerroksiset sairaalarakennukset, joissa tilat sijaitsivat päällekkäin kerroksissa sisäisen liikenteen järjestyessä pystysuorien liikenneyhteyksien varaan. Tämä blokki-sairaalaksi kutsuttu rakennustyyppi syntyi 1900-luvun alussa Yhdysvalloissa ja muodostui nopeasti sairaalan uudeksi perustyypiksi syrjäyttäen paviljonkityypin. (Paatela 2006, 6).

Tower-on-podium-tyyppi

Toisen maailmasodan jälkeen kiihtynyt lääketieteellinen tutkimus ja teknologinen kehitystyö tuotti lukuisia uusia tutkimus- ja toimenpidemenetelmiä sairaaloihin. Näiden edellyttämiä tiloja alettiin sijoittaa leveärunkoisina korkean vuodeosastorakennuksen alle, jolloin kehittyi uusi blokkisairaalan alatyyppi, ns. tower-on-podium –sairaala. Suunnittelun toiminnalliseksi ydinkysymykseksi nousi korostuneesti sisäisten liikennevirtojen optimaalinen suunnittelu. Tässä tyypissä sisäisen liikenteen perusratkaisu on pystysuora ja liikenneverkosto eri kerroksissa keskittyy keskeisten hissiryhmien ympärille. (Paatela 2006, 6)

Yhdysvalloissa 1950-luvulla pyrittiin lyhentämään sairaalan sisäisiä välimatkoja rakennusrunkoa syventämällä. Rakennusteknologian kehitys mahdollisti yhä pidemmät vapaat jännevälit. Samanaikainen ilmanvaihtojärjestelmien ja valaistutekniikan kehitys mahdollisti laajojen syvärunkoisten toimenpideosastojen rakentamisen ja huonekorkeuden madaltamisen. (Makkonen 1998, 73). Moderneilla automaattihisseillä ja –kuljettimilla pystyttiin varmistamaan sekä korkeiden että alaosiltaan laajojen sairaalarakennusten henkilö- ja materiaaliliikenteen sujuvuus (Paatela 2006, 14). Kapearunkoiset blokkisairaalat jalostuivat yksi-

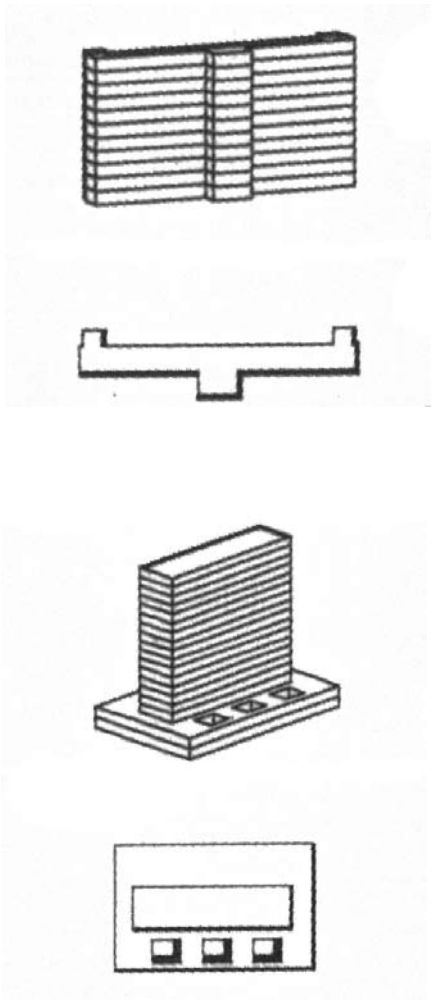

Blokkisairaalan ja Tower-on-podium-blokkisairaalan periaate. Kuva kirjasta Hospital Heritage.

käytäväratkaisuista kaksikäytäväisiksi, missä luonnonvaloa saivat vain potilashuoneet, toimenpide- ja aputilojen sijaitessa keskivyöhykkeellä keinovalon ja koneellisen ilmanvaihdon varassa. (Kotilainen 2000, 112–113).

6.2 Modernistinen sairaala-arkkitehtuuri

Standardointi, modularisointi ja rationalisointi olivat avainsanoja sodanjälkeisessä rakentamisessa ja erityisesti sairaala-arkkitehtuurissa. Jo funktionalismin ihanteiden mukaisesti rakennus oli tullut karsia turhista koristeaiheista ja sen massat sijoitella rakennuksen toiminnallisten tarpeiden mukaisesti. 1960-luvulta lähtien systemaattisuus ja pelkistys korostuivat entisestään. Arkkitehtuurin keskeisiksi elementeiksi jäivät perusmuodot ja hyvät mittasuhteet.

Myös muualla Euroopassa sairaalat noudattivat modernismin muotokieltä. Siihen kuuluivat tasakatot, minimaalinen ulkopuolinen koristelu ja värien käyttö, selkeät rakennusmassat, betoni- ja teräsrakenteet sekä suuret lasipinnat. Esteettinen ankaruus oli muotia. (Paatela 2003, 75). Modernismin vahva asema sairaalasuunnittelussa oli luontevaa, sillä aatteen edustamat periaatteet terveellisyys, taloudellisuus ja funktionaalisuus olivat kuin sairaala-arkkitehtuuria varten luodut. Lisäksi aikakauden ihanteiden mukaiset vaaleat, valoa heijastavat seinäpinnat ja hygieeniset materiaalit sopivat hyvin sairaaloihin. (Paatela 2003, 48). Sairaaloiden suunnittelua koskevissa arkkitehtikilpailuissa arvosteluissa kiinnitettiin huomiota erityisesti monimutkaisen kokonaisuuden hallitsevaan vahvaan perusideaan. Lisäksi selkeästi erillisten toimintojen erottelua ja erottelun näkymistä eri vyöhykkeinä ja erillisinä rakennuksen osina pidettiin arvossa. (Paatela 2006; 87–88).

6.3 Keskussairaala 1950- ja 1960-luvuilla

Toisen maailmansodan jälkeen 1950-luvulla keskussairaalalain ja yliopistosairaalalain myötä Suomessa tuli vireille useita suuria sairaalahankkeita. Helsingin ja Turun yliopistolliset keskussairaalat olivat rakentamisjärjestyksessä etusijalla, koska ne olivat tärkeitä opetussairaaloita. (Makkonen 1998, 73). 1950-luvun puolella valmistuivat keskussairaalat Joensuuhun (1953), Maarianhaminaan (1953), Jyväskylään (1954), Savonlinnaan (1955), Lappeenrantaan (1955) ja Vaasaan (1955). 1960-luvulla uudet keskussairaalat saivat Tampere (1962), Helsinki (1965) ja Turku (1968), sekä Mikkeli (1965), Kemi (1965), Kajaani (1967) ja Kotka (1967). (Anttila ym. 2014, 4).

Tower-on-podium-tyyppi useine sovelluksineen muodostui Suomessa 1950–1960-luvuilla toteutetun keskussairaalarakennusten verkoston perustyypiksi. Samanaikaisesti Euroopassa toteutettujen suursairaalakompleksien kaltaisia sairaaloita ei Suomessa tehty. (Paatela 2003, 94). Suomen keskussairaalaverkosto oli pääosin rakennettu valmiiksi 1960-luvun loppuun mennessä. Sairaalat olivat uusia, moderneja rakennuksia, jotka oli toteutettu senhetkisten uusimpien lääketieteellisten tutkimus-, toimenpide-, ja hoitokäytäntöjen tilatarpeiden ja toimintaprosessien mukaan ja edustivat viimeisimpiä LVIS-teknisiä ratkaisuja. (Paatela 2006, 8). Koska Suomen keskussairaalahankkeet toteutettiin niukalla julkisella rahoituksella Rakennushallituksen ohjeiden mukaisesti, niiden suunnittelun lähtökohtina olivat toiminnallisesti rationaaliset ja mitoitukseltaan minimoidut tilaratkaisut. (Paatela 2006, 7).

Lähes kaikkia keskussairaaloita on laajennettu useissa vaiheissa valmistumisensa jälkeen. (Paatela 2006, 3).

6.4 Keskussairaala-arkkitehtuurin aikalaisia

Tampereen keskussairaalan (nyk. Tampereen yliopistollinen sairaala) arkkitehtikilpailu pidettiin samana vuonna U-sairaalan aatekilpailun kanssa eli vuonna 1955. Sen voittivat U-sairaalakilpailussa lunastuksen saaneet arkkitehdit Erkki Helamaa ja Veijo Martikainen. Sairaala valmistui 1962. Edusti suomalaisen keskussairaalan perusmallia: eri toiminnoille on omat, erikorkuiset siipensä; vuodeosastot on keskitetty korkeaan tornimassaan. Ulkoarkkitehtuuri oli jo selvästi 1960-lukulaista, suurpiirteistä ja graafisen pelkistettyä. (Kaipia ja Putkonen 1997, 140).

Tampereen keskussairaala.
Kuva kirjasta Niilo Pesonen: Suomen sairaaloita.

HYKS Sädehoitoklinikan suunnittelusta järjestettiin 1958 arkkitehtuurikutsukilpailu, jonka voittivat Erkki Helamaa ja Veijo Martikainen tower-on-podium-tyyppisellä ehdotuksella. Rakennus toteutui hyvin kilpailuehdotuksen mukaisena vuonna 1962. Massoitteluajatus oli identtinen U-sairaalan kanssa: laaja matala poliklinikkaosa, jonka päältä nousi korkea kapeampi vuodeosastomassa. Kuten U-sairaalassa, myös tässä julkisivut koostuivat valkobetoni-kuparinauhoista (Ihatsu 2014, 38).

Meilahden pääsairaala valmistui 1965, arkkitehteinä toimivat Jaakko Paatela ja Reino Koivula. Sairaala sijaitsee samassa suuressa korttelissa, jossa ovat myös Lastenklinikka, Naistenklinikka, Meilahden kolmiosairaala, Silmäkorvasairaala, Syöpätautien klinikka, Haartmanin sairaala ja Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan rakennuksia. Pääsairaalan 15-kerroksinen vuodeosastotorni hallitsee korttelin rakennuskantaa. Sairaalan perusratkaisu on blokkijärjestelmän mukainen ja arkkitehtuuriltaan pelkistetyn moderni.

Sädehoitoklinikka.
Kuva kirjasta Niilo Pesonen: Suomen sairaaloita.

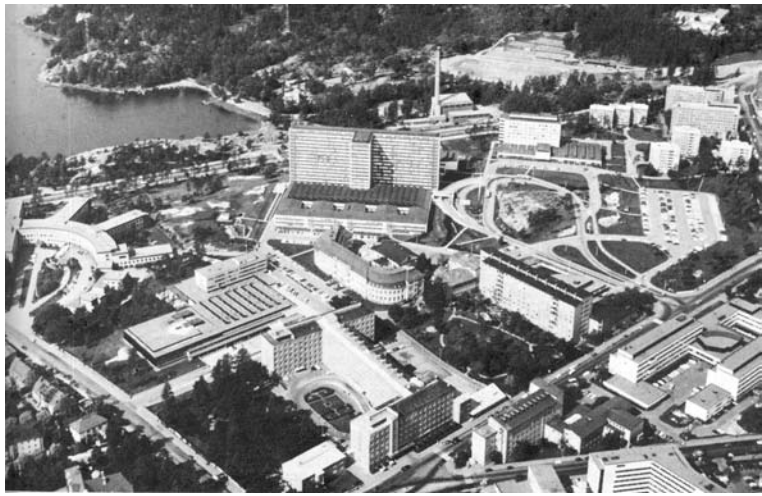

Kuva Meilahden sairaala-alueesta. Kuva kirjasta Niilo Pesonen: Terveyden puolesta sairautta vastaan.

7 Nykytilanne

7.1 Tontti

Asemakaava- ja suojelutilanne

Sairaalan alueella voimassa oleva asemakaava vuodelta 1991 (55/1991). Asemakaava on muutettu tuolloin Helsingin valtatien rakentamista varten, ja sairaalan tontti otettiin mukaan kaavaan teknisistä syistä. Sairaalan tontin osalta asemakaava vastaa sisällöltään edellistä, vuonna 1973 muutettua asemakaavaa. Siten voimassa olevassa asemakaavassa ei ole tutkittu rakennetun ympäristön arvoja eikä siinä ole millään rakennuksella suojelumerkintöjä.

Yliopiston Medisiina-rakennusta ja uutta T-sairaalaa lukuun ottamatta kaikki sairaalan rakennukset sijaitsevat samalla tontilla. Asemakaavassa tontilla on merkintä YS. Käynnissä asemakaavanmuutostyö 34/2013 ”TYKS U2”.

Museovirasto on luokitellut vuonna 2009 Turun yliopistollisen keskussairaalan valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009, Valtioneuvoston vahvistus 22.12.2009). Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointi on osa valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja se tulee huomioida alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Valtakunnalliseen inventointiin valitut kohteet antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin monipuolisen kokonaiskuvan maamme rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä. Tavoitteena on valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rakenteen, kylä- ja kaupunkikuvan sekä alueilla jo olevien rakennusten ja ympäristön säilymisen turvaaminen sekä mahdollisen täydennysrakentamisen ja muiden muutosten sopeuttaminen kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin. Säilyttämisen ja muutosten laajuus ja sisältö ratkaistaan kaavoituksen kautta. Kaavoituksessa tulee huolehtia, että ratkaisut eivät ole ristiriidassa valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ominaisluonteen ja erityispiirteiden kanssa. (RKY 2009, ja RKY kaavoituksessa ja lupamenettelyssä 2009)

RKY:n perusteluissa ”Turun yliopistollisen keskussairaalan vaiheittain rakennettu kokonaisuus kuvastaa sairaanhoidossa tapahtuneita muutoksia sekä sairaalarakentamisen suunnitteluperiaatteiden kehitystä. Vanhinta 1880-luvun lääninsairaalan kerrostumaa reunustavat 1930-luvun funktionalistishenkinen sairaala-arkkitehtuuri sekä 1960-luvun keskussairaalan modernistinen elementtirakentaminen.”

7.2 Julkisivut

Lämpökeskus

julkisivun osa	materiaali
sokkeli	sileä betoni pystyprofiloitu ja sileä kupariohutlevy vaaka- ja pystyprofiloitu pinnoitettu teräsohutlevy
julkisivumateriaali	punaruskea neliskanttinen tiililaatta pystyprofiloitu kupariohutlevy
kattomuoto	tasakatto
katemateriaali	kumibitumikermi
räystäs	kuparilistoitus
sadevesijärj	sisäpuolinen vedenpoisto
ulkorakenteet	itäsivu: terässavupiippu kuparipellitetty ilmanvaihtokanava höyrynpurkuallas vinssipalkki länsisivu: teräsrakenteiset ulkoportaat kaiteineen
varusteet	

Näkymä koillisesta

näkymä lounaaseen

julkisivu etelään

julkisivu itään

julkisivu pohjoiseen

Talousrakennus

julkisivun osa	materiaali
sokkeli	sileä kupariohutlevy sileä valkobetoni
julkisivumateriaali	sileä ja pystyprofiloitu valkobetoni pystyprofiloitu kupariohutlevy kuultokäsitelty pystylaudoitus pystyprofiloitu ja sileä pinnoitettu teräsohutlevy
kattomuoto	tasakatto, kattoikkunalyhty
katemateriaali	bitumikermi
räystäs	kupariohutlevy
sadevesijärj	sisäpuolinen vedenpoisto
ulkorakenteet	lastaussillat itä- ja pohjoissivuilla sisäänkäyntikatos teräsohutlevyä itäsivulla
varusteet	itäsivun lastaussillalla varrelliset ulkovalaisimet

Näkymä lounaasta

näkymä lounaaseen

julkisivu etelään

näkymä luoteeseen

julkisivu pohjoiseen

Sairaala

julkisivun osa	materiaali
sokkeli	sileä maalattu betoni pystyprofiloitu valkobetoni
julkisivumateriaali	pystyprofiloitu valkobetoni pystyprofiloitu kupariohutlevy sileä maalattu betoni parveketakaseinät: kuultokäsitelty pystysormipaneeli alumiinikehyksissä pohjoissivun sisäänkäynnit: pystysuuntaiset kuultokäsitellyt puusäleet
kattomuoto	tasakatto
katemateriaali	bitumikermi
räystäs	kupariohutlevy
sadevesijärj	sisäpuolinen vedenpoisto pohjoissivun sisäänkäyntikatoksissa kupariset ulosheittäjät
ulkorakenteet	pohjoissivu: lastaussilta
varusteet	pohjoissivu: kuutionmuotoiset lasivalaisimet kuparihatuilla teräsverkkoaita, neliöteräsputkikaide

Näkymä kaakosta

julkisivu pohjoiseen

näkymä luoteeseen

näkymä lounaaseen

näkymä parvekkeelta

Pohjoisjulkisivun sisäänkäyntikatoksen kuparinen veden ulosheittäjä

Ulkovalaisin

Pohjoisjulkisivun sisäänkäyntikatoksen kuparinen veden ulosheittäjä

Itäjulkisivun parvekkeen yksityiskohta

Pysäköintitalo

julkisivun osa	materiaali
sokkeli	sileä betoni
julkisivumateriaali	harjattupintainen betoni porrashuone kattotasolla: sileä betoni raitisilmakuiluissa pinnoitettu pystyprofiloitu teräsohutlevy
kattomuoto	tasakatto, katolla pysäköintitaso
katemateriaali	asfaltti
räystäs	ei räystästä porrashuone kattotasolla: valkoinen pinnoitettu teräsohutlevy
sadevesijärj	sisäpuolinen vedenpoisto
ulkorakenteet	
varusteet	

Julkisivu länteen Kiinamyllynkadulle

Näkymä luoteeseen

Näkymä pysäköintitasolta

Julkisivu pohjoiseen. Raitisilman sisäänottokuilut lisätty julkisivuun 1987. Raitisilmakuilujen välissä porrashuoneen katos, etualalla ajorampin betonikaide.

Pysäköintitalon ulkoseinä kattotasolta

7.4 Tilaryhmät

Poliklinikat

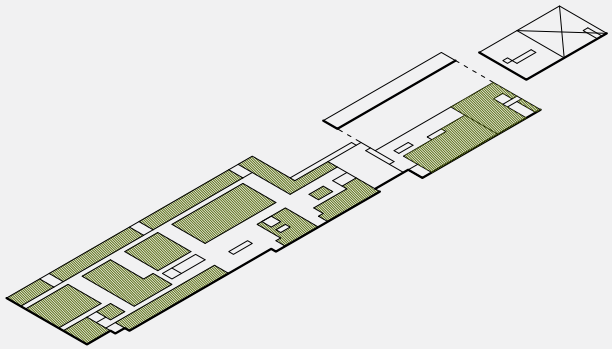

TILARYHMÄKORTTI		
U-sairaala	**Poliklinikat**	**3. krs**

Odotustilat	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	-rei'itetty metallinen alakattopaneeli -lasten pkl: neliskanttinen akustoiva alakattolevy (muutos) -kattoikkunalieriöt: peittomaalattu betoni
SEINÄT	-kuitusementtilevy, alumiinilistakiinnitys -odotusauloissa kohopintainen keraaminen laatta (osastoilla omat tunnusvärit)
LATTIA	-lasten pkl: harmaa asbestivinyylilaatta, punainen muovimatto (muutos) -silmä pkl, Korva pkl, naistentautien pkl: harmaa asbestivinyylilaatta
LISTAT	-seinänostot muovimaton ja keraamisen laatan yhteydessä lattiamateriaalia -jalkalistat asbestivinyylilaatan yhteydessä lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	
IRTOKALUSTEET	pyöreät valkoiset pöydät ja nahkapäällysteiset tuolit, potilasvuoteet
VARUSTEET	televisio, taulut
VALAISTUS	kattoikkunavalaisimet, seinille suunnatut kohdevalaisimet
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät IV-päätelaitteet, alakattojen otsapinnoissa suorakaiteen muotoiset IV-säleiköt
MUUTA	alumiiniseinäiset puhelinkopit

Lastentautien poliklinikan aula

Korvatautien poliklinikan odotustila

U-sairaalan laminaattipintaiset kiinteät kaapit ovat pääsääntöisesti valkoisia muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Kuvassa poliklinikoiden toimisto-tilojen kaappeja.

Silmätautien poliklinikan odotustilan keraaminen laattaseinä on uusittu.

Lasten poliklinikan odotustila

Kansliat/ aputilat	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	-rei'itetty metallinen alakattopaneeli -kattoikkunalieriöt: peittomaalattu betoni -neliskanttinen akustoiva alakattolevy
SEINÄT	-kuitusementtilevy, alumiinilistakiinnitys -peittomaalattu tasoite -valkoinen neliskanttinen keraaminen laatta
LATTIA	-vaaleanharmaa muovimatto -keskiharmaa neliskanttinen keraaminen laatta
LISTAT	seinänostot lattiamateriaalia
KIINTOKALUSTEET	keraamiset pesualtaat, rst-seinäkaapit, laminaattipintaiset seinä- ja lattiakaapit, seinähyllyjärjestelmä
IRTOKALUSTEET	työpöydät ja tuolit
VARUSTEET	seinäkellot, ilmoitustaulut, altaiden yhteydessä: peilit, saippuatelineet, käsipyyheannostelijat
VALAISTUS	alakattoon upotetut loisteputkivalaisimet säleiköllä, pesualtaiden yhteydessä pinta-asennetut loisteputkivalaisimet kotelolla
TALOTEKNIIKKA	vesikiertoiset levylämmittimet, metalliset IV-putket, seinustalla sähkökotelo
MUUTA	

Korvapoliklinikan kanslian aputila.

Lastentautien poliklinikan aputilojen käytävä.

Silmätautien poliklinikan tutkimushuone.

Vuodeosastot

TILARYHMÄKORTTI		
U-sairaala	**Vuodeosastot**	**5-11. krs**

Potilashuoneet (esimerkkinä 11. krs)	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	-kuitusementtilevy, alumiinilistakiinnitys -peittomaalattu tasoite
LATTIA	-punaruskea asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	laminaattipintaiset potilasvaatekaapit
IRTOKALUSTEET	potilasvuoteet, tuolit, katosta ripustetut verhokiskot
VARUSTEET	kellot, sälekaihtimet
VALAISTUS	alakattoon upotetut loisteputkivalaisimet säleiköllä, lukulamput
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut neliskanttiset IV-päätelaitteet, vesikiertoiset levylämmittimet, seinustalla sähkökotelo
MUUTA	

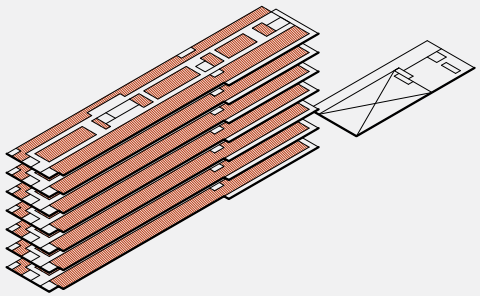

Potilashuoneen wc

wc-, pesu- ja huoltotilat (esimerkkinä 11. krs)	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	-peittomaalattu tasoite, -valkoinen neliskanttinen keraaminen laatta
LATTIA	-wc-tiloissa punaruskea neliskanttinen keraaminen laatta, -pesu- ja huoltotiloissa muovimatto (muutos)
LISTAT	seinänostot lattiamateriaalia
KIINTOKALUSTEET	keraamiset pesualtaat ja wc-istuimet, suihkut, suihkuistuimet, seinähyllyjärjestelmä, laminaattipintaiset vaatekomerot ja seinäkaapit, rst-pesupöytä ja allaskaapit
IRTOKALUSTEET	
VARUSTEET	tukikaiteet, suihkuverhokiskot, altaiden yhteydessä peilit, saippuatelineet, käsipyyheannostelijat
VALAISTUS	alakattoon upotetut loisteputkivalaisimet säleiköllä, pinta-asennetut loisteputkivalaisimet kotelolla
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät IV-päätelaitteet
MUUTA	

Vuodeosastojen käytävät	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	kuitusementtilevy, alumiinilistakiinnitys
LATTIA	punaruskea asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	keraamiset pesualtaat (kukkien kastelu)
IRTOKALUSTEET	potilasvuoteet
VARUSTEET	seinäkellot, ilmoitustaulut, kaiuttimet, potilaspaikkojen verhokiskot
VALAISTUS	alakattoon upotetut loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät IV-päätelaitteet
MUUTA	

Porrashuoneet ja pääaula

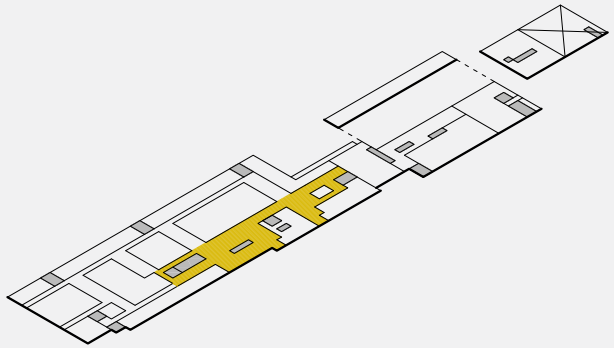

TILARYHMÄKORTTI		
U-sairaala	**Porrashuoneet ja pääaula**	**3-13. krs**

Pääaula 3.krs	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	neliskanttinen akustoiva alakattolevy (muutos)
SEINÄT	-kuitusementtilevy, alumiinilistakiinnitys -peittomaalattu tasoite
LATTIA	vaalea mosaiikkibetonilaatta
LISTAT	jalkalista mosaiikkibetonia, paikoin harmaa muovilista (muutos)
KIINTOKALUSTEET	tavara-/vaatesäilytyslokerikot
IRTOKALUSTEET	puurakenteiset penkit nahkapäällysteisin istuintyynyin, metalliputkirakenteiset kangasverhoillut sohvat ja tuolit
VARUSTEET	seinäkellot, ilmoitustaulut, tammilistainen peili
VALAISTUS	alakattoon upotetut loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut IV-päätelaitteet, vesikiertoiset poimupintaiset lämmittimet
MUUTA	

Pääaulassa on vaalea mosaiikkibetonilattia, jalkalistaa on paikoin vaihdettu lattiamateriaalin mukaisesta muovilistaksi.

Pääaulan etelänpuoleinen pääsisäänkäynti

Pääaulan porraskaiteen yksityiskohtia

Kuva Samuli Saarinen

Pääaulassa (3. krs) on puiset odotuspenkit ja seinässä vaakasuuntainen tammilistoitus.

(ylh. vas.) Pääaulan penkki, (ylh.oik.) lastentautien poliklinikan aulakalusteita, (alh.vas.) luentosalien aulan kalusteita, (alh.oik) hissiaulan penkki.

Hissiaulat	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja –materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	-rei'itetty metallinen alakattopaneeli, -neliskanttinen akustoiva alakattolevy (muutos)
SEINÄT	-peittomaalattu tasoite, -kuitusementtilevy, alumiinilistakiinnitys -päähissiaula (3.krs): jalopuinen vaakapaneeli tammea
LATTIA	asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm (väri vaihtelee osastoittain)
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	
IRTOKALUSTEET	metalliputkirakenteiset nahkapäällysteiset penkit/sohvat (eri värejä), puurakenteiset penkit nahkapäällysteisin istuintyynyin (3.krs)
VARUSTEET	seinäkellot, opasteet
VALAISTUS	alakattoon upotetut loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät IV-päätelaitteet
MUUTA	

Kuva Samuli Saarinen

Hissien ovien edessä on lattiassa tehosteväri kenttä, usein musta ja esimerkiksi vuodeosastoilla valkoinen.

Lasitiiliseinät yhdeksännen kerroksen hissiaulassa liittyvät lääkärien toimistohuoneisiin.

Hallintotilojen hissiaulassa (4. krs) on alumiini-lasiseinä.

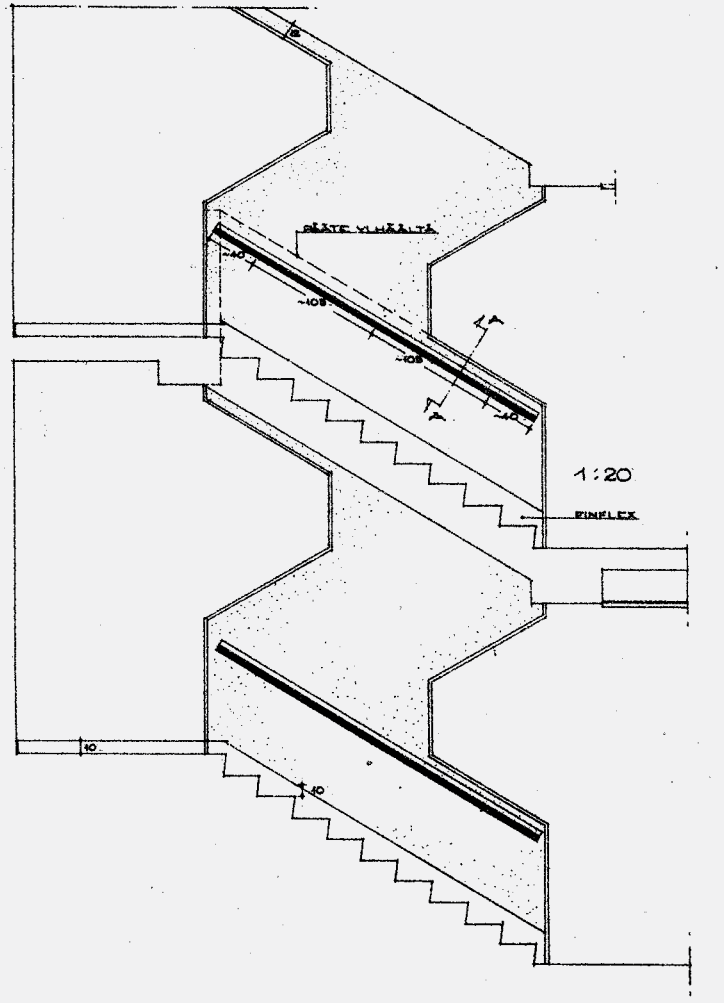

Porrashuoneet	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	-rei'itetty metallinen alakattopaneeli -neliskanttinen akustoiva alakattolevy (muutos, paikoin uusittu)
SEINÄT	peittomaalattu tasoite
LATTIA	vaalea asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	
IRTOKALUSTEET	metalliputkirakenteiset nahkapäällysteiset penkit/ sohvat
VARUSTEET	
VALAISTUS	alakattoon upotetut loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät IV-päätelaitteet
MUUTA	porraskaiteissa tammilistat, käsijohteet tammea ja peittomaalattua metalliputkea

Porraskaiteissa ja käsijohteissa on tammilistat.

Ylimmän kerroksen (13. krs) porrastasanne saa osan valostaan kattoikkunan kautta.

Portaiden pintamateriaali on käytävien vaalean asbesti-vinyylilaatan sävyistä muovia.

Opetustilat

TILARYHMÄKORTTI		
U-sairaala	**Opetustilat**	**12-13. krs**

Luentosalit	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	-rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	-pystysuuntainen jalopuupaneeli -pediatrian luentosalissa (itäpääty) ikkunaseinällä jalopuuviilutus, muissa luentosaleissa ikkunaseinä levytetty -peittomaalattu levy, metallilistakiinnitys
LATTIA	vaalea muovimatto
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovia
KIINTOKALUSTEET	auditorioistuimet ja puiset kirjoitustasot
IRTOKALUSTEET	puiset luennoitsijan pöydät
VARUSTEET	pimennysverhot, kellot, liitutaulut, valkokankaat
VALAISTUS	alakattoon upotetut suorakaiteen muotoiset loisteputkivalaisimet säleiköllä alakattoon upotetut pyöreät valaisimet säleiköllä ja pyöreät suunnattavat valaisimet 9 kpl
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut IV-päätelaitteet, vesikiertoiset poimupintaiset lämmittimet
MUUTA	

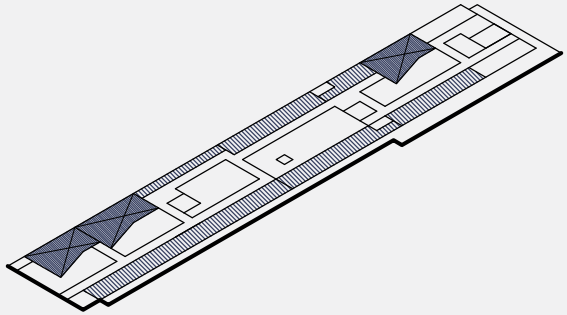

13. krs:ssa toimistokäytävillä osa lattiasta on uusittu. Vanhan asbestivinyylilaatan koko on 200 x 200 mm ja uuden 250 x 250 mm.

Itäpäädyn luentosalissa (pediatria) ikkunaseinä on jalopuuviilutettu, kun muissa luentosaleissa ikkunaseinä on levytetty. Ikkunaseinän vastainen seinä on kaikissa luentosaleissa pystysuuntaista jalopuupaneelia.

Suunnattavat valaisimet luentosalin etuosassa.

Useissa ovissa on lattiamateriaalin sävyinen potkusuoja.

Opetushuoneet	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	peittomaalattu tasoite
LATTIA	vaalea asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	laminaattipintaiset kaapit
IRTOKALUSTEET	pulpetit (metalliputkirunko, puinen laminaattipintainen pöytätaso) ja tuolit, työpöydät
VARUSTEET	seinäkello, videotykki, tietokoneet
VALAISTUS	alakattoon upotetut suorakaiteen muotoiset loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät ja neliskanttiset IV-päätelaitteet
MUUTA	huoneen keskellä verhokisko

Kirjastohuoneen paikalla on alkujaan ollut koe-eläinhuoneita

Kirjastohuone	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	-rei'itetty metallinen alakattopaneeli -betoninen kattoikkunalieriö: peittomaalattu tasoite
SEINÄT	peittomaalattu tasoite
LATTIA	harmaa asbestivinyylilaatta 250 x 250 mm (muutos)
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	seinähyllyjärjestelmä
IRTOKALUSTEET	puiset pöydät ja tuolit, kirjahyllyt
VARUSTEET	videotykki, valkokangas, piirtoheitin, tietokone, kello
VALAISTUS	alakattoon upotetut suorakaiteen ja neliön muotoiset loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut neliskanttiset IV-päätelaitteet, vesikiertoiset levypintaiset lämmittimet
MUUTA	pääsy ulkoterassille

Luentosalien nousevan katsomon alapuolella on kaareva-seinäinen wc-tilarivistö ja vaatesäilytys.

WC-tilat ja vaatesäilytys (auditorioiden alla)	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	-vaatesäilytys: kuitusementtilevy (valkoinen ja oliivi), alumiinilistakiinnitys -Wc-tilat: valkoinen neliskanttinen keraaminen laatta
LATTIA	-vaatesäilytys: harmaa asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm -Wc-tilat: harmaa neliskanttinen keraaminen laatta
LISTAT	seinänostot keraamisen laatan yhteydessä lattiamateriaalia, jalkalistat asbestivinyylilaatan yhteydessä lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	wc-tiloissa keraamiset pesualtaat ja wc-istuimet
IRTOKALUSTEET	tuolit
VARUSTEET	naulakot, altaiden yhteydessä: peilit, saippuatelineet, käsipyyheannostelijat
VALAISTUS	-vaatesäilytyksessä alakattoon upotetut suorakaiteen muotoiset loisteputkivalaisimet, -Wc-tiloissa seinäkiinnitteiset pallovalaisimet
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät IV-päätelaitteet
MUUTA	

Leikkausosastot

TILARYHMÄKORTTI		
U-sairaala	**Silmä- ja korvaosastojen leikkaussalit**	**2. krs**

Leikkaussalit	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit** (alkuperäisiä ellei toisin mainita)
KATTO	peittomaalattu tasoite
SEINÄT	peittomaalattu tasoite
LATTIA	vaalea marmorikuvioinen muovimatto/ sininen muovimatto (muutos)
LISTAT	seinänostot lattiamateriaalia
KIINTOKALUSTEET	levyrakenteiset seinäkaapit/ rst-seinäkaapit
IRTOKALUSTEET	
VARUSTEET	seinähyllyjärjestelmä
VALAISTUS	suorakaiteen muotoiset loisteputkivalaisimet säleiköillä, leikkaussalivalaisimet
TALOTEKNIIKKA	
MUUTA	leikkaussalien ovissa ollut moottorikäyttöinen avausmekanismi

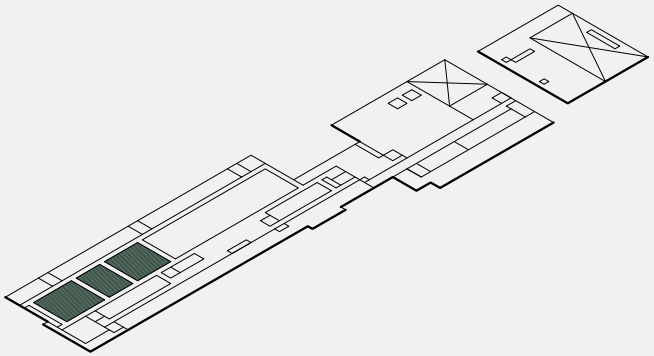

Silmä- ja korvaosastojen leikkaussalien lattiat on uusittu ja vaihdettu muovimatoiksi.

Heräämöt	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	-peittomaalattu tasoite -pesualtaan takana keraaminen laatta
LATTIA	vihreä paikallavalettu mosaiikkibetonilaatta messinkilistoin
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalia
KIINTOKALUSTEET	laminaattipintaiset kaapit, keraaminen pesuallas
IRTOKALUSTEET	
VARUSTEET	seinäkello, altaiden yhteydessä: peilit, saippuatelineet, käsipyyheannostelijat
VALAISTUS	
TALOTEKNIIKKA	seinustoilla sähkökotelot, sähkökaappi, vesikiertoiset lämmittimet
MUUTA	

Heräämön lattia on vihreää mosaiikkibetonia.

Käsienpesu	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	
SEINÄT	vaaleanvihreä neliskanttinen keraaminen laatta
LATTIA	tummanharmaa neliskanttinen keraaminen laatta
LISTAT	seinänostot lattiamateriaalia
KIINTOKALUSTEET	keraamiset pesualtaat
IRTOKALUSTEET	
VARUSTEET	peilit, saippuatelineet, käsipyyheannostelijat
VALAISTUS	
TALOTEKNIIKKA	
MUUTA	

Käsienpesutilan lattiassa on neliskanttinen keraaminen laatta.

Leikkaussalien käytävät	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	peittomaalattu tasoite
LATTIA	harmaa asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	
IRTOKALUSTEET	
VARUSTEET	
VALAISTUS	alakattoon upotetut suorakaiteen muotoiset loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut IV-päätelaitteet
MUUTA	

Käytävän puolella on harmaa asbestivinyylilaatta.

Hallinnon tilat

Kuva Samuli Saarinen

Hallintotilojen kokoushuoneen kiinteät kaapit, ovet ja seinäpaneelit ovat tammea.

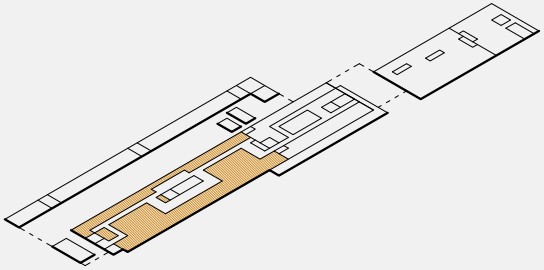

TILARYHMÄKORTTI		
U-sairaala	**Hallinnon tilat**	**4. krs**

Toimistot/ kokoushuone	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	-pystysuuntainen jalopuupaneeli -peittomaalattu tasoite
LATTIA	linoleumi
LISTAT	seinänostot lattiamateriaalia
KIINTOKALUSTEET	tammikaapit ja hyllyt
IRTOKALUSTEET	puiset pöydät ja tuolit
VARUSTEET	seinäkello, videotykki
VALAISTUS	alakattoon upotetut suorakaiteen muotoiset loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut neliskanttiset IV-päätelaitteet
MUUTA	

Kuva Samuli Saarinen

Hallinnon tilojen käytävät	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	rei'itetty metallinen alakattopaneeli
SEINÄT	kuitusementtilevy, alumiinilistakiinnitys
LATTIA	vaalea asbestivinyylilaatta 200 x 200 mm
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalin sävyistä muovilistaa
KIINTOKALUSTEET	
IRTOKALUSTEET	metalliputkirunkoiset nahkapäällysteiset sohvat
VARUSTEET	taulut, postilaatikot
VALAISTUS	alakattoon upotetut suorakaiteen muotoiset loisteputkivalaisimet säleiköllä
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut pyöreät IV-päätelaitteet
MUUTA	

Ruokala

TILARYHMÄKORTTI		
Talousrakennus	**Ruokala**	**3-4. krs**

Aula	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	puuristikkoalakatto
SEINÄT	peittomaalattu tasoite, kohopintainen keraaminen laatta (ruskea ja oranssi)
LATTIA	harmaa neliskanttinen keraaminen laatta (ulko-ovella ja portaiden edessä ruskea ja keltainen)
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalia, paikoin muovia (muutos)
KIINTOKALUSTEET	puiset lasiovelliset kaapit
IRTOKALUSTEET	naulakot
VARUSTEET	peilit, seinäkello
VALAISTUS	puuristikkoalakattoon upotetut downlight-valaisimet
TALOTEKNIIKKA	
MUUTA	

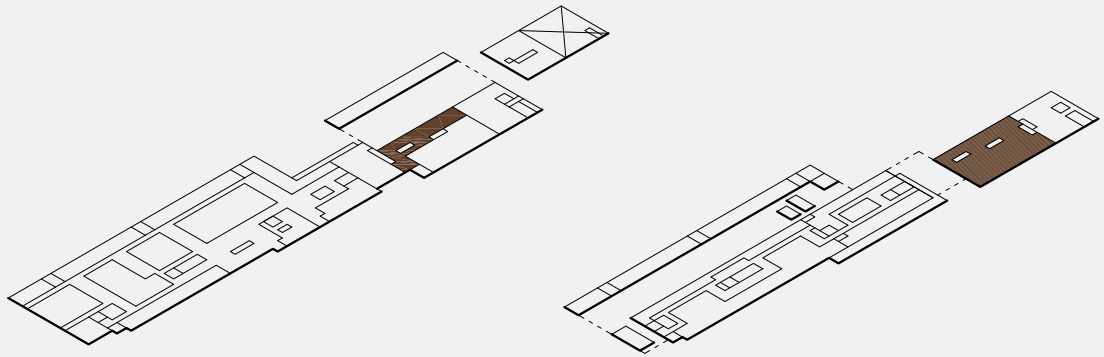

Näkymä talousrakennuksen aulasta.

Talousrakennuksen pääovi ja tuulikaappi ovat maantasokerroksessa.

Kuva Samuli Saarinen

Ruokala	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	puurima-alakatto
SEINÄT	peittomaalattu tasoite pystysuuntainen puurimaverhous, kohopintainen keraaminen laatta (oranssi ja punainen)
LATTIA	harmaa muovimatto
LISTAT	jalkalistat lattiamateriaalia
KIINTOKALUSTEET	ruoka- ja astianpalautuslinjastot
IRTOKALUSTEET	ruokapöydät ja tuolit
VARUSTEET	flyygeli
VALAISTUS	alakattoon upotetut valaisimet
TALOTEKNIIKKA	alakattoon pinta-asennetut pyöreät IV-päätelaitteet
MUUTA	

Ruokalan seinä- ja kattopinnat ovat suurimmaksi osaksi lämminsävyistä puuta.

Näkymä kabinetin portailta ruokasaliin.

Kabinetti	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	peittomaalattu tasoite, puurima-alakatto
SEINÄT	pystysuuntainen tammipaneeli
LATTIA	harmaa muovimatto
LISTAT	
KIINTOKALUSTEET	
IRTOKALUSTEET	pöydät ja tuolit
VARUSTEET	kello, valkokangas, videotykki
VALAISTUS	alakattoon upotetut valaisimet
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut IV-päätelaitteet, vesikiertoiset lämmittimet
MUUTA	tilaa jakavat haitariseinät

Kanttiini	
rakennusosat	**sisäpintarakenteet ja -materiaalit**
KATTO	-neliskanttinen akustoiva alakattolevy -mäntyliimapuupalkit
SEINÄT	-vaakasuuntainen tammirakopaneeli, takana harmaa huopa -kuitusementtilevy -ikkuna- ja lasiseinät
LATTIA	harmaa neliskanttinen keraaminen laatta
LISTAT	
KIINTOKALUSTEET	kanttiinikioskin tila erotettu lasiseinillä
IRTOKALUSTEET	pöydät ja tuolit
VARUSTEET	
VALAISTUS	alakattoon upotetut downlight-valaisimet
TALOTEKNIIKKA	alakattoon upotetut IV-päätelaitteet, vesikiertoiset lämmittimet
MUUTA	pystysuuntaisilla puuritilöillä peitetyt rautalankalasi-sisäikkunat

7.3 Rakennusosat

Ovet

Ulko-ovet ovat lasiaukollisia alumiiniovia. Sisäovia on useita eri tyyppejä tilan toiminnan ja käyttötarkoituksen mukaan. Osastojen väliset sisäovet ovat lasiaukollisia alumiiniovia joissa on puinen sivupaneeli sekä vaakasuuntaiset puuvetimet. Kolmannen kerroksen poliklinikoiden ovet ovat leveitä yksilehtisiä puupaneelipintaisia ovia. Sisäovet ovat muuten pääosin valkoiseksi maalattuja tammireunaisia yksilehtisiä laakaovia ja niissä on erikokoisia tammilistaisia lasiaukkoja. Aputiloissa on umpiovet.

Sisäovien seinäliittymä on toteutettu ilman listoja niiden liittyessä levytettyyn seinään, jolloin levyt peittävät ovikarmin. Yli metrin levyisissä ovissa karmit ovat terästä kestääkseen paremmin kulutusta.

Lasiaukollinen alumiiniovi, jossa tamminen pieli ja tammivedin, 13. krs.

Alumiinirunkoiseen lasiväliseinään liittyvä ovi 12. krs:ssa

Työpiirustus oviliittymistä ja ovipielien sähköasennus tilasta. Kuva U-sairalan työselitys, TYKS Tekninen toimisto

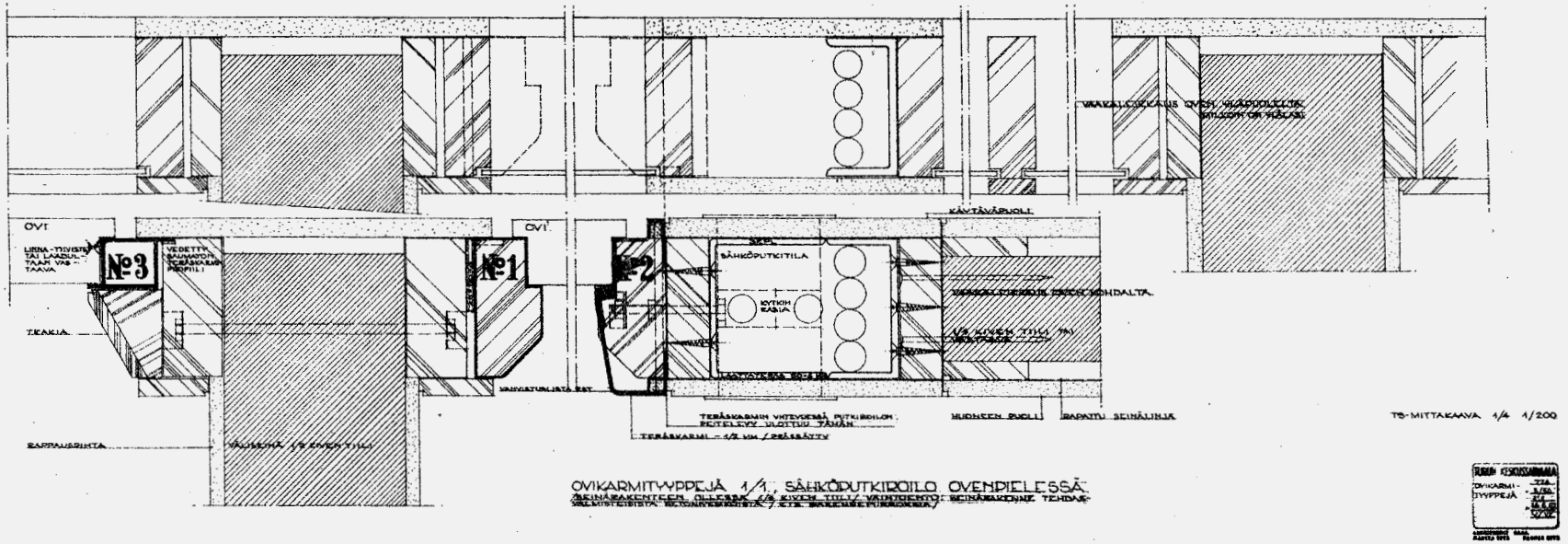

Vuodeosaston potilashuoneen ovi, jossa hygieeninen metallilankavedin

Väliovi 13. krs:n opetustiloissa

Tutkimushuoneen ovi kuulokeskuksessa, 3. krs

11. kerroksen vuodeosaston oleskelutilan suuri lasi-puuliukuovi

Pääaulaan avautuva lastenklinikan väliovi, jossa ympäröivän seinän mukainen vaakasuuntainen tammipaneeli, 3. krs

Poliklinikan väliovi, jossa puuvetimet: toisella puolen oven korkuinen pystyvedin ja toisella neliö-vedin

Hallinnon tilojen kokoushuoneen tammiviilupintainen umpiovi, 4. krs

11. kerroksen vuodeosaston välioven ykistyiskohdat: listaton oviliittymä, oven suljin opaste ja ovivalot

Ikkunat

Sairaalan nauhaikkunoiden ulkopuite on teakia ja sisäpuite peittomaalattua mäntyä. Sisälasitus on kiinnitetty tammilistoilla. Ikkunat on saranoitu pystypuitteiden keskeltä ja avatuvat tuuletusasentoon kippimekanismilla.

Talousrakennuksen ikkunat ovat pääosin kiinteitä.

Lämpökeskuksen tiilijulkisivun ikkunat on lisätty 1990-luvulla

Peruskorjausten yhteydessä vuodeosastojen ikkunoiden sisälaseja on korvattu eristyslasielementeillä. Kuva TYKS Tekninen toimisto

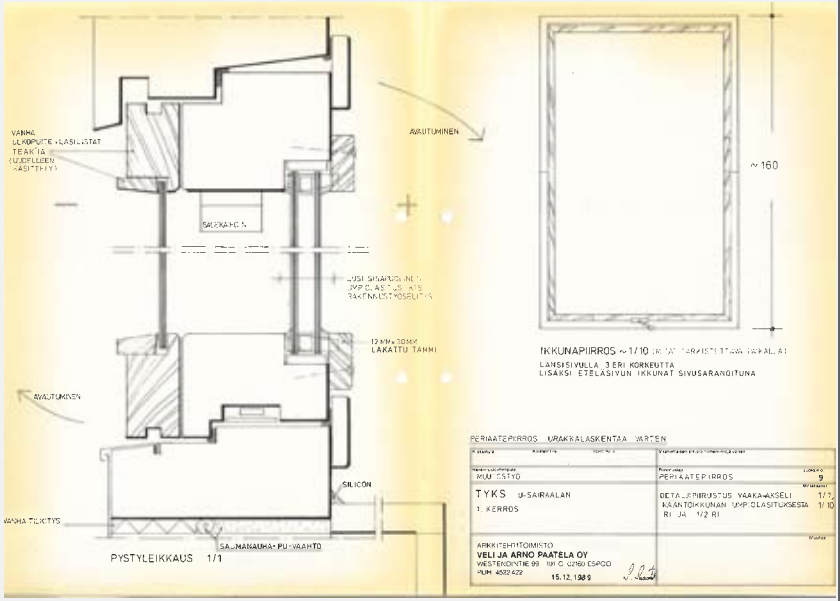

ikkuna parvekkeelle 13. krs

vuodeosaston ikkuna 11. krs

talousrakennuksen eteläjulkisivun nauhaikkuna

Lämpökeskuksen tiilijulkisivun ikkunat on lisätty 1990-luvulla

Talousrakennuksen kattolyhty

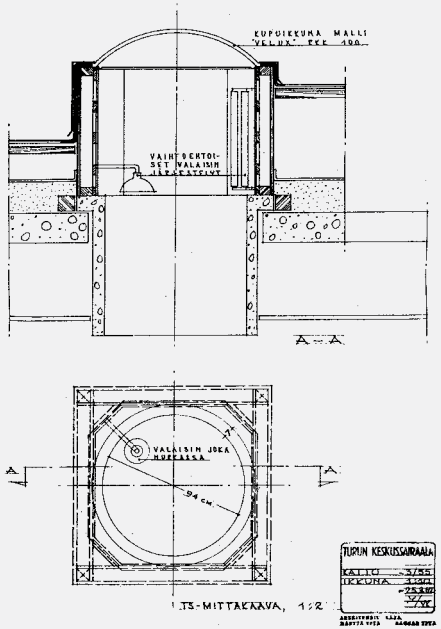

Kattoikkunan työpiirustus. Kuva TYKS tekninen toimisto

Poliklinikan aulan kattoikkunat. Pleksilevy alapinnassa tasaa valoa

Kattoikkunaa ympäröivä alakatto purettu

Toiminnot

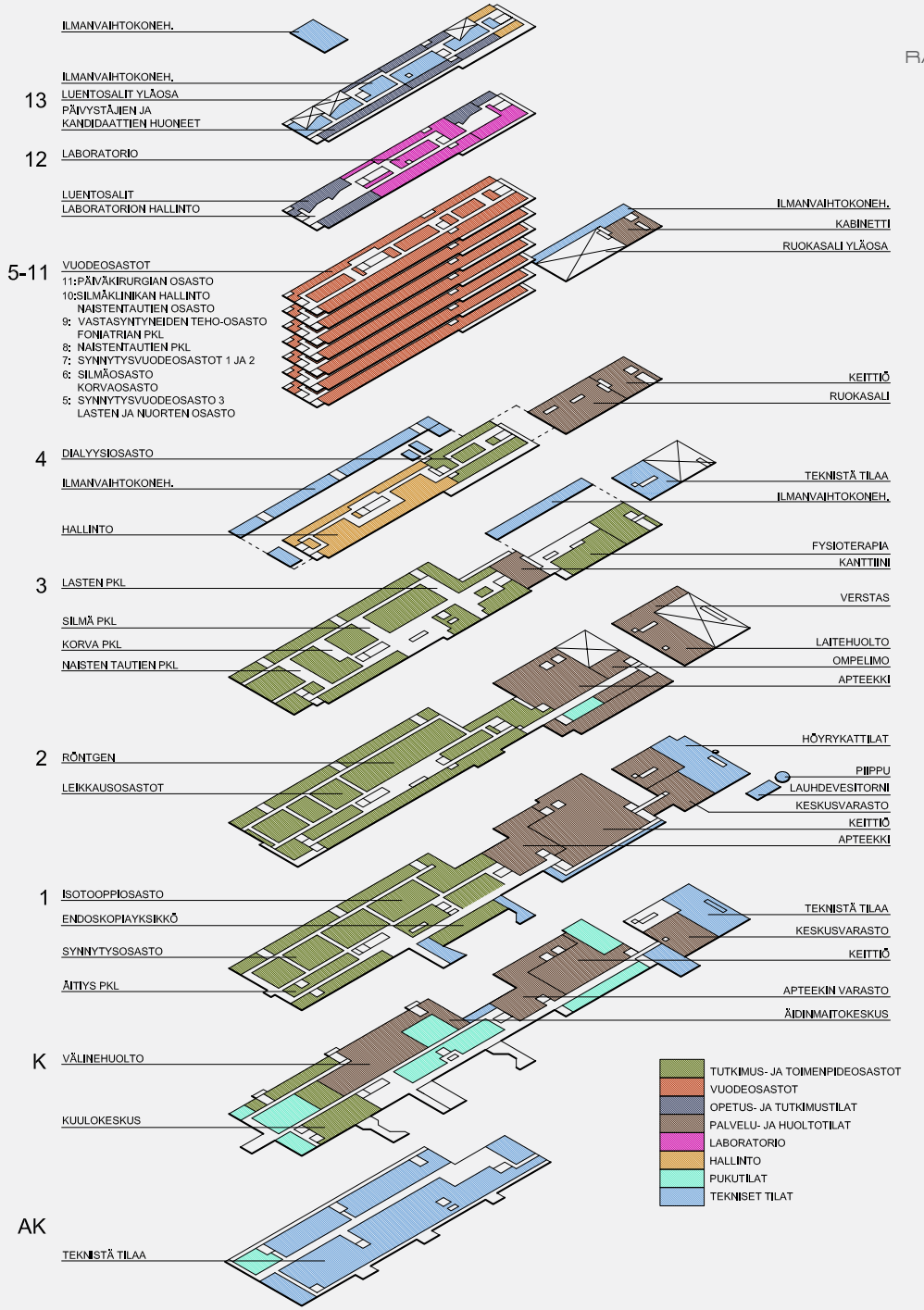
ILMANVAIHTOKONEH.
ILMANVAIHTOKONEH.
13
LUENTOSALIT YLÄOSA
PÄIVYSTÄJIEN JA
KANDIDAATTIEN HUONEET
12
LABORATORIO
LUENTOSALIT
LABORATORION HALLINTO
ILMANVAIHTOKONEH.
KABINETTI
RUOKASALI YLÄOSA
5-11
VUODEOSASTOT
11:PÄIVÄKIRURGIAN OSASTO
10:SILMÄKLINIKAN HALLINTO
NAISTENTAUTIEN OSASTO
9: VASTASYNTYNEIDEN TEHO-OSASTO
FONIATRIAN PKL
8: NAISTENTAUTIEN PKL
7: SYNNYTYSVUODEOSASTOT 1 JA 2
6: SILMÄOSASTO
KORVAOSASTO
5: SYNNYTYSVUODEOSASTO 3
LASTEN JA NUORTEN OSASTO
KEITTIÖ
RUOKASALI
4
DIALYYSIOSASTO
ILMANVAIHTOKONEH.
TEKNISTÄ TILAA
ILMANVAIHTOKONEH.
HALLINTO
FYSIOTERAPIA
KANTTIINI
3
LASTEN PKL
VERSTAS
SILMÄ PKL
KORVA PKL
NAISTEN TAUTIEN PKL
LAITEHUOLTO
OMPELIMO
APTEEKKI
HÖYRYKATTILAT
2
RÖNTGEN
PIIPPU
LEIKKAUSOSASTOT
LAUHDEVESITORNI
KESKUSVARASTO
KEITTIÖ
APTEEKKI
1
ISOTOOPPIOSASTO
TEKNISTÄ TILAA
ENDOSKOPIAYKSIKKÖ
KESKUSVARASTO
SYNNYTYSOSASTO
KEITTIÖ
ÄITIYS PKL
APTEEKIN VARASTO
ÄIDINMAITOKESKUS
K
VÄLINEHUOLTO
KUULOKESKUS
AK
TEKNISTÄ TILAA
TUTKIMUS- JA TOIMENPIDEOSASTOT
VUODEOSASTOT
OPETUS- JA TUTKIMUSTILAT
PALVELU- JA HUOLTOTILAT
LABORATORIO
HALLINTO
PUKUTILAT
TEKNISET TILAT

Logistiikka

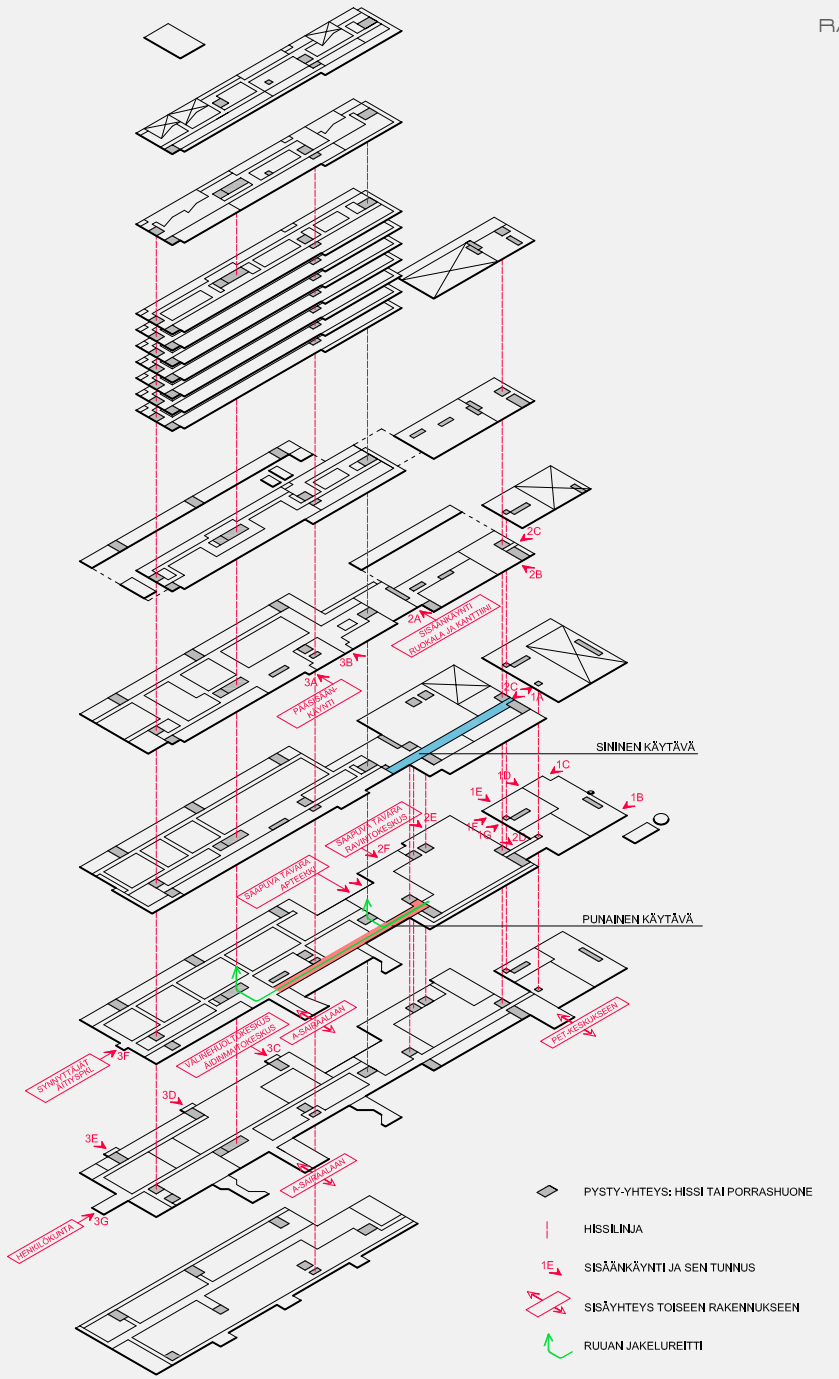

Ilmanvaihto ja tekniset tilat

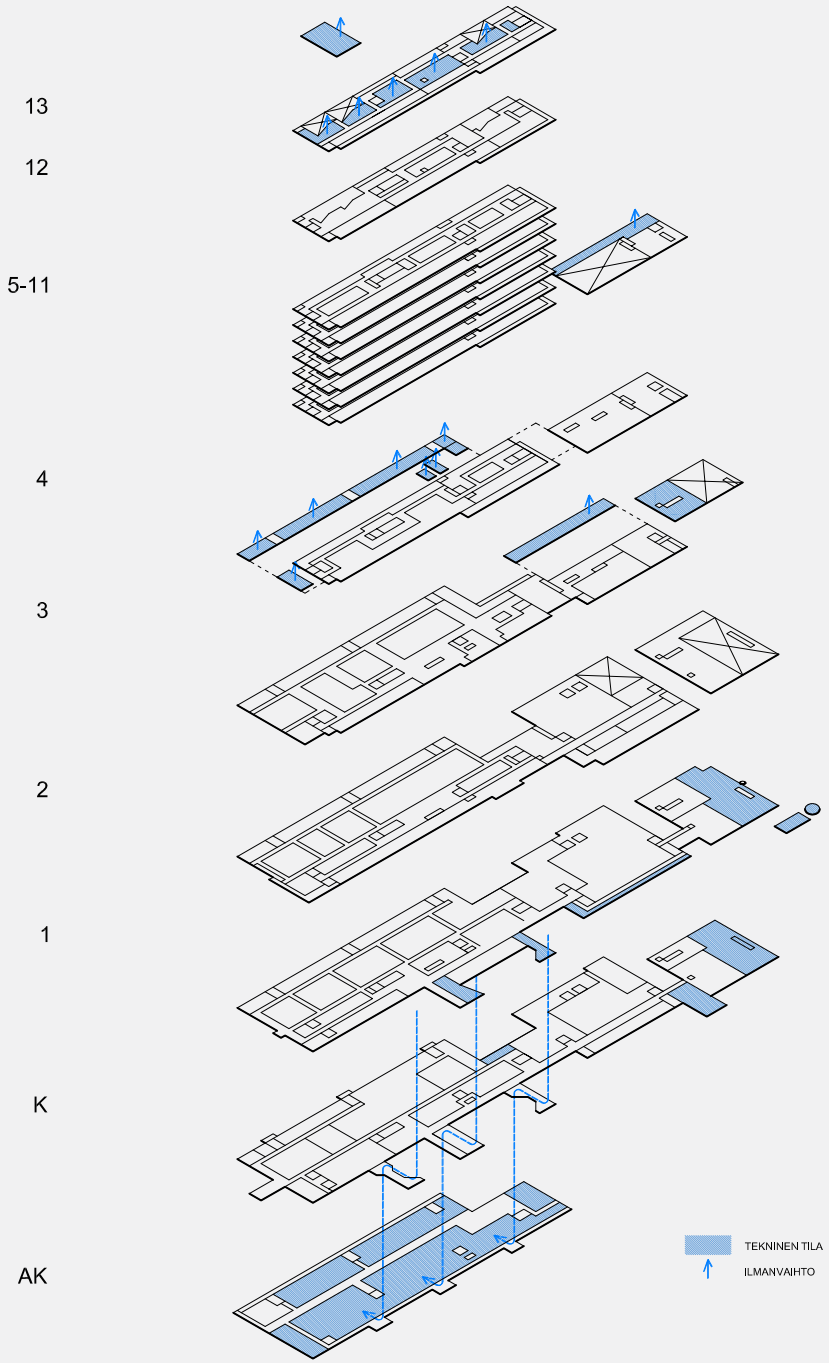

8 Yhteenveto

Seuraavassa arvioidaan selvityskohteen rakennushistoriaa, arkkitehtuuria ja säilyneisyyttä sekä alueen tulevaisuuden suunnittelussa huomioitavia tontin ja rakennuskannan ominaispiirteitä ja merkityksiä päätöksenteon evästykseksi. Rakennusten toiminnallisuuteen tai rakennus- tai taloteknisten järjestelmien käyttökelpoisuuteen ei ole perehdytty. Tässä U-sairaalalla tarkoitetaan Ypyöiden suunnittelemaa rakennusvaihekokonaisuutta, joka käsittää itse sairaalan lisäksi siihen kiinteästi liittyvän talousrakennuksen sekä lämpökeskuksen ja pysäköintitalon.

U-sairaalan suhteellisen nuori rakennuskanta on modernia. 1960-luvun arkkitehtuurin arvokeskustelu on ajankohtaista. Käsitys kyseisen aikakauden arkkitehtuurista kokonaisuutena on muotoutumassa ja ajan rakennukset tulleet rakennushistoriallisten arviointien piiriin. Seuraavassa on hahmoteltu rakennushistoriaselvityksen myötä tekijöille muodostunutta kuvaa tutkittavien rakennusten erityispiirteistä ja merkityksistä.

8.1 Kiinamyllynmäen sairaalakokonaisuus

Lääninsairaalasta nykypäivään

Turun yliopistollisen keskussairaalan ja sen edeltäjien vaiheet ovat vaikuttaneet koko suomalaisen sairaalatoiminnan historiaan, koska ensimmäinen varsinainen suomalainen sairaala avattiin Turussa 1700-luvun puolivälissä. Vuosikymmenten kuluessa sairaalan toiminta laajentui, ja se nimettiin 1847 Turun lääninsairaalaksi. 1800-luvun puolivälissä sairaalassa alettiin kouluttaa tulevia lääkäreitä. 1800-luvun lopulla sairaala siirtyi nykyiselle paikalleen Kiinamyllyn mäelle. Sairaalaa modernisoitiin ja sitä laajennettiin useissa eri vaiheissa rakentamalla samalle tontille useita erillisiä rakennuksia.

Kiinamyllynmäen sairaala-alue on mielenkiintoinen kokoelma eri aikakausien sairaalarakennuksia vanhimmista paviljonkirakennuksista blokkisairaaloihin ja nykyaikaisiin megasairaala-tyypin laitoksiin. Jokainen edustaa oman aikakautensa uusinta sairaalasuunnittelua. Vanhinta 1880-luvun lääninsairaalan paviljonkikerrostumaa reunustavat 1930-luvun funktionalistishenkinen sairaala-arkkitehtuuri sekä 1960-luvun keskussairaalan modernistinen elementtirakentaminen. Kokonaisuutta täydentävät vielä 1940- ja 1950-luvuilla pystytetyt lääketieteellisen tiedekunnan opetusrakennukset. Uusimman kerroksen luovat Hämeentien yli kurkottavat T-sairaalan rakennukset.

Ilmakuva vuodelta 1982.
Kuva Turun kaupunki/ ympäristötoimiala

Vaiheittain rakennettu sairaalakokonaisuus muodostaa monikerroksisen, kulttuuri- ja sosiaalihistoriallisesti sekä rakennustaiteellisesti arvokkaan kokonaisuuden ja kertoo ehjän kertomuksen suomalaisen sairaalarakentamisen ja sen ihanteiden muutoksesta sairaalalaitoksen alkuajoista nykypäivään. Samalla se kuvastaa sairaanhoidossa tapahtuneita muutoksia sekä sairaalarakentamisen suunnitteluperiaatteiden kehitystä. Alue on mielenkiintoinen sairaalarakentamisen kerrostuneisuuden vuoksi. Uudet rakennusvaiheet on toteutettu aiempia purkamatta. Toisaalta alue on arkkitehtuuriltaan hyvin hajanainen, johtuen sen pitkällä aikajänteellä tapahtuneesta rakentumisesta.

Ypyöiden suunnittelema U-sairaala

1950-luvulla sairaalan tilantarve kasvoi ja uuden rakennuksen suunnittelemiseksi julistettiin arkkitehtuurikilpailu. Kilpailussa olemassa olevalle sairaala-alueelle tuli esittää ratkaisu uuden Turun keskussairaalan rakentamiseksi. Kilpailuun saapui 12 ehdotusta, joista Martta ja Ragnar Ypyän ehdotus Kallonporaajan paratiisi valittiin yksimielisesti kilpailun voittajaksi, toista palkintoa ei jaettu. Kilpailutontti Kiinamyllynmäen rinteessä oli ahdas ja maastoltaan vaikea. Kilpailun ratkettua rakennushanke muuttui lakimuutoksen vuoksi yliopistolliseksi keskussairaalaksi, mikä aiheutti lisätyötä, ja sairaalan valmistuminen pitkittyi.

Hämeentien varressa kohoava kolmetoistakerroksinen sairaala on rakennettu ns. tower-on-podium-mallin mukaan: sairaalan alimmat toimenpide- ja poliklinikkakerrokset muodostavat leveän jalustan korkealle ja rungoltaan kapeammalle vuodeosastorakennukselle. Teräsbetonirunkoisessa rakennuksessa on valkobetonipintainen sandwich-elementeistä sommiteltu nauhaikkunajulkisivu. Eteläisellä julkisivulla on pitkä ulkoneva parvekevyöhyke ja pohjoisella julkisivulla ylimpien kerrosten nauhan katkaisevat kolme luentosali-ikkunaa. Sairaalamassan jatkeena on matalampina rakennuksina talouskeskus ja lämpökeskus. Lämpökeskuksen julkisivuissa on käytetty suurta punatiililaattaa. Samaan rakennusvaihee-

Ilmakuva vuodelta 2011.
Kuva Turun kaupunki/ ympäristötoimiala

seen kuuluva betonirakenteinen pysäköintirakennus on Kiinamyllynkadun puolen rinteellä.

Ypyöiden suunnitelmaan sisältyi sairaalan laajenemisen toinen rakennusvaihe, jossa sairaala-alue laajenisi rautatien toiselle puolelle. Kakkosvaiheen toteutus alkoi 1997 Helsingintien ja radan ylittävän pysäköintirakennus toteutuksella 1997. Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela & Co Oy:n suunnittelema T-sairaala on osittain otettu käyttöön 2003 ja nykyisessä laajuudessaan se on valmistunut 2012.

8.2 Rakennustaiteelliset erityispiirteet

Kaupunkikuva

Pitkän historian omaava Kiinamyllynmäki edustaa kaupunginosamaista kampussairaalamallia, jossa alue on rakentunut useassa eri vaiheessa tiiviiksi suurkortteliksi ja ympäröivä kaupunkirakenne on kasvanut siihen kiinni.

Alue sijoittuu valtakunnallisten liikenneväylien tuntumaan, seudullisen pääkatujen risteykseen. Lähiympäristössä on suuria liikenneväyliä ramppeineen; pohjoisessa Hämeentie ja länsipuolella rata ja Helsingin valtatie. Sairaalan lähiympäristössä on monia julkisia rakennuksia. Hämeentien toisella puolella sijaitsevat Turun kauppakorkeakoulu ja uimahalli, ylempänä mäellä Turun yliopiston rakennukset. Itäpuolella junarata ja Helsingin valtatie rajaavat tonttia tiukasti, nyt liikenneväylien muodostama kuilu on ylitetty uuden T-sairaalan rakennuksilla. Sairaalan eteläpuolisissa kortteleissa sijaitsee useita oppilaitoksia ja tiedealan rakennuksia. Länsipuolella kaupunkirakenne koostuu pääosin seitsemän-kahdeksankerroksisista asuin- ja liikerakennuskortteleista, joiden rakennuskanta suurelta osin uusiutunut 1960- ja 1970-luvuilla.

U-sairaalan modernin virtaviivainen arkkitehtuurimonumentti hallitsee Hämeentullin kaupunkinäkymää samalla tavoin kuin vastavalmistuneena. 13-kerroksinen sairaalamonumentti ottaa kaupunkitilan ja kuvan suvereenilla tavalla haltuunsa. Rakennus on yksi Turun kaupungin maamerkeistä ja luo alueelle voimakasta paikallinen identiteettiä. Kaupunkikuvallinen ratkaisu on osoittautunut kestäneen aikaa erinomaisesti ja tukeneen lähiympärsitössä tapahtunutta kaupunkirakenteellista kehitystä.

Kuva Samuli Saarinen

Pysäköintitalo muodostaa yhdessä U-sairaalan kanssa 1960-lukua voimakkaasti henkivän modernistisen sisäänkäyntiaiheen koko Kiinamyllymäen alueelle.

Kaupunkitila

U-sairaalan rakennuskokonaisuus sijoittuu pohjoiseen laskevaan rinteeseen korkeuskäyrien suuntaisesti. Se muodostaa reunan ja puskurin tontin pienimittakaavaisille vanhemmille rakennuksille Hämeentien suuntaan. Sairaalan tontin keskiosien puisto saa intimiteettinsä ja puolijulkisen luonteensa osin U-sairaalan vahvalla kaupunkitilallisella rajauksella. Rakennusten sijoittelulla on otettu haltuun topografisesti vaativa tontti esimerkillisellä tavalla. Tontin korkeuseroja on hyödynnetty rakennusten toiminnallisessa suunnittelussa.

Arkkitehtuuri

U-sairaala edustaa tyylipuhtaasti suomalaisen keskussairaalan perustyyppiä: eri toiminnoille on omat, erikorkuiset siipensä; vuodeosastot on keskitetty korkeaan tornimassaan. Massoittelu perustuu suorakulmaisiin rakennusmassoihin. Julkisivut ovat pelkistetyt.

Arkkitehtuuriltaan rakennus edustaa aikakautensa taidokasta, niukkaa modernismia. Suunnittelun avainsanoja ovat selkeys, tarkoituksenmukaisuus ja linjakkuus. Arkkitehtuurin ilmaisukeinot ovat vähäiset, mutta harkitut. Arkkitehtuuriaiheiden niukkuus nostaa valittujen rakennusmateriaalien luonteen korostettuun asemaan.

U-sairaalan rakennuskokonaisuus ei ole vain laadukasta käyttöarkkitehtuuria, vaan kansainvälisesti tunnustettujen sairaalasuunnitteluun erikoistuneiden arkkitehtien

U-sairaala pohjoisesta vastavalmistuneena ja vuonna 2014. Vanha kuva TYKS Naistenklinikka.

arkkitehtuurikilpailuvoittoon perustunut toteutus. Suunnittelukilpailuun osallistuivat aikakauden merkittävimmät, sairaalasuunnittelukilpailuja voittaneet arkkitehdit, kuten Helamaa ja Martikainen sekä Paatelat. Ypyöiden voittoehdotusta pidettiin ylivoimaisena; toista palkintoa ei kilpailussa jaettu. Muuttuneen rakennusohjelman ja pitkän suunnitteluajan kuluessa arkkitehtuuri jalostui puhdaslinjaisempaan ja modernimpaan suuntaan. Massoittelu virtaviivaistui; toteutuneen rakennuksen suvereeni kaupunkikuvallinen ote on vielä kilpailuehdotustakin monumentaalisempi.

U-sairaala oli valmistuessaan arkkitehtipariskunta Ypyöiden suunnittelema kokonaistaideteos. Sairaala suunniteltiin yksityiskohtaisen huolellisesti. Suunnitteluaineisto on valtava. Myös kiinteä ja irtain sisustus käyttötekstiileitä myöten suunniteltiin kokonaisuuden osaksi palvelemaan toiminnallisuutta. Sisustussuunnittelusta vastasi Ypyöiden tytär, sisustusarkkitehti Marjatta Ypyä-Silvennoinen.

U-sairaalan on usein mainittu olleen vanhanaikainen jo valmistuessaan johtuen arkkitehtikilpailun ja toteutuksen välisestä pitkästä ajasta. Käsitys on virheellinen, sillä kilpailun jälkeen uudistuneen tilaohjelman takia suunnittelu tehtiin käytännössä kokonaan uudestaan. Monia kilpailuehdotuksen toiminnallisia ja arkkitehtonisia ratkaisuja modernisoitiin toteutussuunnittelussa. Tyypillisissä suomalaisissa 1950-luvun keskussairaaloissa toimenpide- ja poliklinikkatilat ovat hyvin suppeat, kun U-sairaalassa näille varattiin kolme syvärunkoista kerrosta. Ypyät olivat sairaalasuunnittelussa ajan hermolla seuraten kansainvälisiä virtauksia. U-sairaalan arkkitehtuuri henkii 1960-luvun modernismia eikä 1950-luvun romanttisen regionaalista ilmaisusta näy jälkeäkään.

Sisätilat edustavat asiallista ja rationaalista sairaala-arkkitehtuuria. Materiaalit ja tilankäyttö ovat arkisia ilman suuria huippukohtia. Tästä huolimatta sisätilat ovat harkitut ja viimeistellyt. Materiaalien merkitys sisätilojen jäsentämisessä korostuu, kun tilallinen hierarkia on vähäinen. Rationalistisen ajattelun mukaisesti materiaalinkäyttö seuraa loogisesti toimintoja. Sisätilojen ongelmana on sulkeutuneisuus ja orientoitumisen vaikeus. Luonnonvaloa tulee poliklinikoiden odotustiloihin vain katon kautta ja osastokäytäville tuskin ollenkaan.

Rakennusteknikka

U-sairaala rakennettiin aikana, jolloin rakennustekniikka kehittyi nopeasti. Ypyöiden omien sanojen mukaan uusia työtapoja, rakenteita ja materiaaleja tarjoutui käyttöön melkein päivittäin. Innostus uusien materiaalien kokeiluun ja usko niiden ylivoimaiseen paremmuuteen näkyy niin U-sairaalan sisä- kuin ulkoarkkitehtuurissakin. Elementtitekniikkaa ihannoitiin ja sen nähtiin ratkaisevan monet paikalla rakentamiseen liittyneet ongelmat. Elementtitekniikkaa ei kuitenkaan–pystytty vielä hyödyntämään halutussa määrin; U-sairaalakin on sairaalan julkisivuja lukuun ottamatta rakennettu paikalla käsityönä.

U-sairaala kaakosta vuonna 2014 ja vastavalmistuneena 1968. Vanha kuva ARK 1/1969.

8.3 Rakennushistorialliset erityispiirteet

Edustavuus

U-sairaalan rakennuskokonaisuuden ajoittaminen on helppoa; rakennus on vaivatta tunnistettavissa aikakautensa tuotteeksi. Ajan henki on läsnä ja tunnistettavissa. U-sairaala on paitsi keskussairaalatyypin niin myös aikakauden arkkitehtuurin tyylipuhdas edustaja.

Säilyneisyys

U-sairaala on toiminut sairaalakäytössä pian viiden vuosikymmenen ajan, eikä sitä ole laajennettu Suomen muiden keskussairaaloiden tapaan. Myös U-sairaalan alkuperäinen hierarkkinen asema tontilla ja kaupunkirakenteessa on säilynyt. Sairaalatontin ahtaudesta johtuen jo rakentamisvaiheessa tiedettiin sairaalan laajentaminen mahdottomaksi, ja tulevan täydentämisen ajateltiin sijoittuvan Hämeentien itäpuolelle.

U-sairaalan kokonaisratkaisu ja rakennetekniikka on säilynyt ennallaan. Rakennuksen osien ja tilojen käyttötarkoitukset ovat säilyneet pääosin alkuperäisinä. Vaikka sairaalaa on korjattu, saneerattu ja muutettu useissa vaiheissa, koko rakennuksen läpikäyvää peruskorjausta ei ole tehty. Remontit on suunniteltu ja toteutettu alue tai osasto kerrallaan sairaalatoimintojen jatkuessa keskey-

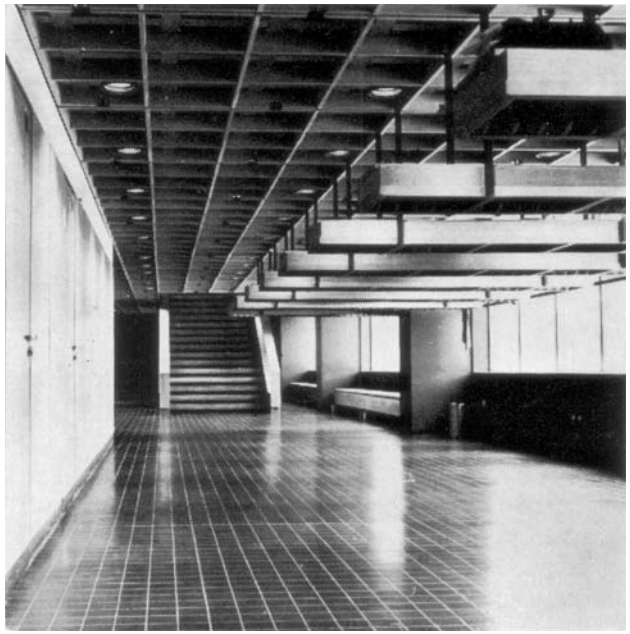

Yläkuvat: Näkymä talousrakennuksen aulasta 1968 ja 2014. Tila on peruskorjattu 2005.
Alakuvat: Naistentautien poliklinikan aula 1968 ja 2014.
Vanhat kuvat ARK 1/1969

tyksettä muissa tiloissa. Muutostoimenpiteet ovat olleet vaativaan käyttöön nähden vähäisiä, ja niiden ote on ollut pääosin säilyttävä. Sairaalan varhaisimmat muutokset ja sairaalan ainoa näkyvä lisärakentaminen, pieni kanttiinitila, suunniteltiin Ypyöiden toimesta pian sairaalan valmistumisen jälkeen vuonna 1972.

Ilmanvaihdon muutoksissa katoille on rakennettu useita uusia ilmanvaihtokonehuoneita. Osa näistä on sijoitettu huomaamattomasti, mutta sairaalan länsipäädyn katolla sijaitseva suuri ilmanvaihtokonehuone korostuu vaalean värinsä vuoksi eikä yhdisty rakennuksen kattomaailmaan. Samoin talousrakennuksen pohjoissivun katolla oleva vaaleapintainen ilmanvaihtokone saa julkisivussa myös hallitsevan aseman; alun perin julkisivultaan kuparipintainen lastaussiltapuoli yhdistyi rakennuksen jalustakerrokseen.

Sairaalan sisätiloja on muutettu peruskorjausten yhteydessä käyttötarkoituksen vaativuuteen nähden hämmästyttävän vähän. Pääaulassa toteutettiin ensimmäiset tilamuutokset pian sairaalan valmistumisen jälkeen Ypyöiden suunnittelemina. Aulan yleisöpalvelutiloja on järjestelty uudelleen muuttuneiden tarpeiden ja käytäntöjen mukaan.

Sairaalan pintamateriaalit ja rakennusosat näyttävät päällisin puolin tarkasteltuna melko alkuperäisiltä. Tarkempi tutkimus osoittaa, että pintarakenteita on muutettu jonkin verran. Kaikissa tiloissa on nähtävissä alkuperäisiä pintoja ja rakennusosia. Aulojen ja porrashuoneiden mosaiikkibetonilattiat sekä osastojen ja käytävien laatta- ja mattolattiat ovat suurelta osin alkuperäisiä, kuten myös seinien levy- ja tasoitepinnat. Alkuperäisiin teak- ja tam-

Näkymä henkilökunnan ruokalaan saavuttaessa 1968 ja 2014. Vanha kuva ARK 1/1969

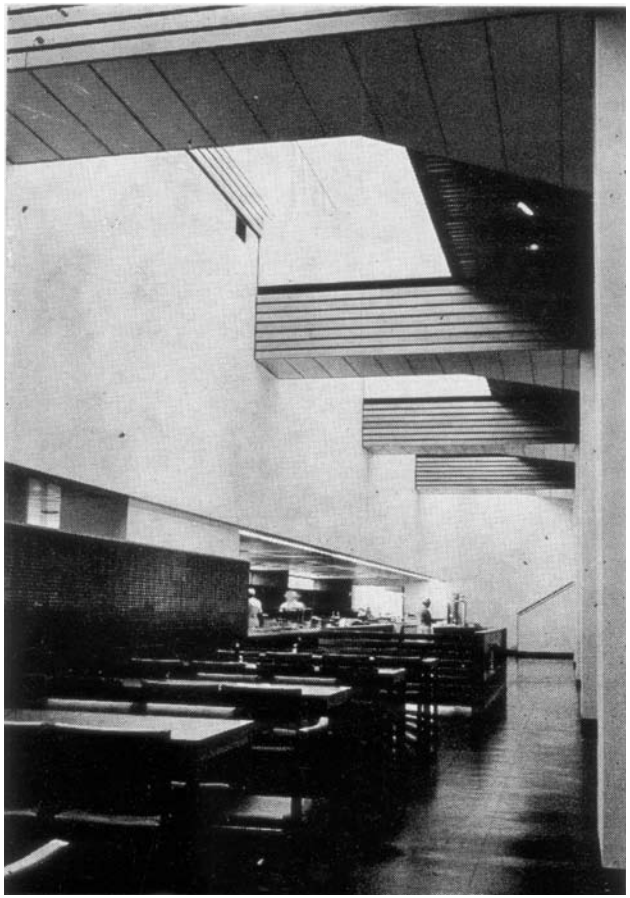

mipintaisiin ikkunoihin on lisätty lämpölasitus taitavasti ikkunoiden alkuperäinen ulkonäkö ja toiminta säilyttäen. Ovet ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta alkuperäisiä. Myös alkuperäsiä kalusteita, kuten U-sairaalaan suunniteltuja penkkejä ja aulakalusteita on edelleen käytössä. Tärkeistä alkuperäisistä sisutuselementeistä aulan reliefimäinen katto valaisimineen on korvattu tavanomaisella akustolevypintaisella alakattojärjestelmällä. U-sairaalan kaltaisessa rakennuksessa pienilläkin materiaalimuutoksilla on suuri vaikutus alkuperäiseen logiikkaan ja tilaryhmähierarkiaan.

Kanttiinin rakentaminen 1972 liitti talousrakennuksen kiinteästi sairaalan rakennusmassaan. Keskuspesulan tilojen muuttaminen sairaala-apteekin tiloiksi on ollut merkittävin käyttötarkoitusmuutos. Henkilökunnan ruokalan peruskorjaus kertoo arvostavasta suhtautumisesta alkuperäiseen moderniin sisustukseen. Muutosten toteuttaminen ei ole ollut itsetarkoituksellista.

Lämpökeskuksen alun perin umpinaisiin tiilipintoihin on puhkaistu ikkuna-aukkoja 1990-luvulla, syynä lämpökeskukseen sijoitettujen verstas- ja työtilojen luonnonvalon saanti. Eteläseinustaa rytmittäneet ulkonevat haketransportit on purettu. Niiden jäljet ovat edelleen nähtävissä julkisivuissa. Muutokset ovat muuttaneet rakennuksen alkuperäistä teollisuusrakennusmaista luonnetta ja vähentäneet ulkoarkkitehtuurin kertovuutta.

Pysäköintitalo palvelee sairaala-aluetta samoin kuin vastavalmistuneena. Sairaalan raitisilmakuilujen korotus katkaisi pysäköintitalon linjakkaan julkisivun pohjoissivulla.

8.4 Historialliset erityispiirteet

Keskussairaalarakennusten syntymisen taustalla on monenlaisia tekijöitä, kuten yhteiskunnan ja hyvinvoinnin rakentamisen tavoitteet sekä yhteiskunnan luomat monipuoliset ohjaus- ja sääntelyjärjestelmät. Keskussairaaloiden rakentaminen liittyy Suomen historiassa vaiheeseen, jossa kansalaisten tasa-arvoisen hyvinvoinnin perustuksia määrätietoisesti rakennettiin.

8.5 Nykytilanne

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin päätöksen mukaisesti TYKS:n U-sairaalan sairaalakäyttö on suunniteltu loppuvaksi vuonna 2018. U-sairaala on toiminut sairaalana pian viiden kymmenen vuoden ajan. Lääketiede ja sairaalasuunnitteluideologia ovat kehittyneet jättäen blokki- ja paviljonkijärjestelmän mukaiset rakennukset sairaalakäyttöön vanhanaikaisiksi. U-sairaalassa alkuperäiset ratkaisut etenkin taloteknisten järjestelmien ja monien sisä- ja ulkopintojen osalta ovat perusteellisen korjauksen tarpeessa.

Jo rakentamisvaiheessa tiukaksi tiedetty tilamitoitus on tullut ongelmaksi lääketieteellisten tekniikoiden muuttuessa ja laitekannan kasvaessa. Tilat on suunniteltu 1960-luvun hoitokäytäntöjen ja mitoituksen mukaisesti, eivätkä ne vastaa nykyisiä sairaanhoidollisen toiminnan vaatimuksia.

Taloteknisen selvityksen mukaan U-sairaalan betoniset runkorakenteet ovat kunnossa. Julkisivujen betonissa ei havaittu pakkasrapautumaa ja elementtien karbonatisoituminenkin oli vähäistä. (Talotekninen selvitys 2002).

U-sairaalan talotekniikka on pääosin alkuperäistä ja se edustaa aikakautensa käsitystä parhaista ratkaisuista. Talotekniikka on teknisen käyttöikänsä päässä eikä vastaa teknisiltä ratkaisuiltaan eikä käyttökunnoltaan nykyaikaisen tutkimussairaalan vaatimuksia. Sairaalakäytön vaatimukset myös talotekniikalle ovat toiset kuin U-sairaalan valmistumisen aikaan.

Muuntojouston mahdollisuudet

TYKS:n vanhimpien, vuosina 1876–1882 rakennettujen lääninsairaalapaviljonkien elinkaari on jatkunut sairaalakäytön jälkeen uudessa käytössä sitä mukaa kun alueelle on kohonnut tehokkaamman toimintamiljöön tarjoavia uudisrakennuksia. Näiden rakennusten arkkitehtoniset ja rakennushistorialliset arvot tunnistetaan ja niiden merkitys alueen ominaisluonteen ja historian kuvastajina tunnustetaan. Käsityönä paikalla rakennetut sairaalarakennukset, joiden rakennetekniikka edustaa ennen sotia käytössä olleita ratkaisuja paksuine kantavine seinineen ovat osoittautuneet muuntojoustaviksi.

U-sairaala suunnitetiin funktionalismin periaatteiden mukaisesti. Aikakauden suunnitteluihanteisiin kuului yleispätevyys ja tilojen muuntojoustavuus, ja tähän ajateltiin päästävän betonisilla pilari-palkkirungoilla. Elementtirakenteisten nauhaikkunoiden ajateltiin varmistavan maksimaalinen yleispätevyys julkisivun osalta. Matala kerroskorkeus on osoittautunut esteeksi nykypäivän sairaalatoimen vaatimuksien mukaiselle talotekniikalle. Pilari-palkkirunko ilman kantavia väliseiniä tarjoaa tilamuutosmahdollisuuksia, mutta vain omien mitoitusraamiensa sisällä. Kaikenikäiset rakennukset tarvitsevat suunnitelmallisia ylläpitokorjauksia, eivätkä ylläpitokorjausten laiminlyönnin aiheuttamat vauriot sinällään ole todiste alkuperäisen rakennetekniikan tai arkkitehtuurin epäonnistumisesta. Elementtirakenteisten julkisivujen korjaushaasteet ovat tulleet ajankohtaisiksi 2000-luvulla kun 1960- ja 1970-lukujen rakennukset ovat tulleet peruskorjausikään.

Nykyaikaisella sairaalatoiminnalla on erityiset tilavaatimukset, joita voi olla vaikea täyttää vanhassa rakennuksessa. Monen muun käytön vaatimukset ovat erityisesti talotekniikan osalta huomattavasti kevyemmät.

Ypyät: *”Ajan paineen kestävää patenttiratkaisua ei ole löydettävissä sairaalarakentamisen piirissä enempää kuin muuallakaan. Jokainen uusi sairaala syntyy niiden edellytysten ja olosuhteiden puitteissa, jotka kulloinkin sairaalan syntyhetkellä vallitsevat. Näin on ollut laita Turun yliopistollisen keskussairaalankin kohdalla.”* (Ypyä 1969, 37)

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Anttila Matti, Autio Antti ja Pietilä Sara: Terveydenhuoltorakentaminen Suomessa 1945–2000. TEHO-teemahanke, I-vaiheen loppuraportti. 2014.

Ettanen Erkki: Tekijöitä ja työmaita. 50 vuotta Turkua rakentamassa –rakennusmestarin muistelmia. Turku 2010.

Havia Tapani: Turun lasaretista yliopistosairaalaksi. Kaksisataaviisikymmentä vuotta suomalaista sairaalaelämää. Turku 2006.

Hospital Heritage- a Journey through Europe. Pariisi 2001.

Ihatsu, Sanna: Meilahden sairaala-alue. Rakennushistoriaselvitys. 2014.

Jussari Veikko: U-sairaalan rakentaminen. Artikkeli teoksessa TYKS: keskussairaalaliiton aika 1958–1990. Turun yliopistollinen keskussairaala. 1997.

Kaipia Jouni ja Putkonen Lauri: Suomen arkkitehtuuriopas. 1997

Karinkanta Seppo ja Sarkkinen Kaarlo: Teknillinen toiminta. Artikkeli teoksessa TYKS: keskussairaalaliiton aika 1958–1990. Turun yliopistollinen keskussairaala. 1997.

Kivalo Erkki: Terveyttä kaikille suomalaisille: terveyskeskuksia, sairaaloita, terveydenhuollon laitoksia. Health for all in Finland: hospitals, health centres, health care institutions. Lääkintöhallitus, Tampere 1986. [Lääkintöhallituksen juhlakirja.]

Klossner A.R.: Turun lääninsairaalan vaiheita 1857–1957. Turku 1967.

Kotilainen Helinä: Rakentaminen Suomen terveydenhuollossa 1900-luvulla. Artikkeli teoksessa Hippokrates. Suomen Lääketieteen Historian Seuran vuosikirja 2000.

Lahesmaa Risto (toim.): TYKS: keskussairaalaliiton aika 1958–1990. Turun yliopistollinen keskussairaala. 1997.

Makkonen Leena: Martta ja Ragnar Ypyä. Abacus 7. 1998

Paatela Mikael, Sairaalarakennuksen kehitys: Development of the hospital building, Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela & Co Oy, Espoo 2003.

Paatela Mikael: Suomelaisen keskussairaalarakennuksen kehittyminen 1900-luvun jälkipuolella. Lisensiaatintyö, TKK 2006.

Pesonen Niilo: Suomen sairaaloita. Sjukhus i Finland. Hospitals of Finland. 1964. [Kuvateos Suomen sairaaloista.]

Pesonen Niilo: Terveyden puolesta sairautta vastaan. 1980.

Ruuska Esko: LVI-tekniikkaa U-sairaalassa. Arkkitehti 1/1969.

RKY: Turun yliopistollinen keskussairaala. RKY 2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Museovirasto. luettavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4777, viitattu 13.6.2014.

Tiitta Allan: Collegium medicum: Lääkintöhallitus 1878–1991. THL: Helsinki 2009.

TYKS:n U-sairaalan talotekninen selvitys v. 2002

Ypyä Martta ja Ragnar: Turun yliopistollinen keskussairaala. Arkkitehti 1/1969.

Turun keskussairaalan aatekilpailun palkintolautakunnan pöytäkirja

Turun keskussairaalan aatekilpailun kilpailuohjelma

Turun keskussairaalan aatekilpailun rakennusohjelma

RKY kaavoituksessa ja lupamenettelyssä. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja rakennettu kulttuuriympäristö. Ympäristöministeriön muistio 2009. YM3/533/2009. luettavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_RKY_kaavoituksessa_ja_lupamenettelyssa.pdf. Viitattu 15.9.2014.

Arkistolähteet

Arkkitehtuurimuseon arkistot

Turun kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Turun kaupungin arkisto

TYKSin arkistot: Lasarettimuseon arkisto, Teknisen toimiston arkisto

Maakuntamuseon arkisto